

Carolin Hidalgo Oliva / Franziska Naumann

**Tschechische belletristische Texte
(1924-2006)**

Inhaltsverzeichnis

<i>Einleitung</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
<i>Karel Čapek</i>	4
<i>Vítězslav Nezval</i>	6
<i>Ivan Olbracht</i>	10
<i>Jiří Weil</i>	14
<i>Milan Kundera</i>	19
<i>Vladislav Vančura</i>	24
<i>Josef Škvorecký</i>	26
<i>Ladislav Fuks</i>	30
<i>Ludvík Vaculík</i>	33
<i>Ota Pavel</i>	37
<i>Bohumil Hrabal</i>	42
<i>Jan Otčenášek</i>	45
<i>Ivan Klíma</i>	47
<i>Michal Viewegh</i>	50
<i>Jáchym Topol</i>	53
<i>Jaroslav Rudiš</i>	56

Einleitung

Die folgende Textsammlung soll einen Überblick über die bekanntesten tschechischen Schriftsteller des 20. Jahrhunderts geben. Der Fokus liegt dabei auf der Zeit nach dem ersten Weltkrieg bis in die Gegenwart (1924 bis 2006). Von jedem Schriftsteller wurde ein repräsentativer Auszug aus einem Roman oder eine Kurzgeschichte gewählt, welcher einen Einblick in das Werk und die Arbeit des jeweiligen Künstlers geben soll.

Diese Sammlung an literarischen Texten entstand innerhalb eines berufsfeldbezogenen Seminars und soll nicht nur eine Übersicht über tschechische Schriftsteller geben, sondern auch die Neugier auf Neues und die Freude am Lesen wecken.

Begonnen wird die Textsammlung mit einem der bekanntesten tschechischen Autoren Karel Čapek. Aus seinem Werk „Anglické listy“ (1924) wurde eine für Čapek typische Kurzgeschichte mit dem Titel „Traffic“ ausgewählt. In diesem Reiseroman beschreibt er seine Eindrücke und Erlebnisse aus seiner Zeit in England im Jahre 1924.

Es folgt ein Ausschnitt aus „Sexuální nocturno“ (1931) von Vítěslav Nezval. Die Prosa wurde im gleichen Jahr in der Zeitschrift »Edice 69« veröffentlicht, welche durch den Surrealisten Jindřich Štyrský begründet wurde.

1934 wird Ivan Olbracht's „Nikola Šuhaj loupežník“ gedruckt. Um einen Einblick in Olbracht's Werk um den Räuber Nikola Šuhaj zu geben, der für Gerechtigkeit und Freiheit im heutigen Transkarpatien kämpft, ist hier ein Kapitel aus dem Buch mit dem gleichnamigen Titel „Nikola Šuhaj“ ausgewählt worden.

Als weiterer Schriftsteller wird Jiří Weil vorgestellt. Sein teilweise autobiografischer Roman „Život s hvězdou“ (1949) erzählt von einem tschechischen Juden, der sich in seine Gedankenwelt zurückzieht, nachdem den Juden auch in Prag alle Rechte genommen wurden und so wartet er täglich auf seinen Abtransport in eines der Konzentrationslager.

Der nächste Textausschnitt ist aus dem Roman „Žert“ (1965) von Milan Kundera. Der bekannte tschechische Autor schildert darin das Schicksal des Studenten Ludvík Jahn. Eine als Scherz gedachte Postkarte stürzt ihn in sein Unglück. Historischer Hintergrund ist die Zeit nach dem 2. Weltkrieg, in der die kommunistische Partei ihre Macht festigte.

Vladislav Vančura wird durch einen Ausschnitt aus "Rozmarné léto" repräsentiert. Vančura war in den 20er Jahren ein Mitglied der tschechischen Künstlergruppe „Devětsil“ und ein Vertreter des Poetismus. "Rozmarné léto" wird 1968, also erst nach dem Tod Vančuras veröffentlicht.

Auch Josef Škvorecký wurde mit "Hořkej svět" aus dem Jahr 1969 für die Textsammlung ausgewählt. Škvorecký beschäftigt sich in seinen Werken vor allem mit der Politik und der schwierigen Situation für Juden seinerzeit.

Des Weiteren wurde von Ladislav Fuks "Myši Natálie Mooshabrové" von 1982 gewählt. Fuks beschreibt hier die verrückte Geschichte einer Witwe, deren Tochter Prostituierte und der Sohn aber Kriminalbeamter ist. Der Roman bewegt sich dabei immer scharf an der Grenze zur Realität.

1970 wird Ludvík Vaculík's „Morčata“ herausgebracht. Der engagierte Prager Schriftsteller gründete in den 70er Jahren einen eigenen Samizdat-Verlag, in dem er auch verbotene Werke veröffentlichte.

Ota Pavel wurde mit „Jak jsem potkal ryby“ aus dem Jahr 1974 für die Textsammlung ausgewählt. Pavel schreibt in der Ich- Form von Kindheitserinnerungen, Erinnerungen beim Angeln und im Kontrast dazu von späteren Ereignissen in seinem Leben.

Auch Bohumil Hrabal ist mit „Obsluhoval jsem anglického krále“ (1980) vertreten. Das Werk erzählt, wie sich der Pikkolo eines kleinen Hotels durchs Leben schlägt, von seiner Karriere, seinem Glück und Unglück.

Von Jan Otčenášek wurde "Pokušení Katarina" (1984) ausgewählt. Otčenášek war sowohl Schriftsteller als auch Drehbuchautor und unter anderem auch bekannt für seine Werke „Romeo, Julie a tma“ und „Když v ráji přšlo“. Seine Werke beschäftigen sich besonders mit dem Aufbau des Sozialismus in der Tschechoslowakei.

Weiter geht die Textsammlung mit „Čekání na tmou, čekání na světlo“ (1993) von Ivan Klíma. Sein Roman fokussiert die Atmosphäre der „samtenen Revolution“ von Prag und erzählt die Geschichte eines Kameramannes, der im Kommunismus ein angepasster Mitläufer ist und im Kapitalismus zum erfolgreichen Sexfilmer wird. Während des Sozialismus war Klíma lange Zeit in der Tschechoslowakei verboten und wurde lediglich im Ausland veröffentlicht.

Michál Viewegh wurde mit seinem Roman „Výchova dívek v Čechách“, welchen er 1994 veröffentlichte, ausgewählt. Darin erzählt er von einem jungen tschechischen Schriftsteller, der die 20jährige Tochter eines reichen Geschäftsmannes im kreativen Schreiben unterrichten soll. Aus anfänglichen Nachhilfestunden entwickelt sich dann mit der Zeit eine turbulente Liebesgeschichte.

Weiter geht die Sammlung mit Jáchym Topol und „Noční práce“ aus dem Jahr 2001. Die Geschichte handelt von zwei Brüdern, die von ihrem Vater im August 1968 aufs Dorf geschickt werden. Grund dafür ist die Prager Geheimpolizei, die versucht über die Kinder an den Vater heranzukommen, dessen Erfindung, eine „Wettermaschine“ für die Staatsmacht offenbar höchste Bedeutung besitzt.

Der letzte Schriftsteller, der zur Textsammlung gehört, ist Jaroslav Rudiš. Es wurde hier ein Textausschnitt aus „Grandhotel“ (2006) ausgewählt. Protagonist im Werk ist Fleischmann, der als Mädchen für alles in einem futuristischen Hotel mitten in der tschechischen Provinz arbeitet. Wird ihm alles zu viel, träumt er sich in seine Lieblingswelt: die Vielseitigkeit der Wolkenformation.

Karel Čapek - * 9. Januar 1890 in Malé Svatoňovice; † 25. Dezember 1938 in Prag
Aus: „*Anglické listy*“

TRAFFIC

Ale jakživ se nesmírím s tím, čemu se tady říká „trafik“, totiž s frekvencí na ulicích. Vzpomínám s hrůzou na den, kdy mne poprvé dovezli do Londýna. Nejdřív mne vezli vlakem, pak běželi nějakými nesmírnými zasklenými halami a strčili mne do mřížové klece, jež vypadá jako dobytčí váha; to je lift, a jelo to dolů ošklivou pancéřovou studní, načež mne vytáhli a
5 prchali křivolakými podzemními chodbami; bylo to jako hrozný sen. Pak tam byl takový tunel nebo kanál s kolejemi, a tam přiletěl bručící vlak; hodili mne do něho, a vlak letěl dál, a bylo tam těžké a plesnivé dusno, patrně z blízkosti pekla; načež mne znovu vyndali a běželi novými katakombami až k pohyblivým schodům, jež rachotí jako mlýn a ženou se do výše i s lidmi; říkám vám, je to jako horečka. Pak ještě několik chodeb a schodišť, a přes můj odpor
10 mne vyvedli na ulici, kde mi kleslo srdce. Bez konce a přerušení se sune čtyřnásobný pás vehiklů: busy, supající mastodonti řítící se ve stádech s hejny lidiček na zádech; předoucí auta, náklady, parní mašiny, cyklisti, busy, busy, letící smečka aut, běžící lidé, traktory, ambulance, lidé šplhající jako veverky na střechy busů, nové stádo motorových slonů, tak, a teď to všechno stojí, mručící a drnčící příval, a nemůže to dál; ale ani já nemohu dál, vzpo-
15 mínaje na hrůzu, kterou tehdy ve mně vzbudila představa, že musím přeběhnout na druhou stranu ulice. Podařilo se to s jistým úspěchem, a od té doby jsem bezpočtukrát překřížoval londýnské ulice; ale jakživ se s nimi nesmírím.

Tehdy jsem se vracel z Londýna zdrcen, zoufalý, zhroucen na duchu i na těle; poprvé v životě jsem pocítil slepý a zuřivý odpor k moderní civilizaci. Zdálo se mi, že je něco
20 barbarského a katastrofálního v tom strašném nakupení lidí; prý jich je tady sedmapůl miliónu, ale já jsem je nepočítal. Víím jenom, že první dojem z této veliké hromady byl skoro tragický; bylo mi úzko, a bezmezné se mi zastesklo po Praze, jako když se malé dítě ztratí v lese. Ano, bezevšeho se vám přiznám, že jsem se bál: bál jsem se, že se ztratím, že mne přejede autobus, že se mi něco stane, že jsem ztracen, že lidský život nemá ceny, že člověk
25 je zvětšená bakterie hemžící se po miliónech na nějakém plesnivém bramboru, že to je snad jen ošklivý sen, že lidstvo vyhyne nějakou hroznou katastrofou, že člověk je bezmocný, že se dám pro nic za nic do pláče a že se mi všichni budou smát: všech sedmapůl miliónu lidí. Snad jednou později pochopím, co mne tak na první pohled vyděsilo a naplnilo nekonečnou úzkostí; ale dobrá, dnes jsem si už trochu zvykl, jdu, běžím, uhýbám, jezdím, šplhám na
30 střechy vehiklů nebo se řítím lifty a tubami jako každý jiný, ale jen za jednu cenu: že na to nesmím myslet. Jakmile si chci uvědomit, co se kolem mne děje, mám zase mučivý pocit něčeho špatného, obludného a katastrofálního, s čím si nevím rady. A pak se mi, víte, nesnesitelně stýská.

A někdy se to všechno zastaví třeba na půl hodiny: prostě proto, že toho je příliš mnoho.
35 Někdy na Charing Cross se udělá uzel, a než to rozmotají, nastaví se vozidel od Banky až někam po Brompton, a vy zatím můžete ve svém vehiklu přemýšlet, jak to bude vypadat za dvacet let. Protože taková zácpa nastane patrně tuze často, přemýšlí o tom mnoho lidí. Není dosud rozhodnuto, bude-li se chodit po střechách nebo pod zemí; jenom to je jisto, že na zemi to už nejde, což je pozoruhodná vymoženost moderní civilizace. Co mne se týče, dávám
40 přednost zemi, jako obr Anteus. Nakreslil jsem vám obrázek, ale ve skutečnosti to vypadá ještě hůře, neboť to hlučí jako továrna; šoféři však netroubí jako blázni a lidé nikterak nena- dávají; je to přece jen klidný lid.

45 Zatím jsem mimo jiné rozluštil, že divý křik „o-ej-ó“ na ulici znamená brambory, „oi“ je olej a „u-ú“ je láhev s něčím záhadným. A někdy se na největší ulici postaví na kraji chodníku celá kapela a hraje, fouká do trumpet, bubnuje a vybírá penny; nebo si stoupne před okna talíánský tenor a zpívá *Ri-goletta*, *Troubadoura* nebo horoucí píseň touhy „To jsem se škrábla“, docela jako v Neapoli. Zato však jsem potkal jediného člověka, který si hvízdal; bylo to na Cromwell Road a byl to černocho.

Karel Čapek: *Anglické listy*
LEDA/ROZMLUVY 2009
S.14-16

Vítězslav Nezval – (* 26. Mai 1900 in Biskoupky; † 6. April 1958 in Prag)

Aus: „*Sexuální nocturno*“

Jezdím téměř každoročně do T. Chtěl bych podtrhnout slovo téměř, neboť každoročně neznamená stereotypně, ani nevyhnutelně, ba ani obvykle. Jezdím tam téměř vždycky nepředvídaně, nevím, jedu-li tam, nebo pojedu-li jen přes T. Ovšem, studoval jsem v T. od jedenácti do devatenácti let a je mi tu poněkud nevolno, nevolno a zázračně.

5 Mé Pompeje. T. je má legenda. Jedu-li autobusem, je krajina kolem T. podzimně naladěna. Vidím jen proutí na hřebeni pahorků.

Hned pod nádražím je pekařství, kde jsme dělávali spiritistické seance. Naproti pokoji v prvním poschodí bydlel ve válce dámský krejčí. Když narukoval, chodili k jeho paničce báječní rakouští důstojníci. Bývali tam dva i tři najednou. Nestálo jim za to starat se o záclony. Panička se rychle opila a běhávala nahá po pokoji. Měla vysoké nohy. Od té doby miluji vysoké nohy.

Bylo mi patnáct let, byl jsem tedy ve věku, kdy vidíme na ženách hlavně obličej. Chceme být milováni a oči v tom hrají největší úlohu. Hlava za hlavou se ukládá do naší fantasmie.

15 Měl jsem již ve fantasii dosti slušné skladiště hlav. Když jsem potkal některou večer na promenádě, rozbušilo se mi srdce. Dával jsem si r e n d e z- v o u s s hlavami. Byl to citový jarmark. Před radnicí s hodinami a před knihkupectvím byla kupa zelných hlávek a téměř pod obloukovkou. Náměstí ve tvaru velikého *U« bylo jakýmsi divadelním parterem mezi lóžemi. Mé hlavy se posunovaly jen na dolní straně. Prospekt za nimi, HOTEL HABSBURG, delikatesní obchod, hodinářství, konfekce, zájezdní hospoda „U tří hvězd“, fotografův průjezd, několik obchodů se střížným zbožím, moučnice, banka a hračkářský krám, to všechno se prostupovalo kubisticky. U hračkářského krámu vynechala hlava milostný pohled. Ihned byl leden nebo únor a před krámem bylo plno saní a lyží. Jinak, ne-nosil-li jsem právě v srdci zoufalství, byl podzimní večer s růžovým západem slunce a s papírovými větrníčky. Bylo trapné honit milované hlavy. Stával jsem ve fotografově průjezdu a upíraje na promenádu žen oslněné pohledy, onanoval jsem pod pláštěnkou. Bylo to strašně smutné. Neonanoval jsem před těly, onanoval jsem před hlavami, před očima a cítil jsem při tom melancholii.

25 Zachycoval jsem pohledy těchto žen bez těla a cítil jsem lásku. Jak jsem neměl být potom nesmělý a zoufalý. Jak jsem se styděl! Konfekce jaksi neexistovala a dovíme se na konci tohoto příběhu proč. Zato jsem se nikdy nezapomněl zastavit u hodinářství, kde visely filmové reklamky. Byla tam ideální hlava. Též tam byla kukátka. Kdysi mně ukazoval malý židáček pod obloukovkou ve sklíčku, nasazeném na zapalovač, zvětšené pornografické obrázky. Nedovedl jsem rozluštit medusu nohou, rukou, hlav, čuráků a úst a myslíval jsem na to před spaním v alkovně. Báł jsem se. Hodiny na radnici byly jedenáct, dvanáct, jednu. Vplížil jsem se do kuchyně a onanoval jsem za služčinou postelí. To bylo strašné. Byla tma a bylo ticho. Tak se páchají vraždy z vilnosti. Pak byly dvě hodiny. Usínal jsem.

40 Ve dvanácti letech jsem měl velikou ostudu. Byl jsem zamilován do hrozně protivné, nafintěné holky z měšťanské školy. Chodila k mému bytnému na zpěv a koketovala se mnou. Byl jsem tlustý, nemotorný a choval jsem se hloupě. Nedovedl jsem jí říci kloudného slova. Na kluzišti jsem jí připínal a odepínal brusle. Potom jsem jezdíval na dva kroky za ní. Křičívala po mně idiotej já jsem nerozuměl, co mi chce. Měla asi pět nebo šest kamarádek, které se od ní nehnuly. Dělal báječné kroužky. O pololetních prázdninách přijel dědeček a dal mně korunu. Koupil jsem si v papírnictví porculánového panáčka s gumovým kloboukem. Dalo se to naplnit vodou a mačkal-li se klobouk, panáček čural. Poslal jsem jej svému ideálu.

45 Napsala mi psa-níčko: „Rozumíš těm věcem?“ Vzkázal jsem jí po kamarádkách, že ano. V druhém psaní se mne ptala, jak se rodí děti. Odepsal jsem jí s upřímnou radostí: „Napřed se mrdá a pak se za devět měsíců narodí.“

Tato epizoda není zbytečná. Objasní nám trochu poměr, jaký máme ke slovům, která souvisí s erotikou.

50 Děvčátka mne následovala za kluziště do odlehlé zahrady. Chcal jsem a dívky se na to dívaly. Domluvili jsme se, že s nimi půjdu za klášter a že jim ukáži, jak se mrdá.

Napínalo mne to. Dívky šly za mnou, ale na náměstí se mi rozutekly. Napsal jsem jejich princezně tajným inkoustem milostný dopis. Bylo v něm spousta banálních frází. Nepřišla na schůzku. Ani ne za týden mne chytl před exortou katecheta a zamračeně mi poručil, že na

55 něho mám čekat. Hrozil mně. Nevěděl jsem proč. Je to snad proto, že jsem chcal u kostela? - Ano, viděl mne jeden kapucín.

Bylo mně do pláče. Katecheta mne měl rád. Tahal mne při náboženství za tváře a poplácával mi zadnici. Byl homosexuální, ale já jsem nevěděl co je to.

Po exortě si mne vzal kolem krku a ptal se mne, co jsem psal za dopis školačce z měšť an-ky.

60 Trásla se mně kolena. Přiznal jsem se k milostnému psaní, psanému chloridem ko-baltnatým. Vzpomněl jsem si jen na jednu blbou větu.

Katechetu to uspokojilo. Hladil mne po hlavě, po břiše, po nohou.

Ale den nato mne zastavil na schodech bytný a dal mi domácí vězení. Čekal jsem na něho do čtyř hodin. Ptal se mne na mé psaníčko. Když jsem mluvil o chloridu kobaltnatém, rozkřikl

65 se. Nešlo o to psaní, šlo o lístek, psaný na kluzišti. Vynasnažím se reprodukovat jeho výslech:

— Klekni!

— Vstaň!

— Klekni!

— Vstaň!

70 — Budeš mluvit pravdu?

— prosím, já už jsem měl vyšetřování ve škole a pan katecheta mi to odpustil.

— Mlčet! Ona se tě na něco ptala?

— Prosím, ona za to nemůže, já jsem jí poslal neslušného panáčka.

75 — Popiš mi ho.

— Prosím, je z porculánu a má gumový klo-
bouček.

— Popiš mi ho přesně, nebo tě uhodím!

— Uhoďte, prosím. Koupil jsem ho v papírnictví za korunu od dědečka.

80 — Popiš ho přesně.

— Ten panáček, prosím . . .

— Co?

— Je neslušný.

— Co dělá?

85 — Prosím, je neslušný.

— Řekneš to?

— Prosím, on . . .

— Co?

— Močí . . .

90 — Jak tomu říkáš ty?

— Prosím, abych to nemusel vyslovit.

— Musíš!

— Chčije . . .

— Ty prase!

95 Bytný mne uhodil a křičel:

— Já tě trestat nebudu, af si tě potrestá otec. Pak se mne zeptal:

— Co ti psala ona?

- Prosím, abych jí řekl, jak se narodí dítě.
 — Ne, lžeš!
- 100 — Jak se rodí děti . . .
 Styděl jsem se strašně. Byl to veliký rozdíl, říci jak se narodí dítě a jak se rodí děti. Jak se rodí děti, ten slovní obrat rodí děti, to byl terminus technicus a obsahoval v sobě brutalitu svého rozluštění.
- A co tys jí odepsal?
- 105 — Neřeknu, prosím.
 — Musíš!
 — Já se stydím.
 — Na tom nesejde. Mluv!
- Po dlouhých otázkách jsem si dodal odvahy a řekl jsem:
- 110 — Nejprv se dělají nestydaté věci a pak se za devět měsíců narodí.
 Bytný se ironicky rozesmál a dal mi políček. Křičel:
 — Ty prolhanče, tak jsi to nenapsal. Chci to slyšet od tebe doslova.
 Šly na mne mráкотy. Nedovedl jsem si představit, že bych mohl před dospělým člověkem vyslovit to slovo.
- 115 Bytný stál na svém a s tak velikou houževnatostí, jako by se při tom sám ukájel. Dal jsem se do pláče. Vzlykal a třásl jsem se. Bytný stále křičel:
 — Řekni to slovo, řekni to slovo!
 Zavřel jsem oči a v mráкотném stavu jsem ze sebe vykoktal:
 — Napřed se mrdá a pak se za devět měsíců narodí.
- 120 Bytný do mne strčil, až jsem se zapotácel k harmoniu.
 — Odkud znáš to slovo?
 Předemnou se vynořilo několik líbezných scén z dětství.
 Viděl jsem primitivní záchod na hnojišti u ševců. Na tomto záchodě jsem se zavíral jako dítě se staršími kamarády, kteří mne poučovali.
- 125 Žandovi *to už ieklo*. Seděl na díře, měl zamhouřené oči a onanoval. Pak mu vystříkl bělavý sopel. Bylo to podivuhodné. Pak jsem se viděl za kapličkou uprostřed hloučku kluků. Dělali jsme totéž, co Žanda. Já jsem byl ještě příliš mlád. Nepřišlo mi to. Styděl jsem se.
 Jindy jsme to prováděli na stromě mezi dozrávajícími třešněmi. Bytný na mne útočil:
 — Odkud znáš to slovo, zpustlíku?
- 130 — Od Žandy.
 Bytný psal rodičům a přirazil hned na bytném. Psal otcí:
 — Ten akt nazval slovy, jakého se užívá jen mezi zpustlími.
 Měl názor lidské společnosti. Jak je to směšné. Romanopisec se má zesměšňovat a užívat opisných frází, zatím co slovo mrdat vystihuje jedinečně pohlavní styk. Jsou na štěstí staré slovníky, kde má toto slovo svůj pomník. Jak jsem se po něm pídil. Když je vyslovuje při koitu polibek milenců, vnášejí do něho rychlou závrať. Nesnáším jeho hanebná a komická synonyma. Nevystihují nic, jsou šiřlavá jako pýchavky a zvracel bych při nich.
- Slovo mrdat je diamantové, tvrdé, průsvitné, klasické. Jako by vypadlo jako šperk z ušlechtilého alexandrinu, má, poněvadž je zapovězeno, magickou moc. Je jedním z kabalistických zkratk erotického flujda a já je miluji.
- 140 Nevyslovuji je před sprostými ženami. Pozoroval jsem z okna nad pekařstvím krásnou paničku dámského krejčího, jak mrdá s rakouskými důstojníky. Její nohy visely nádherně právě proti oknu, kde, shasnuv, tiskl jsem na okenní tabuli svého stojícího čuráka. Ale to jsou jen epizody, které mají čtenáři objasnit, že město T. má pro mne mnoho nezapomenutelných atmosfér. V T. byl bordel. Měl archaický půvab jako rytinové komposice Maxe Ernsta. Měl
- 145

jsem spolužáka, který tam chodíval. Byl to kavárníkův syn, nosil lakové boty, přehnaně široké kalhoty a kradl doma věci, jež prodával pod cenu.

150 Stával jsem vedle něho v tělocviku a stále jsme mluvili o bordelu. Nedovedl jsem si představit jasně, jak vypadá kunda. Domníval jsem se, že je to příliš veliká díra, aby se do ní dal umístit čuráček kvintána. Spolužák se mně smál.

Vítězslav Nezval: *Sexuální nocturno*

Torst 2001

S.5-27

Ivan Olbracht - * 6. Januar 1882 in Semily; † 20. Dezember 1952 in Prag
Aus: „*Nikola Šuhaj loupežník*“

Abram Beer rozmlouval před chvílí v pokojíku s Hospodinem, svým pánem a přítelem. S kostkou tefilinu na čele, s jeho řemínky, omotanými kolem žilobití levice, neboť to vychází ze srdce, a zahalen v bílé a černé pruhovaný talis, modlil se šachres, ranní modlitbu: Ma toj-vi ojhulechu Jankoif, jak dobré jest přebývati v stanech tvých, ó Jakube.

5 Ted' stál před svým krámkem, který bylo možno koupit za tři sta a odnésti v koši na zádech. Myslil na své věci. A ty byly složité a zamotané, a bylo potřebí mnoha úvah, důmyslu a práce rozpřísti je, rozuzlit, srovnat a zamotat je znova. Levý koutek úst měl pootevřený a povytažený vzhůru, levé chřípí také, levé oko přimhouřeno, na čele vrásky; probíral se v rusé bradě jako v strunách harfy. Všichni koločavští Židé tak po šachresu stojí před svými krámkami a věci jich všech jsou zamotané a plné problémů, jež možno řešiti desaterým způsobem a také
10 vůbec ne. Neboť obchod, to není jen vydělávání peněz. To je filozofie, politika, všechna složitost života, to jest jeho smysl a vášně o nic menší než láska. Věci jsou díla Věčného a byly stvořeny k potěšení božím dětem. A není věru větší radosti než hrát si a hýbati jimi.

 Špatné věci! myslil si Abram Beer. Už zase noví páni: Češi. Pořádek? Zdá se, že by mohl
15 býti pořádek. Ale není pořádek. Češi jsou tady a nikdo neví: budou takoví, nebo budou takoví? Pan prezident je profesor, spisuje, ale prosím vás, co může profesor rozumět obchodu? Napsal prý také nějakou knihu o rituální vraždě, tenkrát s tou Anežkou Hružovou a s tím chudákem Hilsne-rem, kterého teprve nedávno pustili. To by mohlo být dobré. Ale nemusí to být dobré. Člověk nemůže vědět. Tot' se ví, že musíme jít s Čechy, co můžeme
20 dělat, chce-me-li žít, a je to pořád lepší než v Polsku nebo v Rumunsku. A v Maďarsku? Oj, ojoj-ojoj! Béla Kun. Pán Bůh všemohoucí nás chraň! Takový Žid, který zradil svého Pána Boha, jest horší než deset tisíc křesťanů. Židovská hlava, gójská duše. Věčný ho strašlivě potrestá. C, c! Češi jsou mi milejší.

 Ale s kým půjdou? S bagány, nebo s našimi lidmi? Pochopí, že se v této zemi nedá
25 vládnout bez Židů? Ale možná, že to také nepochopí. A také možná, že to pochopí až za dva roky, za tři roky, za deset let, jednou to i takový křesťanský mozek pochopit musí. Ale co zatím? Ach, bolí! Obchody nejdu; dobytek není, s obilím se nedá nic dělat, ještě tak líh, Wolfovi se mohou smát. Oj, ojoj! Půjde to alespoň s pozemky? Ach, starosti! Kdy se zbaví Nikoly Šuhaje? Kluk špatná, loupežnická, ať má černý rok, ohava!

30 Abram Beer pootevřel ještě o něco levý koutek úst a ještě povytáhl levé nosní chřípí. Neboť věc se Šuhaji byla ze všech nejdůležitější.

 Je to složité a má se to asi takto: Lidé, kteří se narodili v těchto horách, nežili teď již v jedné říši, nýbrž byli rozděleni mezi Polsko, Maďarsko a Československo. Je to nemoudré, stavět lidem celní přehradu rovnou před nosem, ale dobrý obchodník musí umět i takové věci
35 využít. A druhá věc: úzké proužky zahrádek a luk se neustále dělí na proužky ještě užší. Otec vdává dceru a dá jí na zasetí konopí několik čtverečních sáhů půdy; otec zemře a o jeho proužky se rozdělí synové. Ty kousky zde jsou rozházeny po celém údolí, jeden tam, druhý tam, a gazdové, aby měli alespoň kousek hospodářství v celku, si polní proužky vyměňují, doplácí na jejich cenu krávou, třemi ovci nebo deseti metry konopného plátna. Rozumí
40 se, že bez advokátů a okresních soudů, na které není ani kdy, ani peněz, jen tak přátelsky a po sousedsku. A tak v pozemkových knihách není zapsán nynější držitel půdy, nýbrž ještě nějaký její pra-vlastník. A z těch právě dnes mnozí žijí v Maďarsku nebo v Haliči. A je věcí Abrama Beera zajít si do Volového do pozemkových knih a zjistiti to. A napsat do Kolomy-je Mojdlovi Zisovičovi nebo do Debrecína Seligovi Lej-bišovi. A Zisovič nebo Lejbíš zajdou
45 tam u nich k Myha-lovi Chemčukovi nebo k Mytrovi Vageryčovi a řeknou mu: „Hej, ty, nemáš ty v Koločavě v Československu nějaké pozemky?“ „Ech,“ řekne Chemčuk nebo Vageryč: „Kde bych je vzal? Však víš, že rubám dříví. Něco jsem tam po tatínkovi měl, byli jsme tenkrát také u soudu, ale pak jsme si to nějak udělali se sestrou a se švagrem, ale ti to už

také nemají. Kousek prodali, kousek vyměnili; na to se musíš zeptat v Koločavě." „Počkej,"
50 řekne Zisovič nebo Lejbiš, „však vím. Ale teď jsou s těmi novými vládami všelijaké potíže a
potřebuji, abys mi podepsal, že mi ten pozemek prodáváš." „A co mi za to dáš?" „Co ti dám?
Tři zloté ti dám." Chemčuk a Vageryč přemýšlejí. Nerozumějí tomu za mák. Ale proč by
neprodali něco, co není jejich? A chce-li se Žid napálit, proč by mu bránili? „Dej pět!" „Že se
55 Boha nebojíš!" křičí Zisovič nebo Lejbiš. „Zač? Za tvé tři křížky, které si musím dát stejně
ověřit? Nechceš, nech tak, opatřím si to jinde." Nu a Zisovič nebo Lejbiš koupí pozemek za tři
polské zloté dvacet grošů nebo za padesát maďarských korun a prodá Abramovi Beerovi v
Koločavě za dvě stě korun československých. A Abram Beer si dojde se všemi listinami o
tom k volovskému okresnímu soudu a dá pozemek přepsat na své jméno. Tak to udělal také s
loukou, z níž kosí seno starý Petro Šuhaj.

60 Tvář Abrama Beera nabývá vzezření stále starostlivějšího.

Ví Bůh, že dvě stě korun je moc peněz za věc, o které člověk neví, kdy ji dostane. K
židovskému Petru a Pavlu? Oj, ojoj! Tot' se ví, mohl by ji prodat dále, někomu z Mukačeva
nebo z Chustu, je vždy lepší, hrdlí-li se s ba-gánem někdo cizí, ale to je právě to, že ji prodat
nemůže. Ta louka sousedí s loukou Abrama Beera. A z Beero-vy vlastní louky si loni na jaře
65 udělala Koločavka na tři dny koryto, a když zase odešla tam, kde má být, zůstala z jeho
krásného pozemku, za který dostával šedesát tisíc, plocha valounů, na nichž se neuchytí ani
vrba. Šu-hajovu louku musí mít, taková koupě se už nikdy nena-skytne. Starému Šuhajovi by
se nebál říci, že je jeho, Šuhajova, louka vlastně jeho, Beerovou loukou, ale jak se zbavit
mladého? Z každého oka mu hledí sedm kři-váků a uškrtit člověka těma raubířskými rukama
70 je mu hračkou. Ách, starosti! Až jací budou Češi.

Hlehle! Kam to tak běží Izák Herskovič s hochem Dej-vim Menčlem?

Také čistý pták ten Izák Herskovič z Gemosfalvy! Taková prasečí hlava. Co ten prodal
ovčích koží na dragounské kožichy! C, c! Co ten vydělal peněz! É! Šlak aby ho trefil! -Ale
kam to tak pospíchají, jako by jim zapálil v patách?

75 „Nuú?" ptá se Abram Beer, když jdou kolem něho, ale ptá se jen obnaženými zuby a
dlaněmi, na nichž jsou roztaženy prsty.

Ale Izák Herskovič zřejmě nemá kdy. Mávně jen rukou, říkáje tím: „Darmo mluvit!" a běží
dále.

„Núú?" říká si Abram Beer a dívá se za nimi. Co se stalo té prasečí hlavě?

80 Izákovi Herskovičovi se opravdu něco stalo.

Běželi s Dejvim na četnickou stanici.

Tam Herskovič strážmistrovi vše rozčileně vyprávěl.

Dnes, 16. července, si měl Izák Herskovič poslat na poloninu Douhé gruny, na společné
pastvisko bravu z širokého okolí, pro průměrný roční výtěžek svých šesti ovcí, pro šest geletů
85 mléka, to jest pro sedmdesát litrů; nebo pro bryndzu z něho. Protože chtěl mít sýr ko-šerný a
bál se, aby jej nedělali ovčáci rukama, v nichž snad před chvílí drželi kus vepřové slaniny,
nebo aby mu jej nějak jinak neztrefnili, chtěl na výrobu dohlédnout sám a donést nahoru za
syřidlo kousek telecího žaludku z dobytčete řádně rituálně zaříznutého. Včera tedy odměřil do
pytle kukuřičné mouky, množství, jímž byl povinován na stravu ovčákům a psům, vzal si do
90 pytle dřevěná vědra na žinčici, požádal sestřina syna Dejviho, aby mu to pomohl nést, a když
se pomodlili za zdar cesty, vyšli. Brzy odpoledne. Protože na Douhé gruny třeba jít Sucharem,
pak se vyšplhat pěšinou podél Zapodrinského potoka, přelézt poloninu, kde se pasou koně, a
brát se pak úbočím Tisové; je to poctivých pět hodin cesty. Chtěli tam strávit noc.

Koliba na Douhých grunách jest jen prostá. Pouze šikmá stříška z roští proti rose a plůtek
95 před ní, aby v noci dobytek neolizoval spáčům nosy; a na plůtku několik dřevěných vědérek
na dojení. Večer seděli s ovčáky před kolibou u ohně, vytáhli pšeničný chléb, sýr a cibuli a
povečeřeli. Pak se již jen tak povalovali, hledíce do plápolajícího ohně a nahoru na hvězdy.
Najednou počali psi věřit. Divoce se rozštěkali a vyrazili v jednu stranu. Padl výstřel. A ještě
jeden. Izák Herskovič viděl, jak se jeden ze psů překulil přes hlavu. „Riboinoi šel oj-lom,

100 pane světa!" vykřikl Izák Herskovič a vrhl se tváří k zemi. Nocí třeskali výstřely. Mnoho a zblízka. Lesy okolo je násobily. Izák Herskovič, tiskna tělo do trávy a nos do studené země, šeptal v dlouhém řetězu: „Šma Jesrue! Šma Jesrue! Slyš, Králi, Žid tě volá!"

Pak nad ním zazněl hlas: „Vstávej!" Ale k několikerému vyzvání se musilo přidružit kopnutí, než Izák Herskovič uposlechl. Vedle něho stál jako sýr bílý Dejvi a před ním dva
105 chlapi. Ovčáci byli pryč; rozutekli se. Chlapi byli v starých vojenských stejnokrojích a nos a ústa měli ovázány šátky. Jeden byl bez čepice, černé vlasy měl sčesány do obličej a v ruce držel pušku. Druhý měl vojenskou čepici s okrajem ohrnutým a sepnutým pod bradou, jak je ve válce nosívali vojáci, když jim v zimě mrzly uši. Izák Herskovič v ohňové záři viděl, že asi dvě stě kroků odtud leží ještě tři chlapi a míří na něho puškami. Ten s čepicí rozkopl botou oheň, aby tak neplápolal, a rozházel jej. „Dej ruce nahoru!" řekl. Ne, Izák Herskovič rukou výše dát již nemohl. „Co je v kolíbe?" „Sýr," zadrkotal zuby Izák. „Potřebujeme jej. Jdi domů!" Ale druhý si všiml jeho dobrých bot: „Zuj se!" Boty mu vzal. Pak šli do koliby a vzali odtud soudek bryndzy a soudek urdy, ovčího tvarohu. Když valili soudky mimo ohniště, sesunul se tomu s přehrnutou čepicí z úst šátek a Izák Herskovič poznal Nikolu Šuhaje.
115 Nikola Šuhaj? myslil si četnický strážmistr. Rozčilený Izák Herskovič vypravoval o svém strachu, o tom, jak mu chlapi vzali osm set korun, a ještě jednou o uloupených botách.

Strážmistr přemýšlel. Nikola Šuhaj? Znal dobře toho mladíka, vypravoval mu o něm Abram Beer, který žádal, aby byl zatčen. Ale poněvadž se Šuhaj choval řádně, četnictvu nepůsobil nijakých potíží, a protože strážmistrotvi nebylo zcela jasno, sluší-li Nikolovy činy
120 kvalifikovati jako hrdinství v boji s Maďary či jako trojnásobnou vraždu, podal o tom zprávu zemskému četnickému velitelství. Teď to bylo ovšem něco zcela jiného. Úřední rozkazy o Podkarpatské Rusi jsou velmi přísné. Na Slovensku se ještě bojuje. V Uhrách vládnou komunisté. A tvoření loupežných tlup zde naprosto trpěti nelze. Strážmistr zakročí železnou pěstí.

Ale věci nebyly zcela tak, jak je Izák Herskovič líčil. Žádný pes zastřelen nebyl. Žádní tři chlapi na Hersko-viče ze vzdálenosti dvou set kroků nemířili. Na Douhých grunách byli jen Nikola Šuhaj a Vasyl Kryvljak, který se později v Chustě přiznal. Avšak lze-li v těchto dvou omylech přiznat Izákovi Herskovičovi dobrou víru, poněvadž to skutečně viděl, není mu ji
130 možno přiznat ve věci osmi set uloupených korun, ač zase třeba říci, že svým tvrzením nikoho poškoditi naprosto nechtěl. Neboť také jeho věc byla poněkud složitá. Měl zítra zaplatiti Mendlovi Blutreichovi z Horbu něco přes sedm set, výsledek to velmi zamuchlaného a bouřlivého vyúčtování obapolných dluhů vlastních i cizích, ale nemohl mu je odvésti, protože je potřeboval na kůže. Mendl se bude strašně vztekat a nebude věřit ani pak, až to Izák Herskovič při přelíčení s Šuhajem od přísáhné, protože ví stejně tak dobře jako každý jiný
135 Žid, že milý Pán Bůh gójsky nerozumí a že ho ani nemůže napadnout, aby věnoval i jen vteřinu času nějakému československému soudu v Chustě. Ale může si obchodník nechat takovou příležitost ujít?

„Viděl Šuhaj, že jste ho poznal?" ptal se četník.

„Spravedlivý Bože, ne! Byl by mě zabil."

140 „Vypravoval jste o tom někomu?"

„Ne. Letím z Douhých grun rovnou sem, vypůjčil jsem si jen u šechtra boty, ale nebyli doma, a dětem jsem neříkal nic."

Strážmistr se rozhodl nejprve několik dní Šuhaje pozorovat. Třeba zničiti celou bandu!

145 „Dobře," pravil, „nikomu o tom nepovídejte. A ty," zahřměl na Dejviho Menčla, „budeš-li mluvit, zavřu tě."

Dejvi nechápal, proč na něho tak křičí.

Strážmistr v příštích dnech nezjistil nic podezřelého.

150 Třetího dne byl Nikola Šuhaj zatčen. Nahoře na Ďor-d'avě, kde s Eržíkou kosili seno. Je tam oboroh a mezi jeho stříškou a senem spali. Eržíka měla hlavu položenou na jeho rameni a on přitulil tvář k jejím vlasům. Tam je četníci probudili; již za slunce stojícího nad Růžou.

Před polednem ho přivedli spoutaného a mračícího se na četnickou stanici.

Nechali ho chvíli čekat.

„Tak kdo byl s tebou na Douhých grunách?" ptal se ho strážmistr, když přišel.

„Neměli jsme co jíst. Nikdo nemá co jíst. Není zrna kukuřice, ani misky sýra, není zelí.

155 Nemohli jsme umřít hladu."

„Na to se tě neptáme. Kdo byli ti čtyři chlapi s tebou?"

Šuhaj se udiveně podíval na četníky.

„Jen jeden byl se mnou. Ale nepovím ho."

„Aha," řekl mírně strážmistr, „selský kavalír! Tak mu zase dejte želízka!"

160 Když měl Šuhaj spoutané ruce, udeřil ho do tváře. „Tak kdo byli ti čtyři chlapi?" zařval.

Skrčil hlavu mezi ramena a chtěl se proti četníkovi vrhnout čelem jako beran. Ale jeden ze závodčích ho zezadu uchopil. Na Šuhaje se sypaly rány.

„Tak kdo byli ti čtyři chlapi?"

165 Skřípal zuby, rval se lokty, kopal. Třikrát jím mrštili o zem, třikrát zase vstal. Odzbrojilo ho teprv několik ran býkovcem.

Spoutali mu ještě nohy a přivázali ho k šicímu stroji paní strážmistrové, který stál v služební místnosti. Věděli, kdo je to Nikola Šuhaj, a do věznice se ho zavřít neodvážili; byla za podzimních bouří rozbita a Rumuni si s jejím spravováním mnoho práce nedali.

Zpráva se rozběhla po šesti stech chýších, seskupených v údolí Koločavky a rozběhlých na
170 dvanácti čtverečních kilometrech hor a strání.

Šuhaj? Nikola Šuhaj? Eržice Dráčové se tedy nepodařilo navléci mu obojek a připoutat ho k manželské posteli; a oni všichni mu křivdili. Chytili Nikolku? Čert je bij! Nikolka Čechům uteče, jako utekl Maďarům a Rumunům. Nikolka uteče do hor a bude je bít.

Abrama Beera udeřila zpráva přímo po srdci.

175 Jak? Co? Kdy? Kde?

Jméno Věčného budiž pochváleno! Konečně! Zítra nebo pozítří půjde Petru Šuhajovi oznámiti, že jeho, Šuhajova, louka jest vlastně loukou jeho, to jest Abrama Beera.

Ivan Olbracht: *Nikola suhaj loupezník*

Česká Knihnice 2001

S. 52-61

Jiří Weil - * 6. August 1900 in Praskolesy; † 13. Dezember 1959 in Prag
Aus: „Život s hvězdou“

„Máte lístek na cukr?“ zeptal se mě úředník. „Musíte mít lístek na cukr, jinak nedostanete hvězdu.“

Nestál jsem příliš o tuto hvězdu. Byla žlutá s nápisem v cizí řeči, napsaným černým krabatým písmem, nebyla by to dobrá výměna za lístek na cukr. Potřeboval jsem jej, abych si sladil černou bryndu.

„Nemusíte se bát o lístek, jen mi jej musíte ukázat. A od nynějška se nesmíte bez hvězdy ukázat na ulici, nemusím vám povídat, co by se s vámi stalo.“

„Musíte si obšít rohy u hvězdy, nosit ji na levé straně přímo na srdci, ani na centimetr níže, ani výše. Jsou na to přísné předpisy. Zítra již musíte chodit s hvězdou.“

Podal mi kousek látky z umělého hedvábí. „Nesmíte ji ušpinit. Přijďte si za čas pro další. Dnes vydáváme jen jednu.“

Úředník měl výraz zaměstnaného člověka, který se těší ze své práce. Byl to jistě bývalý příručí, jakou má asi radost, že jeho zboží jde tak rychle na odbyt, dobré zboží, laciné zboží, velká okaze, jen jednu korunu stojí hvězda z dobrého předválečného materiálu, vždyť je to, lidičky, zadarmo.

Šel jsem domů a obšíval jsem cípy hvězdy. Bylo jich šest a z hvězdy se na mě šklebil nápis v cizí řeči, byl příkrčený a nahrbený. Nahmatal jsem na kabátě srdce a označil je špendlíky, bušilo docela pravidelně. Podíval jsem se do střeptu zrcadla, černá a žlutá hvězda byla výzývavá, křičela o pomoc nebo na poplach. „Musím si zvyknout chodit s tímto odznakem,“ řekl jsem si, „bude to asi těžké. Nebudu se moci asi dobře plížit ulicemi, lidé budou na mne ukazovat prstem.“

Vyšel jsem druhého dne na ulici, musel jsem přece chodit nakupovat. Viděl jsem, jak se na mne dívají lidé, zdálo se mi nejprve, že mám rozvázanou tkaničku nebo něco v nepořádku v oděvu, nějak jsem rušil řád, obyčejný a vžitý, byl jsem jakousi skvrnou, která nepatřila do obrazu ulice, a všichni to nějak cítili. A byl jsem sám uprostřed jiných lidí, úplně sám, protože přede mnou lidé ustupovali, zastavovali se a prohlíželi si mě, nepatřil jsem již k nim.

A pak jsem se vztyčil a zatočila se mi hlava divným pocitem. Zdálo se mi, že již nejsem oním Josefem Roubíčkem, obyčejným bankovním úředníkem, kterých se potlouká tolik městem, že jsem zvláštním člověkem, jež si všichni prohlížejí a kterému ustupují z cesty. Byl jsem nyní pyšný, když se na mne lidé dívali, ano, to jsem já, jen si mě dobře prohlédněte, mám stejné ruce a nohy, jsem oblečen jako vy, ale přece jsem jiný.

„Nazdar, šerife,“ křičel na mne jakýsi kluk. A všichni se smáli, ale věděl jsem, že se nesmějí mně, smál jsem se také, byla to zábavná věc, chodit s takovým odznakem, byla to maškaráda, která nepatřila vůbec do světa, ve kterém lidé pracují, patřila na pout', do jarmareční boudy, patřily k ní kozelce, napudrované tváře a kopance.

A v noci se mi zdál sen. Jel jsem lodí, která plula po moři, jel jsem s Růženou, dívali jsme se přes palubu a v dálce se rýsoval ostrov. Věděl jsem, že je to ostrov, kam odvážejí malomocné, věděl jsem, že mě Růžena na něj provází a že se se mnou rozloučí, až přistaneme.

- 40 „Neuvidím tě již nikdy, Pepíku, a mám tě tak ráda. Neplač, prosím tě, podívej se, já také nepláču, směji se, vidíš." - Roztáhla si dvěma prsty koutky úst, ale viděl jsem, že má v očích slzy.
- 45 „To nic není, Růženo," řekl jsem, „mám rád ostrovy. Vždycky jsme se hádali, když jsi říkala, že Kampa je poloostrov, a já jsem ji prohlašoval za ostrov. A pak víš přece, že nejsem malomocný, že jsem zdravý, jsem tu jen omylem, na ostrově to zjistí a pak mě pošlou nejblíží lodí domů nebo snad pro mne přijedeš."
- „Ano, jsi zdravý, Pepíku."
- 50 Přistáli jsme a loď ihned odrazila. Díval jsem se na Růženu, stála na palubě a mávala na mne kapesníkem, vytáhl jsem také kapesník a mával na ni z přístavního můstku. A pak loď rychle zmizela, jako by se rozplynula, stál jsem najednou obklopen obyvateli ostrova, byli to všichni mrzáci, jednomu scházela ruka, druhému noha a na třetího jsem se nechtěl ani podívat, věděl jsem nějak, že mu chybí nos.
- Přistoupila ke mně dívka, nevěděl jsem dobře, jak vypadá, protože jsem se nikomu nedíval do tváří.
- 55 „Vezměte si mě za ženu, tady se všichni musí oženit, uděláte dobře, jsem bohatá, mám schován ve skaliskách hrnec sádla."
- „Neblázni, neslibuj jí nic," ozval se za mnou hlas, poznal jsem, že patří Wienerovi, „čekají na tebe jiné dívky, krásnější a bohatší, na ostrově."
- „Nechci se ženit," křičel jsem, „mám rád Růženu, vrátím se k ní, protože nejsem malomocný, jsem zdravý a dostal jsem se sem omylem."
- 60 „Nikdo se odtud nevrací, musíš tady zůstat do smrti a musíš se oženit, takové je tady pravidlo."
- „Pomoz mi, Růženo, pomoz mi," volal jsem, ale mrzáci se mi smáli a táhli mě dovnitř ostrova. Bránil jsem se a křičel. Ještě jsem křičel, když jsem byl již vzhůru a když mně Tomáš připomínal mňoukáním, že by chtěl něco k snídani.
- 65 „Nic nemám," řekl jsem mu, „mohu ti dát jen kus suchého chleba, černou bryndu stejně nepiješ. Otevřu ti okno, skoč si ven pro nějakého ptáčka nebo myš. A ne-podaří-li se ti lov, musíš sníst suchý chléb."
- 70 Tomáš odešel na střechu pomalu a neochotně. Umyl jsem se, vypil jsem černou kávu, sešel jsem do zahrádky vyhrabat si trochu ředkvičky. Chroupal jsem ředkvičku a čekal na Tomáše. Nevracel se dlouho. Nakonec přece jen přišel celý urousán.
- „Nepřálo ti štěstí, vid'?" Věděl jsem to dobře, ale přece jsem jen myslil, abys to zkusil. Tady máš kousek chleba, vzal jsem ti ho s sebou."
- Nebyla to pravda, přikusoval jsem chléb k ředkvičkám, ale chtěl jsem udělat Tomášovi radost.
- 75 „Tomáši," řekl jsem, „měl bych ti vypravovat nějaký příběh, abych ti nahradil skoupou snídani, ale mé příběhy nejsou veselé. Neměl jsem se vlastně nikdy dobře u strýce a tety, byli to mrzutí lidé a trpěli mě jen z milosti. Nechtěli mi dovolit, abych četl v posteli, vyčítali mi, že je elektrický proud drahý. Musil jsem s nimi jezdit na letní byt do takových malých lázní, kde se léčili, bylo tam všechno hrozně nudné, musel jsem se stále držet u lázeňské budovy a nesměl jsem ani na krok do lesa. Nebyli tam ani žádní kluci, s kterými bych si byl mohl hrát.

80 Jen staří, nudní lidé. Byla tam holčička domovnice a s tou jsem si hrál, ale zakázali mi to a strýc mě zbil. Ale jedny prázdniny mě poslali k vzdáleným příbuzným na statek a tam mi bylo dobře. Byl tam velký dvůr a chodila po něm různá zvířata - slepice, husy, kachny a krůty. A někdy také králíci, když je vypouštěli z kotců. S některými jsem se seznámil, dal jsem jim jména. Ale vždy mi je zabili a nikdy jsem žádnému z nich nevyprosil milost. Byly tam dvě kachny, které stále chodily spolu, stranou od ostatního hejna. Chytili jednu a uvěznil ji, aby ji vykrmili, než půjde na porážku. A ta druhá k ní chodila, celý den trčela u její klece a stále si s ní štěbetala. I toho posledního dne, než její přítelkyni podřízli krk. Ale věř mi, Tomáši, já si to nebral příliš k srdci, byl jsem tehdy šťasten, chodil jsem si, kam jsem chtěl, lovil jsem ryby s venkovskými kluky a plaval v rybníce, běhal jsem po lese a večer jsem se vracel. Sbíral jsem kaménky v potoce a skládal z nich obrazce. Byly různě zbarvené, ale nejvíce z nich bylo šedivých. Ale byla mezi nimi sklíčka vodou omletá a očištěná, sklíčka ze zelených lahví, střepy, kterými pohazoval potok, až jim dal podobu holubích vajec a lesk drahokamů. Chodil jsem brzy ráno k potoku, brouzдал jsem se ranní rosou po louce, šel jsem kolem struh, podle kterých rostly pomněnky, use-dával jsem na břehu potoka a vybíral kamínky a sklíčka.

95 Přivezl jsem jich celý pytlík do města, ale strýc mi je vyhodil."

Tomáš se líně povaloval, nezdálo se, že by mě vůbec poslouchal.

„Tak ti tedy povím novinku. Kdyby sis mě lépe všímal, nemusil bych ti nic říkat. Dali mi hvězdu, není vůbec pěkná a je na ní něco zvláštního. V noci nesvítí, jen ve dne. Žádný kormidelník nemůže podle ní řídit loď, jinak by ztroskotal. A leží na srdci."

100 Večer jsem seděl a díval se z okna. Ležkoval jsem na ulici a čekal jsem, až se na ulici objeví hvězdy. Ulice byla prázdná, nikdo nechodil v této pozdní hodině kolem předměstských domků. Okna byla otevřena, bylo z nich slyšet hudbu z radioaparátů, pochody doprovázené bubnováním a hvízdodem píš'al ohlašovaly zvláštní zprávy o lodích tonoucích v dalekých mořích. Byla to špatná hudba a zprávy byly také špatné, nerad jsem je poslouchal. Nepřál jsem si, aby se lodě potápěly, snad byla mezi nimi loď, která mě má jednou zachránit, loď plující do Ameriky, až se budu topit v lodi mrtvých. Snad již nyní potopili onen pyšný oceánský parník, který se jmenuje Esperanza, který se lehce vznáší na vlnách a pošle pro mne velrybářský člun. Ne, není to pravda. Nepotopili žádné lodě. Vymýšlejí si tyhle zprávy, aby mohli bubnovat.

105

110 Viděl jsem, jak se kdosi zastavuje u branky, byla otevřena a člověk kráčet k dveřím domku, nemohl jsem rozeznat jeho podobu, neměl jsem rád večerní návštěvy a nemohl to být nikdo z obce, protože ti tak pozdě večer již nechodili po ulicích. Snad si někdo spletl adresu. Seběhl jsem ze schodů a otevřel dveře. Stál před nimi Josef Materna.

„Šel jsem okolo a řekl jsem si, že se na vás podívám, už jste u nás dlouho nebyl."

115 „Nemohu vás navštěvovat, chodím s hvězdou."

„Hloupost. Tak ji nenoste."

Zavedl jsem Maternu do svého pokoje.

„Moc toho tady nemáte," řekl.

„Hlavní, že jsem tady sám."

120 „Já bych to nevydržel, nemluvit s lidmi. To bych se dal raději zavřít do kriminálu."

„Nestojím o kriminál. Chtěl bych, aby mě nechali na pokoji, chtěl bych všechno zaspát a pak se probudit, až bude po všem. Ale nejde to. Rozhlas mi křičí do okna jejich zprávy. Chodí sem poslové s obsílkami a nařízeními.“

125 „To není nic zlého, kriminál. Zavrou a pustí. Seděl jsem už v kriminále.“ „Ale mne by nepustili.“

„Nechrne toho. Přišel jsem pro něco jiného. Mám tady takovou čmáranici, chceme to vylepit. A tak jsem na vás přišel, abyste nám to opravil.“

Četl jsem slova napsaná nevypsáným písmem, byla to obyčejná slova, ale nikdy jsem je předtím neslyšel.

130 „Napsali jsme to, jak jsme uměli, to víte.“

„O to by nebylo, ale vy to přece budete vylepovat.“

„To zase ano, to budeme.“

Opravoval jsem hrubé chyby, přehazoval slova, aby měla jasnější smysl. Byl bych rád mluvil tímhle jazykem, ale neuměl jsem to, zbývalo mi tedy jen, abych si s ním hrál.

135 Materna sebral papír. „Měl bys k nám zase přijít, musíš mezi lidi.“

Díval jsem se za ním oknem, jak zavírá branku, škoda že tak brzy odešel. Byl bych s ním asi dnes více mluvil, chtělo se mi mluvit, protože jsem byl rád, že jsem pomáhal v práci.

140 Lodě se potápějí a lidé tonou na rozbouřeném moři a z moře trčí jen vlajka, a pak se vlny zavrou, je ticho po moři a po ulicích města chodí lidé a vylepují plakáty, jsou v nich také má slova.

Člověk podobající se soudku, s tváří šaška, mi řekl:

145 „Hrál jsem vždy komické role, byl jsem herec, víte. Nikdy mi nechtěli dovolit, abych hrál něco vážného. Kdo to jakživ slyšel, říkali, plešatý Hamlet s břichem jako buben, král Lear jako vypasený ochmelka? A teď musím hrát tragické role, a vůbec mě to netěší. Chtěl bych zase hrát Falstaffa a cpát si břicho lahůdkami, i když jsou zhotoveny z lepenky.“

Seděli jsme na posteli v místnosti pohotovostní služby a chystali se k spánku. Člověk podobající se soudku byl mým sousedem.

„Chodil jsem do divadla málo. Byl jsem bankovní úředník. A na tragédie jsem nechodil vůbec. Chodil jsem jen na veselohry a na operety.“

150 „Chtěl bych hrát v operetě, jen kdybych mohl. Dříve mě pořád do ní lákali, nabízeli mi velké peníze, ale já jsem nechtěl. Myslil jsem stále, že se dostanu v divadle k tragické úloze. Nejhorší je, že nyní musím hrát svou tragickou úlohu pod svým vlastním jménem. A to nikdo nezná.“

„Jak to?“

155 „Když jsem se dostal k divadlu a ohlásil své jméno, řekli mi, abych se ho rychle zbavil. Copak někdo viděl, povídali, herce, který se jmenuje Ludvík Porges? Vybral jsem si pěkné, docela obyčejné jméno. Sloužilo mi třicet let. A teď prožívám muka jako Porges, svíjím se

strachy jako Porges, proklínám své vrahy jako Porges, přísahám jim pomstu jako Porges. Není to strašné?"

160 „Nevím," řekl jsem, „jmenuji se Roubíček. - Dobrou noc!"

Zhasili jsme světlo a usnuli, ale v noci nás probudil telefon. Myslili jsme, že je to omyl. Vždyť naše služba byla pomyslná a nepravděpodobná, spali jsme jen nad krčícím se městem, jen aby někdo někde zaškrťával jména a vyplňoval dotazníky.

Zvonilo policejní komisařství. Měli jsme se dostavit k nejbližšímu komisařství.

165 Vyšli jsme s košťaty a kbelíky. Plížili jsme se zatemněnými ulicemi, nebylo vidět naše hvězdy, byl to průvod shrbených starců. Za světla hvězd se leskla holá hlava mého souseda Ludvíka Porgesa v tragické úloze parťáka.

170 Stáli jsme před budovou policejního komisařství a město bylo tiché, za chvíli se vrátil Porges se strážníkem. Za světla baterek s modrým světlem jsme chodili od nároží, namáčeli košťata do bílé barvy a natírali popsané kusy papíru na plotech ohrad a návěštních tabulích. Bylo málo světla, abychom mohli rozluštit, co na nich bylo napsáno. Ale v blikotu strážnickovy baterky jsem zachytil jedno slovo, bylo to mé slovo, pamatoval jsem si je dobře. Zmizelo brzo pod bílou barvou.

175 Vraceli jsme se ráno, unavení a nevyspalí, vlekli jsme košťata a kbelíky, průvod se ještě více hrbil a krčil ke zdím domů, protože bylo již světlo a naše hvězdy svítily do rozbřesku dne, setkávali se s vozíky rozvažců zeleniny a s lidmi spěchajícími do práce.

Nestálo za to, lehat si a spát, seděli jsme na rozviklaných postelích a čekali, až nastane hodina, kdy skončí naše služba.

180 „Kde je Solveig?" řekl Porges. „Jistě se vracel Peer Gynt holohlavý a břichatý. Ale vracel se s koštětem a kbelíkem? To je ta otázka."

„Co bylo asi na těch plakátech?" zeptal jsem se.

„Hlouposti. To je komedie, ve které nehrajeme a kde jsme jen kulisáky."

Mlčel jsem. Přivírala se mi víčka únavou. Myslil jsem v polospánku na slovo, mé slovo, které se mihlo před mýma očima za modrého světla baterky.

Jiří Weil: Život s hvězdou

Česká Kniznice 2001

S. 74 - 83

O tom, jak jsem dospěl ke svému prvnímu životnímu ztroskotání (a jeho nelaskavým prostřednictvím též k Lucii), nebylo by obtížné vyprávět lehkovážným tónem a dokonce s jistou zábavností: všechno zavinil můj neblahý sklon k hloupým žertům a Markétina neblahá nezpůsobilost pochopit žert. Markéta patřila mezi ty ženy, které berou všechno vážně (touto vlastností dokonale splývala se samým géniem doby) a jimž je dáno sudičkami do vínku, že schopnost víry bude jejich nejsiřnější vlastností. Tím nechci eufemisticky naznačovat, že by snad byla hloupá; nikoli: byla dosti nadaná a bystrá a ostatně natolik mladá (chodila do prvního ročníku a bylo jí devatenáct let), že naivní důvěřivost patřila spíš k jejím půvabům než k jejím nedostatkům, tím spíš, že byla provázena nesporným tělesným půvabem. My všichni na fakultě jsme měli Markétu rádi a více či méně jsme se o ni pokoušeli, což nám (alespoň některým z nás) nepřekáželo, abychom si z ní zároveň nedělali mírnou a dobře míněnou legraci.

Legrace se ovšem špatně snášela s Markétou, a s duchem doby ještě hůře. Byl první rok po únoru osmačtyřicátého roku; začal nový život, opravdu zcela jiný, a tvář toho nového života, jak mi utkvěla ve vzpomínkách, byla strnule vážná, přičemž podivné na té vážnosti bylo to, že se nemračila, nýbrž měla podobu úsměvu; ano, ta léta o sobě prohlašovala, že jsou nejradostnější ze všech let a každý, kdo se neradoval, byl okamžitě podezírán, že ho vítězství dělnické třídy zarmucuje anebo (což nebylo o nic menší provinění) že je individualisticky ponořen do svých niterných smutků.

Neměl jsem tehdy mnoho niterných smutků, naopak jsem měl značný smysl pro legraci, a přece se nedá říci, že bych před radostnou tváří doby uspěl bez výhrad, protože mé legrace byly příliš nevážné, kdežto radost té doby nemilovala taškárství a ironii, byla to radost, jak jsem řekl, vážná, hrdě se titulující jako „historický optimismus vítězné třídy“, radost asketická a slavnostní, prostě Radost.

Vzpomínám si, jak jsme byli tehdy na fakultě organizováni do takzvaných studijních kroužků, které se často scházely, aby provedly veřejnou kritiku a sebekritiku všech svých členů a vypracovaly pak z ní na každého hodnotící posudek. Měl jsem tehdy jako každý komunista mnoho funkcí (pracoval jsem na významném místě ve Svazu vysokoškolského studentstva), a protože jsem přitom nebyl ani špatný student, nemohlo pro mne takové hodnocení dopadnout nijak špatně. Ale přece za věty uznání, v nichž se vypisovala má aktivita, můj dobrý poměr k státu, práci a znalost marxismu, přidávala se většinou i věta, že mám na sobě „pozůstatky individualismu“. Taková výhrada nemusila být nebezpečná, protože bylo dobrým zvykem psát i do nejlepšího kádrového posudku nějakou kritickou poznámku, někomu vytknout „malý zájem o revoluční teorii“, jinému „chladný poměr k lidem“, jinému malou „bdělost a ostražitost“, někomu třeba „špatný poměr k ženám“, ovšem ve chvíli, kdy již nebyla sama o sobě, kdy se k ní přidala další výhrada anebo kdy se člověk dostal do nějakého konfliktu nebo se stal obětí podezření či útoku, mohly se takové „pozůstatky individualismu“ anebo „špatný poměr k ženám“ stát seménkem zkázy. A v tom byla zvláštní fatálnost, že takové semeno nosil si s sebou ve své kádrové kartě každý, ano, každý z nás.

Někdy (spíš ze sportu než z opravdových obav) jsem se proti nařčení z individualismu bránil a chtěl jsem, aby mi kolegové doložili, proč jsem individualista. Neměli pro to doklady zvlášť konkrétních; říkali: „Protože se tak chováš.“ „Jak se chováš?“ ptal jsem se. „Pořád se tak divně usmíváš.“ „No a? Raduji se!“ „Ne, ty se usmíváš, jako by sis něco pro sebe myslel.“

Když soudruzi usoudili, že mé chování a usmívání je intelektuálské (jiné proslulé pejorativum těch časů), uvěřil jsem jim nakonec, protože jsem si neuměl představit (bylo to prostě nad miru mé smělosti), že by se všichni ostatní mýlili, že by se mýlila sama Revoluce, duch doby, kdežto já, jednotlivec, bych měl pravdu. Začal jsem poněkud kontrolovat své

úsměvy a záhy pak v sobě pociťovat malou trhlinu otevírající se mezi tím, kým jsem byl, a mezi tím, kým jsem (podle mínění ducha doby) být měl a snažil se být.

50 Ale kdo jsem tedy tehdy opravdu byl? Chci na tu otázku odpovědět zcela poctivě: Byl jsem ten, kdo má několik tváří.

A tváří přibývalo. Asi měsíc před prázdninami jsem se začal sbližovat s Markétou (chodila do prvního, já do druhého ročníku) a snažil jsem se jí imponovat podobně hloupým způsobem, jakým se o to snaží dvacetiletí mužové všech časů: nasazoval jsem si masku; 55 předstíral jsem, že jsem starší (duchem a zkušenostmi), než jsem byl; předstíral jsem, že mám od všech věcí odstup, že se dívám na svět z výšky a že nosím kolem své kůže ještě jinou, neviditelnou a neprůstřednou kůži. Tušil jsem (ostatně správně), že žertování je srozumitelným výrazem odstupu, a jestliže jsem žertoval vždycky rád, žertoval jsem s Markétou zvlášť usilovně, vyumělkovaně a únavně.

60 Ale kdo jsem tedy byl doopravdy? Musím to znovu opakovat: Byl jsem ten, kdo má několik tváří.

Byl jsem vážný, nadšený a přesvědčený na schůzích; šťouravý a popichovařený mezi nejbližšími kamarády; byl jsem cynický a křečovitě duchaplný s Markétou; a když jsem byl sám (a myslil na Markétu), býval jsem bezradný a školácky rozechvěný. Byla snad ta poslední 65 tvář ta pravá?

Ne. Všechny ty tváře byly pravé: Neměl jsem jako pokrytci tvář pravou a tváře falešné. Měl jsem několik tváří proto, že jsem byl mlád a nevěděl jsem sám, kdo jsem a kdo chci být. (Avšak disproporce mezi těmi všemi tvářemi mne trémovala; nevrostl jsem zcela ani do jedné z nich a pohyboval jsem se za nimi nemotorně a slepecky.

70 Psychologická i fyziologická mašinérie lásky je tak složitá, že v jistém údobí života musí se mladý muž soustředit téměř výhradně na pouhé její zvládnutí a uniká mu pak vlastní obsah lásky — žena, kterou miluje (podobně jako třeba mladý houslista nemůže se dost dobře soustředit na obsah skladby, dokud nezvládne manuální techniku natolik, aby na ni mohl při hře přestat myslet). Mluvil-li jsem o svém školáckém rozechvění při myšlenkách na Markétu, 75 musím v tomto smyslu doplnit, že pramenilo ani ne tak z mé zamilovanosti, jako z mé nešikovnosti a nejistoty, jejíž tíhu jsem cítil a která se stala vládcem mých pocitů a myšlenek mnohem více než Markéta.

Tíhu těch rozpaků a nešikovnosti jsem nadzvedával tím, že jsem se nad Markétu vytahoval: snažil jsem se s ní nesouhlasit nebo se přímo vysmívat všem jejím názorům, což 80 nebylo ani tak obtížné, protože to byla dívka při své bystrosti (a při své kráse, která — jako každá krása — sugerovala okolí zdánlivou nepřístupnost) důvěřivě prostoduchá; neuměla se nikdy podívat za věc a viděla jen věc samu; chápala znamenitě botaniku, ale stávalo se, že nerozuměla anekdotě, kterou jí vyprávěli kolegové; nechávala se strhnout všemi entuziasmy doby, ale ve chvíli, kdy byla svědkem nějaké politické praktiky konané ve smyslu zásady účel 85 světi prostředky, stávala se stejně nechápavou, jako když stála před anekdotou svých kolegů; však proto také soudruzi usoudili, že potřebuje své nadšení posílit vědomostmi o strategii a taktice revolučního hnutí, a rozhodli, že se má o prázdninách zúčastnit čtrnáctidenního stranického školení.

To školení mi přišlo velice nevhod, protože právě v těch čtrnácti dnech zamýšlel jsem být s 90 Markétkou sám v Praze a dovést náš vztah (který až dosud pozůstával z procházek, hovorů a několika polibků) k určitějším koncům; neměl jsem na výběr než právě těch čtrnáct dnů (další čtyři týdny jsem měl strávit na zemědělské brigádě a posledních čtrnáct dnů prázdnin být u matky na Slovácku), takže jsem nesl s bolestnou žárlivostí, když Markéta nesdílela můj smutek, na školení se nijak nehněvala, ba dokonce mi říkala, že se na ně těší.

95 Ze školení (konalo se v jakémsi zámku uprostřed Čech) mi poslala dopis, který byl takový jako ona sama: plný upřímného souhlasu se vším, co žila; všechno se jí líbilo, i ranní čtvrt hodinka tělocviku, referáty, diskuse i písně, které tam zpívali; psala mi, že tam vládne

„zdravý duch“; a ještě z pilnosti připojila úvahu o tom, že revoluce na Západě nedá na sebe dlouho čekat.

100 Když se to tak vezme, souhlasil jsem vlastně se vším, co Markéta tvrdila, i v brzkou revoluci v západní Evropě jsem věřil; jen s jedním jsem nesouhlasil: aby byla spokojená a šťastná, když se mi po ní stýskalo. A tak jsem koupil pohlednici a (abych ji ranil, šokoval a zmátl) napsal jsem: Optimismus je opium lidstva! Zdravý duch páchne blbostí. Ať žije Trockij! Ludvík.

105 Na mou provokativní pohlednici mi Markéta odpověděla stručným lístkem s banálním textem a na další má psaní, která jsem jí během prázdnin posílal, se neozývala. Byl jsem kdesi na Šumavě, hrabal jsem sena s vysokoškolskou brigádou a z Markétina mlčení na mne padal veliký smutek. Psal jsem jí odtud skoro každý den dopisy, které byly naplněny prosebnou a melancholickou zamilovaností; prosil jsem ji, abychom se mohli alespoň posledních čtrnáct
110 dnů prázdnin ještě vidat, byl jsem připraven nejezdit domů, nevidět svou opuštěnou matku a jet kamkoli za Markétou; a to všechno nejenom proto, že jsem ji měl rád, ale hlavně proto, že to byla jediná žena na mém obzoru a že situace chlapce bez dívky byla pro mne nesnesitelná. Ale Markéta na mé dopisy neodpovídala.

Nechápal jsem, co se děje. Přijel jsem v srpnu do Prahy a podařilo se mi ji vyhledat doma.
115 Šli jsme spolu na obvyklou procházku podél Vltavy a na ostrov — Císařskou louku (tu smutnou louku s topoly a prázdnými hřišti) a Markéta tvrdila, že se mezi námi nic nezměnilo a také se tak chovala, jenomže právě ta křečovitě nepohnutá stejnost (stejnost polibku, stejnost hovoru, stejnost úsměvu) byla deprimující. Když jsem Markétu prosil o schůzku na další den, řekla mi, ať jí prý zatelefonoju, že se pak domluvíme.

120 Telefonoval jsem; cizí ženský hlas v telefonu mi oznámil, že Markéta odjela z Prahy.

Byl jsem nešťastný, jak jen může být nešťastný dvacetiletý chlapec, když je bez ženy; chlapec ještě dosti nesmělý, který poznal až dosud fyzickou lásku jen několikrát, letmo a špatně, a který se jí přitom v mysli nepřetržitě obírá. Dny byly k nepřecházení dlouhé a zbytečné; nemohl jsem číst, nemohl jsem pracovat, chodil jsem třikrát denně do biografu na
125 všechna odpolední i večerní představení, jak jdou za sebou, jen abych nějak ubil čas, jen abych nějak přehlušil houkavý sův hlas, který vydávalo nepřetržitě mé nitro. Já, o němž měla Markéta (díků mému usilovnému vytahování) dojem, že jsem již málem znuděn ženami, netroufal jsem si oslovit dívky jdoucí po ulici, dívky, jejichž krásné nohy mne bolely v duši.

Přivítal jsem proto docela, že přišlo konečně září, s ním opět škola a ještě o pár dnů dříve
130 má práce na Svazu studentstva, kde jsem měl vlastní místnost a mnoho všelijaké práce. Avšak již druhého dne mne telefonicky pozvali na stranický sekretariát. Od toho okamžiku si pamatuju všechno docela podrobně: Byl slunný den, vyšel jsem z budovy Svazu studentstva a cítil jsem, že smutek, jímž jsem byl celé prázdniny naplněn, ze mne zvolna opadáva. Muž má naštěstí kromě svých soukromých vášní i vášně veřejné práce a já jsem byl rád, že mne tato
135 vášně bere opět do svých rukou, takže jsem šel na sekretariát s příjemnou zvědavostí. Zazvonil jsem a dveře mi otevřel předseda výboru, vysoký mladík s úzkou tváří, světlými vlasy a ledově modrýma očima, flekl jsem „čest práci“, on nepozdravil a řekl: „3ěž dozadu, čekají tě tam.“ Vzadu v poslední místnosti na sekretariátě mne čekali tři členové stranického vysokoškolského výboru. Řekli, abych se posadil. Posadil jsem se a pochopil jsem, že se děje
140 něco neblahého. Všichni tři soudruzi, které jsem dobře znal a byl jsem zvyklý se s nimi vesele bavívat, tvářili se nepřístupně; tykali mi sice (jak je pravidlem mezi soudruhy), ale nebylo to najednou přátelské tykání, nýbrž tykání úřední a hrozivé. (Přiznám se, že od té doby mám k tykání averzi; má být původně výrazem důvěrné blízkosti, ale jsou-li si tykající lidé vzájemně cizí, nabude okamžitě opačného významu, je výrazem hrubosti, takže svět, v němž si lidé
145 tykají všeobecně, není světem obecného přátelství, nýbrž světem obecné neúcty.)

Seděl jsem tedy před třemi tykajícími vysokoškoláky, kteří mi položili první otázku: zda prý znám Markétu. Rekl jsem, že ji znám. Ptali se mne, jestli jsem si s ní dopisoval. Řekl jsem, že ano. Ptali se mne, jestli si nepamatuju, co jsem jí psal. Řekl jsem, že si to

nepamatuju, avšak pohlednice s provokačním textem mi v té chvíli vytanula před očima a já
150 jsem začal tušit, oč jde. Nemůžeš si vzpomenout? ptali se mne. Ne, říkal jsem. A co ti psala
Markéta? Pokrčil jsem rameny, abych vzbudil dojem, že mi psala o intimních věcech, o nichž
tu nemohu hovořit. Nepsala ti něco o školení? ptali se. Ano, psala, řekl jsem. Co ti o tom psala?
Ze se jí tam líbí, odpověděl jsem. A co dál? Ze jsou dobré referáty a dobrý kolektiv,
odpovídal jsem. Psala ti, že vládne na školení zdravý duch? Ano, řekl jsem, snad něco
155 takového psala. Psala ti, že poznává, co je to síla optimismu? ptali se dál. Ano, řekl jsem. A
co ty si myslíš o optimismu, zeptali se. O optimismu? Co bych si o něm měl myslet? ptal jsem
se. Považuješ se sám za optimistu? ptali se dál. Povážuju, řekl jsem nesměle. Mám rád
legraci, jsem docela veselý člověk, snažil jsem se zlehčit tón výsledku. Veselý může být i
nihilista, řekl jeden z nich, může se třeba smát lidem, kteří trpí. Veselý může být i cynik,
160 pokračoval. Myslíš si, že se dá vybudovat socialismus bez optimismu? zeptal se jiný. Ne, řekl
jsem. Tak ty tedy nejsi pro to, aby se u nás vybudoval socialismus, řekl třetí. Jak to? bránil
jsem se. Protože optimismus je pro tebe opium lidstva, útočili. Jak to, opium lidstva? bránil
jsem se stále. Nevykrucuj se, napsals to. Marx nazval opiem lidstva náboženství, ale pro tebe
je opiem náš optimismus! Napsals to Markétě. Byl bych zvědav, co by na to řekli naši dělníci
165 a úderníci, kteří překračují plány, kdyby se dověděli, že jejich optimismus je opium, navázal
hned jiný. A třetí dodal: Pro trockistu je budovatelský optimismus vždycky jen opiem. A ty jsi
trockista. Proboha, jak jste na to přišli? bránil jsem se. Napsals to nebo nenapsal? Snad jsem
něco takového z legrace napsal, vždyť už jsou to dva měsíce, nepamatuji se na to. Můžeme ti
to připomenout, řekli a četli mi mou pohlednici: Optimismus je opium lidstva. Zdravý duch
170 páchne blbostí! Ať žije Trockij! Ludvík. Věty zněly v malé místnosti politického sekretariátu
lak strašně, že jsem se jich v té chvíli bál a cítil jsem, že mají ničivou sílu, již neodolám.
Soudruzi, to měla být legrace, řekl jsem a cítil, že mi nikdo nemůže uvěřit. Je vám to k
smíchu? zeptal se jeden ze soudruhů dvou dalších. Oba zavrtěli hlavou. To byste museli znát
Markétu! řekl jsem. My ji známe, odpověděli mi. Tak vidíte, řekl jsem, Markéta bere všechno
175 vážně, my jsme si z ní vždycky dělali trochu legraci a snažili jsme se ji šokovat. To je
zajímavé, řekl jeden ze soudruhů, nezdálo se nám podle dalších tvých dopisů, že bys Markétu
nebral vážně. Copak vy jste četli všechny mé dopisy Markétě? Tak tedy, protože Markéta
bere všechno vážně, ujal se slova jiný, ty si z ní děláš legraci. Ale řekni nám, co je to, co bere
vážně? To je třeba strana, optimismus, kázeň, že? A tohle všechno, co ona bere vážně, je tobě
180 k smíchu. Soudruzi, pochopte, říkal jsem, vždyť já si ani nepamatuju, jak jsem to psal, psal
jsem to narychlo, takových pár vět, z legrace, ani jsem na to nemyslel, co píšu, kdybych tím
myslel něco zlého, přece to nepošlu na stranické školení! To je snad jedno, jak jsi to psal. Ať
jsi to psal rychle nebo pomalu, na koleně nebo na stole, mohl jsi napsat jen to, co je v tobě.
Nic jiného jsi napsat nemohl. Možná že kdyby sis to byl víc rozmýšlel, byl bys to nenapsal.
185 Takhle jsi to napsal bez přetvářky. Takhle aspoň víme, kdo jsi. Tak aspoň víme, že máš víc
tváří, tu jednu pro stranu a tu druhou pro jiné. Cítil jsem, že moje obrana pozbyla jakýchkoli
argumentů. Opakoval jsem ještě několikrát ty stejné: že to byla legrace, že to byla jen
bezvýznamná slova, že za tím byla jen moje nálada a podobně. Odmítli mne. Řekli, že jsem
napsal své věty na otevřenou pohlednici, že je mohl kdokoli číst, že ta slova měla objektivní
190 dosah a že k nim nebyla připsána žádná vysvětlivka o mé náladě. Pak se mne zeptali, co
všechno jsem z Trockého četl. Rekl jsem, že nic. Zeptali se mne, kdo mi ty knihy půjčoval.
Rekl jsem, že nikdo. Zeptali se mne, s jakými trockisty jsem se scházel. Rekl jsem, že s
žádnými. Řekli mi, že mne zbavují s okamžitou platností funkce na Svazu studentstva a
požádali mne, abych jim odevzdal klíče od místnosti. Měl jsem je v kapse a dal jsem jim je.
195 Potom řekli, že stranicky můj případ vyřeší má základní organizace na přírodovědecké
fakultě. Vstali a dívali se mimo mne. Hekl jsem „čest práci“ a šel jsem pryč.

Pak jsem si vzpomněl, že mám v místnosti na Svazu studentstva mnoho svých věcí. Neměl
jsem nikdy velký smysl pro pořádek a tak jsem měl v zásuvce psacího stolu kromě různých
osobních písemností také své ponožky a ve skříni mezi spisy nakrojenou bábovku, kterou mi

200 poslala z domu maminka. Odevzdal jsem sice před chvílí klíč na okresním sekretariátě, ale
vrátný v přízemí mne znal a dal mi erární klíč, který visel na dřevěné desce mezi mnoha
jinými klíči; pamatuju si všechno do detailu: klíč od mč místnosti byl přivázán silným
konopným provazem k malé dřevěné destičce, na které bylo bílou barvou napsáno číslo mé
205 místnosti. Tímto klíčem jsem tedy odemkl a sedl si k psacímu stolu; otevřel jsem zásuvku a
vytahoval z ní všechny své věci; dělal jsem to pomalu a roztěkaně, protože jsem se snažil v té
malé chvíli relativního klidu rozmyslit, co se to vlastně se mnou stalo a co mám dělat.

Netrvalo to dlouho a otevřely se dveře. Byli v nich zase ti tři soudruzi ze sekretariátu.
Tentokrát se již netvářili chladně a uzavřeně. Tentokrát měli hlasy rozhořčené a hlasité.
Zvlášť nejmenší z nich, kádrový referent výboru. Uhodil na mne, jak jsem se sem vůbec
210 dostal. Jakým právem. Zeptal se mne, jestli nechci, aby mne dal odvést SNB. Co prý tu rabuju
ve stole, ftekl jsem, že jsem si jen přišel pro bábovku a ponožky. Řekl mi, že nemám nejmenší
právo sem chodit, i kdybych tu měl plnou skříň ponožek. Pak šel k zásuvce a papír po papíru,
sešit po sešitu prohlížel. Byly to opravdu všechno mé osobní věci, takže mi posléze dovolil,
abych si je dával před jeho očima do kufříku. Dal jsem si tam i ponožky, zmuchlané a
215 špinavé, a dal jsem si tam i bábovku, která stála ve skříni na umaštěném papíru plném
drobinek. Střežili každý můj pohyb. Odešel jsem s kufříkem z místnosti a kádrový referent mi
na rozloučenou řekl, abych se tu už nikdy neukazoval.

Jak jen jsem se dostal z dosahu soudruhů z okresu a nepřeinositelné logiky jejich výsledku,
už se mi zdálo, že jsem nevinen, že na mých výročí přece nic zlého není a že musím jít za
220 někým, kdo zná dobře Markétu a komu se svěřím a kdo pochopí, že celá aféra je směšná.
Vyhledal jsem jednoho studenta z naší fakulty, komunistu, a když jsem mu všechno
vypověděl, řekl, že na okrese jsou příliš bigotní, že nerozumějí legraci a že on, který zná
Markétu, umí si dobře představit, oč šlo. Ostatně mám prý jít za Zemánkem, který bude letos
předsedou strany na naší fakultě a zná přece dobře Markétu i mne.

Milan Kundera: Žert
Československý Spisovatel
Praha 1967
Seite 32 - 41

Vladislav Vančura - * 23. Juni 1891 in Háj u Opavy; † 1. Juni 1942 in Zbraslav
Aus: „*Rozmarné léto*“

Lázeňské místo Krokový Vary

Na podivuhodné řece Orši leží město dobré pověsti a dobré vody. Voda vyvěrá na stinných místech a devět nejmohtnějších pramenů, zachycených devaterou studnicí, je označeno jmény devíti Múz. Jde o lázně Krokový Vary. Jde o město otevřené, vystavené zpola z cihel, zpola z bláta a z kamene, o město pochybeného stavitelství a stálého zdraví.

- 5 Ha, říkává varský starosta, snímaje karty, u nás se nezahlí. Hej rup! naše osada v pospěchu a v ušlechtilém závodění přichází k červnu šestého měsíce nezpovídivši se a vyčkávajíc pravidelné lhůty.

- 10 Nuže v těchto končinách účelnosti a kvapícího času (ach, kdepak se zhurta nestárne a kde je obyvatelstvo, jehož prostředky nejsou posvěceny) bylo několik usedlostí a něco majetku dosti starobylého. Byl získán z největší části ve hře, jež se nazývá MALÁ-VELKÁ nebo MALÁ BERE. Je to majetek požehnaný a je dobře spravován, neboť, namoutě, zdejší měšťané jsou kovaní kupci a nic jim nepřekáží, že jsou Krokový Vary lázně jen deváté velikosti, nevhodné oblačnosti, chabého záření slunečního, neprosákové půdy a zřidel nikoliv vroucích. Nechtějí! Třebas nemá kanalizace, je to přece město bodré a počestné.

Čas

Kalendář more Gregoriano rudl prvou nedělí červnovou a zněly veliké zvony. Čas šel vpřed rychlým krokem, jako tomu bývá vždy ve chvílích prázdně a o velikých svátcích. Blížila se hodina osmá, hodina, o níž se vypráví, že je to čenich smečky denního času a že vás vyslídí stůj co stůj.

Stáří a poloha ústavu Antonína Důry

V tuto chvíli zpěvem a rozmarnou hrou byl počat děj tohoto vypravování v plovoucím domě Durově. Prám Antonínův, na němž jsou zbudovány lehké stavby plovárenské, jest upoután, kde se hřbet Orše poněkud čerí, větre písčinu zvíci padesáti sáhů. V těchto místech břeh směrem k městu je pokryt vrbinami, končícími se před zahradami jircháři a výrobci oplatek.

- 5 Zarůstá příliš každého léta, zachováváje vzhled ježatosti téměř neušlechtilé. Nikdo jich neštípí, a těm, kdo jdou k řece, nezbyvá než maličko stezek, žel, úzkých. Na počátku cest je zaraženo po tyči zhruba omalované, jež, jako oslice sedlo, nese nápis: Říční lázně. Ach ovšem, děl purkrabí, jemuž se kdysi v století čtrnáctém namanulo jednati zpříma, ach ovšem, koupejme se! Řka to, prošel křovisky až k písčině a vykonal, co byl již řekl. Od těch

- 10 dob, pokud paměť sahá, se užívalo těchto míst podle jejich určení.

Antonín Důra

Dozpívav svoji písničku, veliký Antonín složil ruce na zádech a maní dýchal na kuličku teploměru. Sloupec téměř neúplatný sotva se pohnul a Důra znamená tuto řádnost měl několik myšlenek, jež se vystřídaly v sledu míšených karet.

- 5 Tento způsob léta, děl vposled, odvraceje se od přístroje Celsiova, zdá se mi poněkud nešťastným. Je chladno a můj dech, jakkoliv jsem nepo-zřel vody, je mrazivý. Který měsíc nám zbývá, jestliže ani červen není dost vhodný, abychom pečovali o zdraví a o tělesnou čistotu?

Nuže, ať je podnebí příznivé čili nic, tyto věci nesnesou odkladu.

- 10 Řka to ujal se mistr řemene, svlékl svůj šat a dívaje se dolů do vody, jež zrcadlila jeho dlouhé zarostlé nohy, roubení bazénu a nebeskou bář, znamenal obraz obrácené nádoby, kterou kdosi neuměle postavil právě na okraj, a dodal:

Ach, plovárna a tato čiška jsou prázdný.

Věci soudobé a kněz

V tu chvíli kanovník Roch, muž, jenž lépe než kdokoliv jiný znal cenu mravnosti, vkročil na říční hráz vroubící druhý břeh. Odříkáváje báseň či modlitbu vhodnou pro tento denní čas, měl dosti pokdy, aby se díval na všechny strany, a tu nebylo nesnadné spatřiti mistra Antonína Důru, jenž máje jazyk ven vyplazen a oči zvlhlé prodléval nad svou číškou.

- 5 Hej, vykřikl kanovník, hej, pane, počínáte pozdě svůj sabat, což nezní zvony dosti silně? Sesedněte ze svého koštěte, vidím je zřetelně mezi vašimi stehny. Zanechte ohavnosti, jež vás zahubí. Vemte si plášť nebo utěrku, která visí na zábradlí vaší ohavné stoky, jinak, u všech všudy, přejdu na druhý břeh a vyprázdním vaši láhev do Orše.

- 10 Budiž, děl Antonín měně tělesné držení, čiňte si po libosti a přejděte. Spěchejte a vizte všechny podrobnosti svého omylu, poohlédněte se po koštěti v mých koutech, a jste-li dosti zručný, abyste našel obsah v láhvi, nebudu vám pro to činiti výčitek. Nuže vykročte, udeřte sandálem do tohoto proudu. Chtěl bych říci několik pravd, jež je nutné slyšeti v pravý čas. Kněz zavřel knihu, zanechav mezi listy sevřený ukazováček, usedl na kamenný náhon a jal se odpovídati, poněkud spílaje, a přece nepřekročuje mezi ušlechtilého hovoru.

- 15 Jaký jste to, řekl, nečistý hmyz, jenž odkládá kalhoty tak snadno, jako poctivý člověk svoji čepici? Kdo byl váš učitel? Kdo vám vštípil tyto mravy?

- Dobrá, děl Antonín, zapaluje si doutník, který mimo nadání našel v kapse pláště, jež zapomněl zákazník z minulého dne, dobrá, mohu vám vypravován' o svých učitelích, kteří vesměs byli dobří a lidé učení. Avšak nesměšujte mne s nemravy. Odložil jsem své spodky z dobrých důvodů. Neboť kůže, jak se doposud vykládá v týchž školních místnostech, kam jsem chodíval za svým obecným vzděláním, je uzpůsobena k dýchání a velmi si ho žádá. Byly mi vštípeny názory zdravotnické, přijal jsem je a jsem jich dbalý s velikým prospěchem svého těla. Jděte mi k šípku se svou knihou ód a s prstem, jenž hryže omletý řádek, nemoha se dobrati smyslu. Jděte, vy vykladači ohavností, klábosících liter a dýchavičných řádků, jimiž
25 se zmanulo kulhati podle pravidla.

Vladislav Vancura: Rozmarné léto

Mata 2004

S. 8 – 10

Pan Doktor Strass

Pan doktor Strass byl vždycky starý, asi padesátiletý, byl malý, křehký a nenápadný. Mluvil tak tiše, že jsem mu skoro nic nerozuměl, a ordinaci měl ve vile nad řekou. Říkalo se tomu vila, ale mně to vždycky připadalo jako zámek, a taky to spíš zámek byl.

5 Zvenčí byl kolem dokola železný plot ze samých železných oštěpů se špičatými hroty a brána, umělecky vykovaná, a na veřejích brány byl v kování monogram pana doktora Strasse: KS. Z obou veřejí brány vyčnívaly dvě tyče a ty byly asi do poloviny výšky obtočeny dvojicí Aeskulapových hadů, takže když byla brána zavřená, měli hadové hlavy bojovně naježené proti sobě a vyplazovali jeden na druhého pozlacené jazyky.

10 Za bránou se šlo po široké pískové cestě, kudy sjížděl pan doktor Strass ve svém automobilu na ulici, a vždycky když jel s kopečka s vypnutým motorem, praskal mu pod pneumatikami písek. Cesta se zvolna zatáčela doleva až k vile. Vila měla vysokou věž nahoře s dřevěným trámovým, v němž byly vyřezávané hlavice, chrliče a zvířata. Nad nimi se svažovala špičatá střecha a na ní žerď s plechovou korouhví. V korouhvi byl vysekán letopočet 1900.

15 Kolem vily bylo ticho a mohutné husté smuteční vrby. Po schůdkách se šlo nejdřív na otevřenou verandu a z ní do velice temné čekárny, která byla celá obložena tmavým dřevem a vedly z ní dveře do ordinace, tlustě vypolstrované lesklou, hladkou, studenou kůží. Kůže byla prošíta koženými knoflíky, takže se na ní dělaly chladně blýskavé boule od země až ke stropu. Naproti vchodu nad vyřezávanou lavicí visel veliký obraz od Beneše Knüpfera, znázorňující
20 zelené moře, velice krásný a skutečný. V kožených klubovkách seděli mlčky dva nebo tři pacienti, víc jich pan doktor Strass v čekárně nikdy neměl, a přece se říkalo, že je velmi bohatý. Nemohl jsem nikdy pochopit, jak může být bohatý, když má tak málo pacientů.

Po návštěvách jezdil pan doktor Strass v otevřené lanciai, která byla aspoň šest metrů dlouhá, a on v ní seděl vždycky

25 sám, se širokým černým kloboukem na hlavě. Projížděl hlavní třídou po kočících hlavách a lancia skřípala a nadskakovala, ale pan doktor Strass v ní seděl vzpříma a pevně, bezvýrazný obličej pozorně upřený před sebe. „Mami, mami!“ volával jsem. „Pan doktor Strass jede!“ „Ano,“ říkala máti. „To je zlatý člověk.“

Potom lancia stávala před skleněnými okny kavárny na náměstí, a když jsem přimáchl
30 nos k tlustému sklu, které mělo matný rám s vyleptanými květinami v rozích, uviděl jsem pana doktora Strasse, jak sedí v šedivém obleku s vestou a řetízem od hodinek, v tuhém bílém límečku u mramorového stolku nad černou kávou a hovoří tiše a bezvýrazně s panem Ohrenzugem nebo se šviháckým starým panem Loblem, anebo také někdy s mým otcem, a na bílých rukou s velkým pečetním prstenem na prstě mu v přítmi kavárny zlatě svítí jemné zr-
35 zavé chloupky.

Přišel jsem na svět za pomoci pana doktora Strasse a od té doby jsem často býval hostem v mlčenlivě čekárně, ve vile, která vypadala jako zámek. A často jsem překročil práh z té tmavé čekárny a vešel jsem do ordinace a bylo to, jako by se člověk z ničeho nic octl z černé noci v bílém dni. Ordinace svítila jako umytá nedělní kredenc ve sluncem zalité kuchyni,
40 chromované kliky skříní s nástroji se studeně leskly, studeně svítila obrovská chromovaná koule diathermie a podivná zařízení vyšetřovacího stolu uprostřed ordinace, potaženého bílou kůží; vypadala jako třmeny koňského postroje, jenomže trčíci vzhůru, a já nevěděl, k čemu jsou, ale tušil jsem, že k něčemu velmi nepříjemnému a bolestivému. Pan doktor v bílém • plášti sám otvíral vypolstrované dveře, za nimiž byly ještě jedny dveře, také zvenčí a zevnitř
45 vypolstrované kůží, jenomže bílou. Potom mu máti úzkostlivým hlasem sdělila moje potíže a pan doktor bez výrazu poslouchal, pak mi tichoučkým hlasem nařídil, abych se svlékl do půli

těla, vytáhl chromovaný stetoskop a jal se mi ho nasazovat sem tam po břiše a po zádech a strašně to pokaždé zastudilo. Potom, jako by stetoskopem dobře neslyšel, vytáhl si ho z uší, stiskl mě chladnými rukama na zádech a na břiše a začal mi sem tam přikládat na kůži ucho.
50 Když mi je položil na prsa, viděl jsem mu na bílou, trochu svraštělou pleš, a někdy byl pan doktor také neoholený, protože držel nějaké svátky, a po mé jemné dětské pokožce škrábal drsný a rezavý vous.

Ve čtvrté třídě jsem dostal zápal plic, sotva jsem si vyléčil žloutenku, a nakonec znovu zápal plic a pohrudnic a mezitím ještě dvakrát zánět středního ucha.

55 Ležel jsem ve svém pokoji u otevřeného okna, ačkoliv to bylo v zimě, protože to nařídil pan doktor Strass — a věděl jsem, že možná umřu. Modlil jsem se od rána do večera, abych neumřel ;• alespoň v přestávkách mezi chvílemi, kdy jsem v horečce blouznil a skutečnosti a sen se mi pomíchaly v hlavě. Sliboval jsem Pánubohu, že se budu pořád, každý den, až do smrti modlit pět Otčenášů a pět Zdravasů, když neumřu, a jak mi bylo stále hůř a hůř,
60 zvyšoval jsem tu kvótu na deset, dvacet, třicet Otčenášů, až jsem skončil někde u jednoho sta, a pak už jsem byl příliš slabý, abych měl vůbec ještě zájem o nějaké sliby. V příštím roce jsem se pokoušel ten hrozný denní náklad zbožné vděčnosti vláčet s sebou, ale nebylo to možné, tak jsem ho změnil na slib, že ve třiceti letech vstoupím do kláštera, ale když mně bylo třicet, žádné kláštery už nebyly, takže jsem slib nemohl splnit a prostě jsem ho
65 nedodržel.

V těch dnech, kdy se mi pomíchaly skutečnost a sen, vynořovala se z té směsice vědomí a polovědomí často hlava pana doktora Strasse s bezvýrazným pohledem vodově modrých očí, jednou zářila za pleší noční lampička, jindy bodavé, nepříjemné světlo zimní oblohy za oknem. Později mi řekli, že pan doktor Strass nedělal rozdíl mezi dnem a nocí a že ke mně
70 jezdil každé dvě hodiny po mnoho dní. Jeho lancia stála před naší vilou od rána do rána, a když jednou celé odpoledne nepřišel, protože paní lékárníková Holznerová rodila, rozkřiklo se po sousedství, že jsem umřel. To prý mě zachránilo, říkala máti, protože o kom se říká, že umřel, a on neumřel, ten bude dlouho živ.

Ale já vím, že mě zachránil pan doktor Strass. V těch okamžicích, kdy jsem si uvědomoval, že je u mě, cítil jsem jeho neoholené tváře, jak mě škrabou na prsou a po zádech jako ježek-přítel. Pak se mi často objevoval v onom rozhraní snu a horečky jako ježek, a ježek měl jemný židovský nos a voňavá jablíčka napíchaná na kožiše a díval se na mě lid-
75 skýma očima a ty oči mě bezvýrazně a zamyšleně pozorovaly, nevěděl jsem, jestli je v nich starost nebo zájem nebo, lhostejnost, nedal to na sobě nikdy znát a nikdy příliš nemluvil. Za ním, v severní zdi noční lampičky, uplakaný obličej máti se slzami perlového náhrdelníku okolo krku, a docela ve stínu vysoká postava otce, která se každou chvíli ztrácí ve tmě a na tváři sejí skelně leskne věčná slza, a slza za slzou po ní stéká, slza za slzou, jako vodní
80 hodinky, které mi odměřují čas života.

Potom pan doktor Strass promluvil a já věděl, že říká, že je se mnou zle, a že žádá rodiče o
85 dovolení, aby směl použít nějaký poslední, dosud nevyzkoušený prostředek, který si přivezl z Mezinárodního lékařského kongresu v Londýně, jak jsem se později dověděl. A pak pláč, usedavý pláč máti a těšivý hukot otce a potom polohlasný úsečný povel nebo svolení, nevím co, a šustění sukní naší služebné, a pak bílé i uce pana doktora Strasse s rezavými chloupky, injekční stříkačka, bodnutí, a potom spánek, a pak se mi najednou udělalo dobře a slunce ráno
90 svítilo přes zahradu oknem ke mně a na postel a u ní seděl pan doktor Strass s kruhy pod očima a v očích měl poprvé a snad naposled něco jako zájem, radost, účast, triumf, nevím.

Po létech máti říkala, že mi tehdy dával penicilínové injekce, to bylo prý to, co přivezl z Londýna, tam je na lékařském kongrese demonstrovali jako nevyzkoušenou novinku, ale já nevím. Bylo to několik let před válkou, snad je to možné, nevím. Víím jen, že život mi
95 zachránil pan doktor Strass hodinami své obětavé přítomnosti.

Když otec jednou při obědě řekl, že se pan doktor Strass bude ženit, nemohl jsem tomu uvěřit, poněvadž mi na to připadal moc starý. Ale ženil se a odjel s nevěstou na francouzskou Riviéru. Svatbu měli v Praze a otec na ní byl, já ne. Potom otec vyprávěl, že nevěsta pana doktora je krasavice a z velmi bohaté rodiny Karpelesů, kterým patří továrny na léky a chemické výrobky někde v jižních Cechách.

Pan doktor byl na svatební cestě velice dlouho, a když se vrátil, nejezdil už ve staré lancia, ale v černém buicku, ale jinak se vůbec nezměnil a já dál chodil k němu do ordinace a on mě dál studil chladným kroužkem stetoskopu na zádech a na prsou, neboť mi po zápalech plic zůstal silný katar průdušek a byl jsem vůbec pořád hodně churavý.

Jehopaniísem viděl jen málokdy, ale byla opravdu velmi krásná. Šel jsem k němu do ordinace a z cesty k vile jsem ji uviděl na břehu řeky, v bílých šatech a s dětátkem v bílé krajkové peřince.

Za nějaký čas po tom, co přišel Hitler, museli jsme k panu doktoru Strassovi přestat chodit. Začali jsme chodit k panu doktorovi Labskému, který byl také hodný, ale ordinaci měl v činžáku a plnou lidí na pokladnu a nebylo tam nic krásného ani tajemného ani, žádné zelené moře a lesklá černá kůže v tmavém příšeří. Byly tam jen obyčejné dveře a skrze ně bylo slyšet všechno, o čem pan doktor Labský hovoří s pacienty.

Ale já už jsem konec konců také tolik nepotřeboval chodit k doktorovi, protože jsme založili orchestr a já se místo chorobami začal zabývat nešťastnou láskou k Márince, která chodila do tercie a měla copy a přistěhovala se z Podkarpatské Rusi a do svého žvatlání páté přes deváté mísila rusínská slova, do kterých hlavně jsem se zamiloval, a pak hodně do těch copů. Brzo jsem si také vymohl na otcí saxofon a neměl jsem už vůbec čas myslet na choroby. K máti jsem se začal chovat násilnický a dělal jsem si, co jsem chtěl.

Židům sebrali auta a zakázali jim chodit do restaurací. Všude visely tabulky ŽIDÍM NEPŘÍSTUPNO, jenom na hospodě, která se jmenovala Port Arthur a stála na samém kraji města u řeky, pověsili štít KAVÁRNA PRO ŽIDY.

Jednou večer v pozdním létě, kdy slunce jako medová poleva leželo na všem, i na duši, šel jsem kolem té kavárny pro židy; právě jsem doprovodil domů Márinku, ona na mě mrkla hnědýma očima, což mi tenkrát ke štěstí úplně stačilo, a napadlo mi podívat se oknem dovnitř. Protože do okna hospody svítilo slunce, musel jsem zase přimáčknout nos na sklo, jako jsem to dělával v kavárně na náměstí, když jsem byl docela malý.

Uvnitř, za stolem s politým kostkovaným ubrusem seděli pan doktor Strass s panem Ohrenzugem a s panem učitelem Katzem nad třemi šálky bukvicové kávy, všichni neholení, nemluvili, mlčeli. Jen seděli, nehybní nad tou špinavou kávou, dívali se před sebe a nemluvili. Vypadali sešlí, ošumělí a velmi staří.

Rychle jsem stáhl hlavu od okna a měl jsem najednou po té zamilované náladě, a když jsem uviděl, že proti mně pochoduje četa brunátných, zdravě vyhlížejících německých vojáků a zpívají si nějakou písničku o Lebe wohl, Erika, zabočil jsem radši do postranní uličky, abych se na ně nemusel dívat, protože jsem se nějak styděl, nevím ani za co.

Potom jsem uviděl pana doktora Strasse už jenom jednou. Utíkal jsem se saxofonem průchodem v domě, který vedl do Židovské ulice, a tam jsem vrazil do pana doktora. Pozdravil jsem ho a zůstal jsem v rozpacích stát. Pan doktor se bezvýrazně a jakoby stydlivě usmál a řekl: „Jak se vám daří?“ „Dobře,“ řekl jsem a zastyděl jsem se za to, že jsem řekl dobře, i když to byla pravda, a polilo mě horko, když jsem si uvědomil, že mi pan doktor vyká, ačkoli když jsem s ním mluvil naposled, ještě mi tyji¹, ale to jsem ovšem chodil teprve do tercie. Odmlčeli jsme se a já nevěděl, co říct. „Co to nesete?“ zeptal se pan doktor a ukázal na dlouhý kufr s tenorsaxofonem. „Saxofon,“ řekl jsem. Pan doktor se na mě udiveně po-

145 díval. „Saxofon? Ale —" ale nedořekl to. Zdálo se mi, že se začervenal, a já se v tom okamžiku začervenal taky, znovu, protože jsem pochopil, proč to nedořekl; věděl, že už nemá právo, ptát se po mém zdravotním stavu, po tom, jak se saxofon snáší s mými průduškami, neboť je žid, a tohle je moje, árijská záležitost. A tak se jenom nějak, nevím jak, se mnou rozloučil a odešel, a já věděl, co mi chtěl říct, a věděl jsem, že jednou budu muset saxofonu
150 zanechat, protože to moje průdušky nesnesou.

To byla vůbec poslední diagnóza pana doktora Strasse
v našem městečku.

Potom jsem se dozvěděl, že ho v Terezíně oběsili. Za nic. Nepozdravil prý nějakého
155 esesáka. Měl přece vždycky takový slabý hlas, takový, který slyším dosud, kdy už ty silné, zdravé, vojácké hlasy dávno zmizely v opovržení času.

Josef Škvorecký: Hořkej svět
ODEON 1969
S. 13 - 18

Ladislav Fuks - * 24. September 1923 in Prag, † 19. August 1994 in Prag
Aus: „*Myši Natálie Mooshabrové*”

A minul večer, minula noc a přišlo ráno. Ráno posledního dne měsíce října, dva dni před svátkem Dušiček, den státního svátku, narozenin kněžny vdovy panovnice Augusty.

Co dělala paní Mooshabrová dopoledne, se neví. Asi něco vařila k obědu, snad trochu kukuřičné kaše. Asi též prohlédla pasti v kuchyni za kanapem, kredencem, kamny, také pasti
5 v chodbě, spíži a pokoji, ač tohle každé dopoledne nedělala. Asi vynesla myšky do popelnice, která stála pod domovním schodištěm poblíž za jejím kuchyňským oknem z mléčného skla, jestliže se ovšem nějaké myšky za noc chytly, a pak dala do pasti nové kousky špeku, ač ani tohle každé dopoledne nedělala pravidelně a bez výhrad, možná že z toho všeho dnes nedělala vůbec nic. Jisté je snad jen to, že paní Natálie Mooshabrová někdy po obědě dobře uklidila
10 byt, kuchyň, pokoj, chodbu a že se začala chystat. Chystat na svůj nástup u Oberona Felsacha, syna velkokupce, chystat na svůj nástup a večeri ve Felsachově vile.

Protože Felsachova vila byla ve vilové části Blauentalu nepříliš daleko od tří bídných ulic, v nichž byl starý zchátralý dům, nemusila paní Mooshabrová jít na křižovatku u obchodního domu Slunečnice a přecházet ji po bílých pruzích na asfaltu, nemusila vůbec zacházet do
15 větších rušných tříd města, a tak také nezacházela a nešla, nešla a nezacházela, stejně jako když byla u velkokupce poprvé. A tak ani nevěděla, co se na těch větších rušných třídách města teď odpoledne děje. Zde po cestě od tří bídných ulic k vile velkokupce míjela jen menší hloučky lidí, svátečně ustrojených, kteří mířili do středu města, lidi zamlklé a tiché, ale i lidi bujaré a živě hovořící... a paní Mooshabrová také dobře věděla, že všichni ti lidé, které míjí,
20 ať ti zamlklí a tiší nebo ti bujaří a živě hovořící, na ni upírají zrak, upírají zrak, otáčejí se, obracejí, cítila pohledy všech těch lidí zepředu, z boku i za svými zády, a věděla p^{roC}

Z velké tmavohnědé hřívy hnědočerně pruhovaného kožichu koukal klobouk se starou fialovou mašlí, širokou střechou a barevným chmýřím, zeleným a červeným pápeřím, které se třáslo a chvělo, a tváře v hřívě byly červené a bílé a rty a oči zbarvené. Ale paní Mooshabrová
25 měla teď ještě plné ruce. V bílých rukavičkách nesla nějaké podivné věci. Nesla velkou černou tašku, kterou brávala na hřbitov na hadříky, košťátko, konývku, na jaře i na rýč, a v ní měla spoustu věcí. A nesla ještě jakýsi velký bílý balík, převázaný jakýmsi známým provazem... Když se konečně octla ve vilové čtvrti u uliční brány vily velkokupce Felsacha v ulici U Studánky šest a procházela po širokém chodníku zpustlou podzimní zahradou ke
30 vchodu vily s dvěma sloupy, bilo pět hodin odpoledne. Slyšela ty hodiny tlouci z nějaké kostelní věže.

Přišla otevřít nějaká stará žena.

Už ve dveřích se velice lekla.

Na kraji haly, v níž se už svítilo, řekla ta stará žena své jméno. Paní Mooshabrová položila
35 velkou černou plnou tašku a balík na koberec a rozepínala si kožich, ani neslyšela, co jí stará žena říká. Poznala jen, že je to asi ta jejich hospodyně, protože měla bílou krajkovou zástěru a bílý krajkový čepec. A ona, paní Mooshabrová, nebyla ještě s rozpínáním kožichu hotova, ještě měla kolem krku velkou tmavohnědou hřívu, i když už ruce rozpaženy, jak je vysouvala z rukávů, když náhle před sebou spatřila chlapce.

Měl dlouhé černé vlasy a černé oči, ale nebyl v černém plášti, byl přece doma, ve vile v
40 hale, měl tmavý oblek. Hleděl na velkou tmavohnědou hřívu, na zelené a červené pápeří na klobouku, které se v té hřívě chvělo a třáslo, hleděl na hnědočerné pruhy na kabátě, na bílé a červené tváře, na nabarvené rty a též na velkou černou plnou tašku a balík na koberci a pak hleděl znovu... to když už kožich paní Mooshabrová zcela svlékla, to když už držela kožich
45 hospodyně a zjevily se červené ringle na dlouhých lesklých drátech ^a na jupce pod krkem barevné bambusové korále. Hleděl na paní Mooshabrovou a mlčel a paní Mooshabrová hleděla na něho a také mlčela. Hospodyně pověsila kožich na jeden věšák a promluvila.

„Paní," promluvila hlasem, který se chvěl, a paní Mooshabrová nevěděla, zda se chvěje stářím, strachem či starostí, „paní. Kam mám dát tašku a balík." A paní Mooshabrová zakývala hlavou, až se jí pápeří na klobouku zatřásl, neboť si klobouk - stejně jako posledně - nesvlékla, a řekla:

„Zatím nikam. Zatím to nechte zde. Zatím to nechte někde u zdi." A pak se konečně trochu usmála a pohlédla na chlapce.

„Tak to je on," řekla si v duchu, „tak už ho vidím. Nesmí utéct, nesmí utéct do města ani na zahradu, musím ho hlídat. Nesmí utéct hlavně..." a poprvé si v duchu pomyslila, „do večere... Tak to je syn pana velkokupce Felsacha," řekla nahlas.

„Ukážu vám nejdřív, paní," promluvil teď i hoch Oberon Felsacha jeho hlas byl jaksi pevný, klidný, „ukážu vám nejdřív pár oken zde v přízemí. Abyste viděla výzdobu. Vykuřovat budeme až před večeří, až přijdou i páni."

„Pan Oberon miní studenty," řekla stará hospodyně ustrašeně a paní Mooshabrová kývla.

„Kouknu se na okna," řekla.

„Šla bych do kuchyně," řekla hospodyně ustrašeně, „chystala bych jídlo. Dám paní zatím kávu a zákusky. Skočím pro ně do sklepa..."

Hospodyně se uklonila a šla k mramorovému schodišti. Zahnula tam k těm tmavým leštěným dveřím a vešla do jedné z nich. Paní Mooshabrová si teď všimla, že je to vskutku stará hospodyně, malá, slabá, křehká, a v duchu si řekla: „Jaký div, že na chlapce nestačí. Jaký div, že jí by utek. Ale mně utéct nesmí, aspoň do večere..." A kývla na toho Oberona a šla za ním. Zavedl ji nejdřív k oknu haly u atlasové sedací soupravy. Odhrnul dlouhou růžovou záclonu v rudém závěsu a ukázal za okno. Ukázal za okno a paní Mooshabrová si teď všimla i jeho nehtů. Byly vskutku dlouhé, zvláště na malíčcích, na nichž se docela kroutily-- paní Mooshabrová pohlédla za okno. Viděla tam sklenku červeného vína, talíř s dvěma koláči, vázu s třemi nádhernými tulipány a tři svíce.

„Zapálím je, až se víc setmí," řekl Oberon Felsach, „ted se pojd'te kouknout na okno v jídelně." A hoch opět zaclonil okno záclonou a šel halou k velkým skleněným zasouvacím dveřím-

Paní Mooshabrová v klobouku s barevným pápeřím, s ringle mi, korály a v bílých rukavičkách šla za ním a přitom, jak šla, zlehka si držela svou černou lesklou sváteční sukni. Pohlédla do středu haly na vodotrysk, z jehož rozštěpeného stonku stříkala voda zpátky do bazénku, pohlédla na obrazy ve zlatých rámech na zdi a na rozsvícené křišťálové lustry na stropě a pohlédla i na sochy u schodiště s červeným světlem. Ale to už Oberon Felsach rozevřel velké, mléčně skleněné zasouvací dveře jídelny a vkročil dovnitř.

V jídelně byl tmavý stůl s šesti červenými křesly. Stůl nebyl pokryt a tak byla znát na jeho desce rýha, byl to stůl, který se dal rozkládat. U jedné zdi stál dlouhý nízký příborník a na něm byly v několika vázách hyacinty. U druhé zdi stály tři menší odkládací stolky. Na zdech byly dva velké tmavé obrazy ve zlatých rámech, jakási zátiší s bažanty, ovocem a vínem. Za křeslem, jež stálo v čele stolu naproti širokým skleněným dveřím, bylo okno, které se zřejmě dalo zatahovat těžkým tmavomodrým sametem. K tomu oknu Oberon Felsach došel, poodhrnul lehčí růžovou záclonu a otevřel je.

„Zde vidíte," ukázal rukou, na níž se opět mihly dlouhé nehty, „další okno. Pohleďte."

Paní Mooshabrová viděla za oknem tři svíce, tři sklenky s červeným vínem, mísu koláčů a tři vázy. V jedné byly tulipány, v druhé hyacinty a ve třetí kytice z jakýchsi bílých kvítků... „I zde zapálím," řekl Oberon Felsach a ukázal na svíce, „až se víc setmí. Líbí se vám naše okna?"

„Líbí," kývla paní Mooshabrová s pohledem na bílá kvítka, pápeří na klobouku se jí zachvělo, „co je to za ty krásný bílý kvítka, ty znám, odkud jsou..."

„Z družstevního krámu," zasmál se chlapec, „od Elisabeth Ver-dun, koukněte..."

V širokých dveřích jídelny se objevila stará hospodyně v bílé krajkové zástěře a v krajkovém čepci. V ruce držela táč a na něm hrnek, konvičku, cukřenku a zákusky.

100 „Kam poroučí paní, abych to dala," zeptala se bázlivě, „mám Paní posloužit zde anebo v hale?"

..V hale," kývla paní Mooshabrová, a tak se všichni vrátili do haly.

Hospodyně postavila tác na jeden stůlek, nalila do šálku kávu a paní Mooshabrová poděkovala a usedla do křesla. Poznala, že je to tentýž stůlek a atlasová křesla, kde seděla před týdnem s velko-kupcem. Oberon Felsach usedl do křesla naproti ní.

105 „Zde je, prosím, cukřenka," řekla pak ještě hospodyně a ukázala i na zlaté kleštičky, které ležely vedle, „necht' si paní poslouží. A zde..." hospodyně vyňala z jakési krajkové kapsy nějakou lesklou věc, „zde je, prosím, zvonek. Bude-li si paní něco přát, zazvoní laskavě a já přijdu." A hospodyně se uklonila a odcházela opět ke schodišti k těm jedněm tmavým lesklým dveřím. Paní Mooshabrová si teď všimla, že kromě krajkové zástěry a bílého krajkového

110 čepce má dlouhé tmavé, velmi krásné šaty.

„Paní hospodyně," řekla paní Mooshabrová Oberonu Felsa-chovi v protějším křesle, „paní hospodyně šla do kuchyně. To slyší zvonek až tam?"

„Slyší všude," usmál se Oberon Felsach a hleděl na korále, ringle a klobouk paní Mooshabrové, „slyší i ve sklepě... Kdo to s ní umí, dozví se od ní dost věcí, je médium. Ale o

115 tom skoro nikdo neví, snad ani ona ne, a já s ní moc nepracuji. Já mám zdroje lepší," řekl a podivně se usmál. Paní Mooshabrová na něho hleděla a teď si teprv jaksepatří všimla, že je dost bledý. Rozhodně jeho otec velko-kupce byl daleko osmahlejší. Možná však, že bledost chlapcovy tváře zvyšovaly i jeho dlouhé černé vlasy a oči, snad i ten jeho tmavý oblek.

„Medy," zeptala se paní Mooshabrová a chlapec řekl: „Médium." A pak ukázal ke zdi a s podivným úsměvem se zeptal: „Co vlastně máte, paní, v té velké černé tašce a v tom balíku?"

120 „Tam mám věci," řekla paní Mooshabrová a klidně hleděla na jeho bledou tvář, „věci k večeri. Mám tam i koláče. Jsou dobrý, dala jsem vanilku, hrozinky, mandle... dala jsem i tvaroh. Pekla jsem je včera celý den, já totiž ráda pečú. Přijdou vhod... po večeri," řekl klidně s pohledem na jeho bledou tvář, „budou vám chutnat.

125 „Tak si poslužte," kývl Oberon Felsach a ukázal na tác. Paní Mooshabrová poděkovala, kleštěmi sáhla v bílé rukavičce do cukřenky a dala kostku do šálku. Pak lžičkou zamíchala a pozorně upila- „Když jste sem šla," řekl Oberon Felsach poněkud zvědavě, ale mohl to být omyl, „potkávala jste lidi? Míjela jste hloučky, průvody, zástupy..."

„Když jsem k vám šla," paní Mooshabrová lehce zneklidněla, ale nedala to znát, „potkala jsem jen hlouček. Lidi jsou spíš doma, nevycházejí... Slyšela jsem," řekla rychle, zamlouvavě,

130 „že se do školy neučíte, všechno znáte. Ale o čem se ve škole učíte?"

„V kterém předmětu myslíte," řekl Oberon Felsach a pohodlně se opřel v křesle, „zeměpise, v počtech, v dějinách..."

„Tak vůbec," řekla paní Mooshabrová, „to nejhlavnější."

135 „No tak třeba, když je právě státní svátek, o předsedovi," řekl hoch. „O něm a o kněžně vdově panovnici Auguste." A paní Mooshabrová kývla, sáhla si na krk na bambusové koule a začala poslouchat.

Je konec roku. Inventura v bance je samozřejmě něco jiného než třeba v knihkupectví.

Oběživo nelze v oběhu zastavit, poskládat a spočítat. Inventuru v bance tudíž — nelze popsat.

Bylo by správné každého, kdo si odnáší peníze čili krade, aspoň propustit, či dokonce, jako za první republiky nebo za Rakouska, zavřít. K tomu se však neodhodlávají. Máme strašlivě silnou odborovou organizaci, protože je v ní každý. Už se mluvilo o tom, že by bylo užitečné založit ještě jednu. Kdyby byly dvě, nebyly by tak nehorázně silné. Mluvilo se o tom však jenom neoficiálně. Neoficiálně znamená, milé děti, u trafiky. Když tento názor jeden starší bankéř přednesl dále od trafiky, zavřeli ho. Byl to jediný případ zavření, bylo o jednoho zloděje míň, tedy to moc nepomohlo.

Není nic radostného brát si z banky peníze nad stanovený plat, protože pravděpodobnost, že je doručíme domů, je velice malá. Když však z beznaděje často přestáváme krást, vždycky se po bance roznese, že tomu a onomu se podařilo pronést slušně zaokrouhlenou sumičku. Taková zpráva nás povzbudí k novým pokusům, které se vždy rozbijí o hráz náhle oživlých a znovu bdělých strážníků. Komu to prospívá?

V naší Státní bance pracuje jeden starý komerční inženýr, jmenuje se Chlebeček. Už měl být dávno v penzi, ale banka si ho drží, protože je to poslední bankéř, který ještě umí pracovat s lombardem. Ne že by se lombard v našem finančnictví používal, je to způsob užívaný v kapitalistickém úvěrování, takže nás ani nezajímá. Inženýr Chlebeček má u nás existenci proto, že občas se někdo z ministerstva zahraničního obchodu nechává ptát, co je to lombard. Co je to lombard, nevím.

Tento inženýr Chlebeček, nepovšimnutý člověk, usedl jednoho dne nad arch rastrovaného papíru a založil rozvahu, kterou průběžně vyvíjel několik měsíců. Co objevil, vzrušilo celou Státní banku. Bylo už dříve známo, že peníze, které nám strážníci zabavují, nejsou druhého dne zpátky v pokladně. Inženýr Chlebeček zjistil, že tyto peníze se do banky nevracejí vůbec, ani přes trh! Každého z vás, děti, kdo někdy v životě budete moci říct, že jste pracoval v obchodě, musí se tedjako příštího znalce zmocnit úžas plný zlých tušení... Kdyby ty peníze šly do stoupy, mohli bychom si aspoň myslet, že je to dojemně prosté a morálně čisté protiinflační opatření organizované z mimoekonomických k^{uhů}, obvykle špatně informovaných. To si však myslet téměř nemůžeme. Ale ať už je příčina jakákoli, jisté je, že množství oběživa absolutně klesá. Až klesne pod určitou mez, poruší se únosný poměr mezi počtem bankovek a počtem bankéřů, takže v naší bance dojde k propouštění lidí. To je předpověď inženýra Chlebečka, to je naše p.f. do nastávajícího roku.

Nemluvme však o bance, děti, mluvmе o zvířátkách, která jsou pěknější a klidnější. Ležím na zemi u morčete a pozoruju. Dlouhým pozorováním se dostávám do rozpoložení, které jsem kdysi proží-vával, ale zapomněl na ně. Kdy jsem naposledy pozoroval? Někdy za mala, na poli. Pozorování jako stav ducha.

Naše dnešní existence má povahu činnou. Své životy žijeme jako nápor. Celý úhrnný život společnosti, jak pracuje, modlí se a baví, je prosáklý agresivitou: uznanou, chovanou, přijímanou a započítanou do plánů. O výrobě a diplomacii ani nemluví, když i modlitbu považují za agresi vůči bohu. Náš vychovaný a vštípený plán má cíle, jejichž obsahem se nakonec ukáže být — zadostiučinění. K němu míří naše pohyby i v neděli a ve snu. Přestávku ve svých pohybech pak bereme jako odklad zadostiučinění. Všecko, co se děje, ten široký tok a spád událostí, i příjemných a mírných, musíme pravidelně číst jako srážku kultivovaných agresivit. Nikdo už ničeho jen nevyčkává, proto se nelze ničeho dočkat, a nikdo nepozoruje. Pozorování není pěstováno a kultivováno, nikdo mu nevyučuje a každý se ho nevědomky zřekl. Snad staří lidé do něho upadají, mimoděk, když nevzpomínají ani nepřemýšlejí. A ovšem nedřímají či nejsou už dokonce nepostřehnutě mrtví. Máme, ano, speciální pozorovací

institute a laboratoře. Ale pozorování má v nich jenom úlohu výroby či investice, která musí přinést užitek. S pozorováním, které mám na mysli, nemá to co dělat.

50 Právě pozorování je, řekl jsem před chvílí zhruba, stav ducha. Ted' přesněji říkám, že je to způsob existence. Setrvavé, řekněme pasivní, mlčenlivě a tiché. Čekání? Ne, vždyť nač! Pozorovateli čas neběží, neboť není rolník, čekající, až mu vzejde osení. Právý pozorovatel nemá na výsledku pozorování ani zájem, protože není kočka sledující chování myši. Pozorování, jež mám na mysli, je takový stav těla, který neruší rozpoložení ducha, jenž je.
55 Ten duch je zaujat, ale nikoli napjat očekáváním. Není potěšen ani zhnusen, protože nesoudí. Pozorování je spojeno se sebezapomněním. Je to tedy něco, čeho je mezi tvory schopen jedině člověk, ale zároveň vyžaduje, aby se vzdal lidského interusu na pozorovaném ději. Vzorným pozorovatelem byl by bůh. Neboť Pozorovatel má oko, od něhož nevedou spoje k tlapám, jimiž by zasáhl do děje. Jen bůh ničemu nebrání a ničemu nepomůže. Jako by hleděl, avšak
60 neviděl, nebo viděl, avšak měl své akcie v jiném podniku.

Nemluvme však ani o bohu, děti, mluvmé o zvířátkách, která jsou menší a jasnější. Z dřevěné bedny od zámořského zboží udělal jsem morčeti klec. Místo přední stěny má drátěnou mřížku, vysokou na dětskou píd'. Aby si morče připadalo ukrytější před dravci, které však nemáme, je klec opatřena víkem. Pavel se ani s tím nespokojil a dal mu do klece ještě
65 krabičku od natahovacího autíčka. Morče do ní hned zajelo jak do nory. Se strašlivým úsilím, až se celé rozcuchalo, se v ní obrátilo, spokojeně se tam složilo, a spočívajíc na předních nožkách jak stará trafikantka, i s těma fousama, vyhlíželo ven. Ted' má opravdu soukromí, kdy chce. Když nechodí po kleci, sedí v krabičce a pomaluji zevnitř okusuje, až ji určitě sežere celou. Je to zkrátka hladovec hlodavec.

70 Báli jsme se, že Pavel bude zvířátko tahat, až je utahá. Ale on, třebaže se jím zabývá pořád, má dost ponětí o odlišných potřebách čtyřtýdenního morčete a devítiletého chlapce. Morče má štěstí, že se nedostalo k některému z vás děvčátek, nebo dokonce holčiček. Holčičky jsou dneska to nejhorší. Nic nemusejí dělat, prakticky nemají žádnou starost, a když se pak o někoho chtějí starat, prakticky mu škodí vinou stupidních matek. Stupidních znamená
75 ozdobených, líných a tuctových. Vašich matek, takové holčičky, mám akorát po krk. Mám strach, vy pitvořivé všeneumělky, a to ani na ten klavír, s kým se naši chlapci ožení. Shodíme vás ze schodů. Uklidněte se, zapalte si už ted' své budoucí cikáro a vyslechněte včas, co vám povídám: Dovedu si představit, kdyby se morče místo k Pavlovi dostalo k některé z vás, stejně starých holčiček, jak bys ho chovala, ty trumbero, mačkala a hladila a muchlala, až by
80 mu blahem přestalo chutnat, olezla by mu srst a pohasly oči. Pak bys ho, známe to, v slzách a s veškerým smutkem, který by se ti líbil, pohřbila a nosila mu na hrobeček květinu.

Pavlova péče je odpovědná. Stará se, aby morčátko mělo dost soukromí. Čistí mu klec a navlhčuje zrní. Také on by si mohl usmyslet, že morčátko si zašpinilo bílou srst a potřebuje se vykoupat. Ví však, že morče do vody nesmí, aby neumřelo. Dlouho se Pavel staral, kdy morče
85 vlastně spí a může-li u nás vůbec spát. Viděli jsme je spát vždycky jen s polozavřenýma očima vsedě. Když ho Pavel konečně zastihl ležící na boku jako prasátko, letěl nám to oznámit a dedukoval, že ted' si Albínek u nás zřejmě zvykl.

„Už se u nás udomácnil," řekl.

„Nemohl se udomácnit, nemá dům," řekl Vašek.

90 „Udomácnil je od slova domov," řekla učitelka.

„A domov od slova dům," řekl jsem já.

A tak Vašek postavil kolem Albínovy klece trubkové lešení jako kolem činžáku. Z kulaté plechové krabičky, kterou nasadil na hřídel a spojil s elektromotorkem, sestrojil míchačku. Pak si udělal zednickou lžici, fanku, kbelíky, na lešení upevnil kladku a vytahoval nahoru
95 maltu a jiný materiál. Dva zedníci, páni Kalfas a Mal-vaz, vystupují každého rána, když Vašek odchází do školy, po žebřících a tretnách na lešení a zahajují práci. Po vyučování spěchá Vašek domů, aby je zastihl ještě na stavbě. Jsou tam, páni Kalfas a Malvaz, právě

svačí, pijí pivo, a kouří. Dům se stavěl neuvěřitelně krátkou dobu, asi čtrnáct dní. Pak řekl Vašek Pavlovi:

100 „Teď teprve máš vlastně dům pro toho svého Albína." A odstranil své lešení.

„Děkuju, pane Kalfas, pane Malvaz a Vašku," řekl Pavel. „Pane Vašku," opravil ho polír.

Čekali jsme, že Albínek bude z klece utíkat, a báli se, že ho zašlápeme. Ale morče není kotě. Nechce měnit místo pobytu, není zvědavé. Naopak, když je vyndáme, je nešťastné a piští. Naučilo se přelézat tu mřížku: napřed po ní lezlo neohrabaně, zaplétajíc se drápky do
105 jejích ok, teď se už umí odrazit, vyskočí na její okraj a přepadne na druhou stranu. Leze však přes ni jenom dovnitř, lézt ven mu ani na mysl nevstoupí.

Vůbec nic nepodniká. Nevím, jak může Karáskovo morče vlézt kolegovi Karáskovi na dlaň. Proč. Naše morče, když je postavíme na podlahu, pohybuje se vždycky od nás, nikdy k nám. A při stěně, jak myš. Jenom ve své kleci, kde se cítí jistě, chová se volněji a projevuje vlažné sdružovací sklony: přichází k ruce, která se objeví u mřížky, ale jen když má hlad. Drží, když
110 ho šimráte na zátylku, a přivírá oči. Ale hladíte-li je po hlavičce, prudce vám ruku odžduchne v jakémsi hněvivém popudu. Dotek na zadečku nesnese už vůbec. To utíká, a nemá-li kam, plačtivě piští, pak se zlostně otáčí po ruce, která ho dopaluje, a cvaká zoubky. Vím, určitě vím, že kdyby bylo přiměřeně veliké, aspoň mně po kolena, že by vám odhryzlo ruku. Vám,
115 protože já bych ho už nedopaloval. Zoubky, ty dva zahnuté hlodáky nahoře a dole, mu skoro pořád jedou, mají-li téma. Ale nikoho nekousnou. Mysleli jsme si napřed, že morče by ani nemělo dost síly prokousnout prst. Stalo se však Evě, že ji omylem, čistě omylem, když mu podávala mrkev, z nedočkavosti vzalo za prst. Poznali jsme, že síly má dost. Z toho jsme také dedukovali, že Pavel má prokousnutý nos, a ne že se sám škrábl, jak nám tvrdil.

120 Lehávám na zemi a hledívám do klece. Morče chvíli nehnuté sedí, a čeká, co ze mne pro jeho život poplyne. Pak se opatrně pohne, a když se naň nic zlého nepříhne, udělá pár plazivých kroků. Za chvíli o mně neví. Sem tam zvedne stébko sena a pilně je ubrušuje. Pak jde dál, polohlasně si přitom brouká a sem tam upustí boběček. Takový drobný a suchý, jakých je někdy hojnost i v Pavlově posteli, takže jsme už chtěli Pavla vést k lékaři. Líbí se
125 mi, když se Albínek posadí na zadeček a předními nožkami si čistí obličej a slabě frká. Jindy se zas potřebuje poškrabat, svalí se na bok a drbe se zadní nohou za uchem. Myslím, že se u nás nemá špatně a že nám i ztloustl.

Uvažovávám, co to je. Chlupatý strojek? Zbloudění boží myšlenky, která narazila na překážku pro nedostatek vzdělání? Kdo je za ten balíček odpovědný? Umí chodit, nějak volá,
130 dívá se a dýchá. Ale nemám to přání chlapečků v nejlepších letech — vidět vnitřek. Na podlaze je rovně a teplo. Když vezmu to malé zvíře do ruky, škube sebou ve vzduchu, brání se škrabáním neškodných drápků a pak splihne jako teplý pytlík kompletních vnitřností. Zvláštní, zvláštní. Postavím si morče na dlaň, horlivě se mi na ní otáčí, očichávají, shýbá se přes její okraj do hlubiny, ale nejde, ví. Je jenom jeden směr, objeví jej: po ruce do rukávu.
135 Šup, a zahlobbává se dál a dál. Je to krásné.

Nemůžu si srovnat v hlavě, že se to prodává. Že to smějí. Stejně by mohli prodat mne morčeti. Takové rozhodování. Někdo si může kupovat zvířata jedno za druhým, a ani se ho nezeptají: Kam je pořád dáváte? Dáváte? Bylo nesnášenlivé, útočné, domýšlivé, drzé, dal
140 jsem ho pryč. Kůň, který je tisíckrát větší, není na tom lip. Je to věc zvyku, nekupovat si otroky. Hrůza platí pro každého, nepřibí-jejte žáby na vrata, chlapečkové, ani ženy na stůl, vojska! Pohled na inženýra Chlebečka je neobyčejně ošklivý. Vytřeštěné usoplené oči, ubřečený zarudlý nos, zkažené zuby. A páchnou mu nohy. Morčát-ko voní v srsti jako kozička. Vracím je do klece, jsem otřesen: je to u nás pár dní, a už si to myslí, že to má svůj domov, své právo bytu, svou intimitu a svrchovanost a své listovní tajemství. Když ho propustili z nebezpečí a když přišlo domů, jde se vyčurát, urovnává si kožíšek, čistí si tvář,
145 dokonce si dělá pedikúru, zcela slyšitelně uku-suje přerostlé drápky. Zalézá do krabičky, pracně se v ní otočí, složí obličej na ruku, hledí a dýchá, oči se mu zavírají. Je nedělní odpoledne. Také Eva usnula, čtouc Literární noviny, a neví o nich, ani o jurodivé holčičce ze

školy. Chlapci šli na nádraží. Učit se, to ne. Podíval bych se Pavlovi do žákovské knížky, až
150 vstanu ze země. Ale nemůžu, nedokážu zapojit vedení do tlap.

Když se mi podařilo konečně uvést tlapy do chodu, hrabal jsem se v Pavlově školní kabele. Žákovská knížka tam nebyla, ale jiného čtení měl tam dost. Jen o morčátkách nic. Podivil jsem se takové chybě a rozhodl se hned napsat článek do čítanky. Tady je:

155 Morče. Máme doma morče. Morče je malé a milé. Má bílý kožíšek a červená očka.' Říkáme mu Albínek. Albínek dýchá, sedí a hledí. Hledí celý den. Jí zeleninu, žito a seno. Nadělá mnoho malých boběčků. Pavel se diví a volá: „Albi, Albi! Co nám to děláš?" Vašek volá na Pavla: „Je malý!" Maminka volá: „Je malý, musí papat." A tatínek volá: „Kdo papá, ten kaká." Všichni máme Albínka rádi.

160 Když jsem článek napsal, poslal jsem ho na ministerstvo školství do čítankového oddělení. Už se těším, jak se bude Pavel divit, až mu třídní učitelka dá příští číslo čítanky.

Ludvík Vaculík: Morčata
Československý spisovatel
Praha 1977
S. 19 - 24

Ota Pavel - * 2. Juli 1930 in Prag; † 31. März 1973 in Prag
Aus: „*Jak jsem potkal ryby*“ (1974)

Dětství

Moje první ryba

Prosek se vracel z hospůdky Anamo v náladě a prozpěvoval si vojenské písničky. Uměl jich mnoho, ve válce bojoval v Srbsku. V boku mu zůstala nevyn-daná střepina, ale ta přestala zlobit, jakmile měl v sobě několik ostrých. Když dorazil s lodí k nám, dal vlčákovi Holanovi pusku na čenich a sedl si pod vonící akát.

5 Byl jsem tehdy na přívoze, bráškové mě zase nevzali s sebou, vzali radši holku Dášu, dceru Bédi Peroutky, která mě velice přehlížela.

Strejda se na mě podíval zelenýma očima:

„Pojď sem, prdelko!“

10 Pomalu jsem se k němu došoural, moc mě nemiloval. Nejraději měl Jirku, to byl uličník podle jeho gusta. Já byl nejmladší, mazlíček. Prosek se na mě pá-travě podíval a vytáhl z uš-mudlané kapsy kyselou okurku:

„Tumáš.“

Vyndal jsem si prst z pusy a strčil tam okurku. Pozoroval mě. Pak vytáhl placatou láhev a přikázal: „Cvakni si.“

15 Nic v ní už nebylo. Ale zatvářil jsem se blaženě. Neexistující alkohol nás sblížil. Vstal a naznačil, abych šel za ním do stodoly. Vytáhl dlouhý lískový prut a povídal:

„Udělám ti prut. Mám ho pro tebe už dlouho.“

Vytáhl z kapsy ostrý nůž a dělal šmik sem a šmik tam a já pozoroval jeho upracované ruce, na kterých chyběl prst, který si vlastnoručně ušmíkl při řezání

20 proutí na košíky. Viděl jsem jeho tvář, zkřivenou bolestí, zase ho bolela střepina v boku. Ale alkohol na bolest mu došel. Dokončil prut. Tehdy jsem nevěděl, že to byl můj nejvzácnější prut, ale dnes to vím. Byl to prut dětství, kterému se nemohly vyrovnat pozdější výrobky amerických a japonských továren. Přivázal na něj vlasec a připevnil brk z husy a háček. Potom řekl:

25 „U ostrova jsou okouni samotáři. Jdi tam, pr-delko, a pocuchej jim hřívou. Já tu na tebe počkám.“

Schoulil se do klubíčka a Holan mu dal hlavu do klína. Po pěšince jsem došel až k ostrovu. Bylo před polednem, hrálo slunce. Navlékl jsem žížalu a nahodil prut. Nic nebralo, jen modravá sídla usedala na stulíky a kdesi v zátočině hodovali mlaskající tlouští. Bílý brk ležel na hladině nehybně jako bílá loď za bezvětrí. V duchu jsem mu vztyčil plachty a poručil kapitánovi, aby plul, aby ho táhla po hladině barevná ryba. Ale brk stál, mně se klížily oči, jen občas jsem mžoural jedním okem, zda má bílá loď už vyplouvá.

30 Najednou se brk otřásl a udělal se kolem něho kruh. A znova a znova, jako by to byly signály z nesmírných vodních hloubek. Někdo si hrál a laškoval s lodí, jako by nahazoval koženým řemenem motory. Nebyla to tedy plachetnice, ale bílá motorová loď. Pak brk zapanáčkoval, stoupl si na hlavu a nohy dal nahoru jak napůl potopená kachna. To už jsem prut křečovitě svíral rukama. Jistě to bude okoun s hřívou, co tu bydlí na samotě. Brk udělal zatím hupsl, a zmizel. Ale bylo vidět, jak míří pod hladinou ke stulíkům. Sekl sem. Prut se ohnul do oblouku a já ucítil poprvé v životě slastný tah ryby. Po mocném oboustranném

40 zápolení se objevila zježená tlama. Byl to okoun, a byl veliký jak kostkovaná červená čepice, jenže byl také olivově zelený a přes sebe měl tmavé pruhy. Nesl své červené ploutve jako bojové zástavy a hrbem se podobal býku. Místo očí měl zlaté živé penízky a na hřbetě mu trčela zježená kopí. To nebyla ryba, to byl drak, opancéřovaný rytíř s červeným peřím na přilbě.

45 Vyvlekl jsem ho na travu a lehl si na něj, aby neutekl. Oba jsme byli zápasící kluci. Potom jsem ho nesl slavnostně na přívoz. Pobodal jsem se o jeho kopí a z prstů mi maličko prýštila

krev. Myslel jsem na to, že strejda Prosek mě bude mít od dnešního dne stejně rád jako Jirku. Prosek seděl na lavičce a pil kozí vermut, mlíko, na vyhnání alkoholu. Chválil mě:

Jsi pašák."

50 Stáhl okouna a hlavu přitloukl na vrata stodoly. Aby všichni viděli, že se v Luhu pod Bránovem zrodil další rybář.

Vzal jsem stoličku na dojení a sedal jsem pod trofejí celé dny. Když šel někdo na přívoz, kašlal jsem a smrkal, abych na okouna upozornil. Sklidil jsem spousty slávy. Přišla i holka Dáša, dcera Bédi Peroutky. Dala mi pusu na tvář a pronesla:

55 Jsi opravdovej frajer."

Jednou v noci mi však trofej zmizela neznámo kam. Je možné, že ji sežrala kočka Andělka. Ale spíš je pravděpodobné, že ji sundal z vrat můj milovanej strejda Prosek. Měl už mého chlubitivého počínání plné zuby a začínal jsem mu být zas protivnej.

Návraty

Jak jsme zahynuli na rybách

Při mnohem pozdější naší pánské jízdě jsme mířili do jižních Cech a tam je, jak víte, velká a modrá obloha a navlhlý vzduch. Nebyl jsem tam léta, jenom jsem o Lužnici a jižních Cechách snil, když jsem těžce onemocněl. Tehdy se mi Lužnice a jižní Cechy zdály vzdálené a nedostupné jako třebas Honolulu. Přitom jsem nikdy po Honolulu tak netoužil jako po

5 jižních Cechách, protože mi v nich bylo vždy náramně, a připadalo mi to, že jsem u českého moře, od kterého mám blízko k obloze.

Všichni tři jsme tvrdili, že každý z nás musí chytit největší životní rybu.

Měl jsem navíc touhu spatřit ještě jednou v životě Lužnici pod Tábořem, kde teče řeka obloukem Příběnic. Když člověk zamhouří oči, vidí tam běhat nejodvážnější Cechy, husity,

10 kteří kdekomu dali přes hubu anebo přes něco spodnějšího. Taky jsem měl pořád v palici jeden mlýn, kde mi bylo taky jednou náramně dobře a kde jsem chytil hodně ryb. Jmenoval se nějak jako Mlýnomel. Na louce tam měl tenkrát chaloupku pan Kotalík, co v Praze řídil tramvaje. Když jsme tu pluli s Dlouhým Honzou, měl tehdy bílou kozu a my mu ji podojili, aby o tom nevěděl.

15 A tyhle krásný vzpomínky jsem si chtěl oživit, když jsem tam jel s kombíkem a bráškama.

Jeli jsme k panu Zemanovi, který znal dobře kraj. Naložili jsme pana Zemana v jednom stavení a jeli k nějakému mlýnu. Byl to ten mlýn, na který jsem občas myslil při svém umírání, nestálo na něm Mlýnomel, což byla blbost, ale Suchomel. Jako že mele, i když

20 neteče voda. Bráskové mě volali, abych pospíchal, že jedem už jen kousek, ale já nemohl odlepit nohy od země, zvláštním lepidlem jsem je tam měl přiklížený a chtělo se mi brečet, protože jsem spatřil to své Honolulu, o kterém jsem si myslel, že už je nikdy nespatřím.

Ráno jsem šel chytat do toho rybářského ráje. Měl jsem tentokrát povolenku. Ale na povolenku ryby neberou. Berou na červa anebo na řízka. Nahodil jsem řízka do vody a nic po něm nechňaplo, plaval by do Prahy a možná až do Severního moře. Seděl jsem pak na břehu a pozoroval břeh protější, chodil tam na ryby tu a tam tramvaják Kotalík ve vestě a kšandách. A čeřen měl přes rameno. A nadával tiše, jako když věje větřík. Nikdy nic nechytíl a chodil jen říkat své stařence:

25

„Ryby zase neberou."

30 Nechytíl už ani mřenku, ruce se mu třáslly. A přitom býval dobrý rybář. I koza mu chćípla a zbyly jen slunečnice kolem chaloupky. Kdyby chytil zlatou rybku a mohl si tak ve třech přáních pořídit novou loď, novou chaloupku a novou kozu! Ale to bylo jen v pohádkách a zlatou rybku v Lužnici nechytli ani nejlepší rybáři.

35 Slunce svítlo zamžene a opuštěně, jako svítívá na podzim, a u protějšího domku prala prádlo mladá krásná žena v bílé podprsence. Roztáhl jsem se na rozehřátém kameni, vzrušovalo mě to, představoval jsem si, jak přebrodim řeku, přijdu k ní zmáčen a strhnu jí tu

podprsenku a řeknu jí, že je to blbost, aby teď prala, když je takový den a já přijel na Suchomel. Ale neudělal jsem to. Nemám na to odvalu ani postavu. Mohla by mi dát i pár facek. A navíc začalo být chladno. Nic nezabralo. Pradlena zmizela. Kotalík šel zas říci sta-
40 řence, že ryby neberou. Dřímám a pak se dívám do oken mlýna, okna jsou tmavá, každé okno jedno oko. Mám strach a chápu proč. Mlýn:

Kde jsou ryby, které tu byly? Kdo strhl krásný jez? Kdo sem dovolil dát tolik chat? Mlčím, ty ryby mám také na svědomí. Dívám se do oken, a jako bych slyšel: „Táhni k čertu!”

V každém okně by mohl být čert, z každého okna by na mě mohl vyplazovat ohnivý
45 jazyk. Pospíchám k autu, které na mě stále čeká, a ujíždíme dál, hledat jiné mlýny, které ještě klapají. Až na Nežárce najdeme takový mlýn. Mlynář nám půjčí jednu světlici bez kamen a bez postelí, ve které budeme týden nevýslovně šťastni.

Vrháme se na řeku, ryb tu bude zřejmě moře.

Reka protéká skoro dvorem, mlíka od koz a krav je tu hojnost a podává se přímo od struků.
50 Voda je hluboká, tajemná, zespoda stoupají bublinky a vítěz všech našich rybářských soutěží Hugo tvrdí jako vždycky, že jsou tam kapři jak malá pra-

sata. Sedíme na hrázi, padá listí a vyhýbá se vlascům, které řezou vodu. Bráškové občas chytanou cejna lopatáče, vytáhnou ho z vody na světlo. Je stříbrný a jakoby roztavený. Když se cejn tahá z vody, není to většinou bitva, ale je to krásné, protože to je elegantní jak modes
55 robes, jako když jde dáma na bál. Nevzpírá se, nechce dělat rámus a rušit klid.

Příští den už mě nebaví sedět na mlýnském dvoře s bratry a slepicemi a jdu do Hamru na štiky. Je tam prý veliký jez a pod tím jezem je tůň a v té tůni jsou štiky Ale je to veliká dálka. Jirka mě pověří, abych mu koupil cigára.

Jdu proti řece, v řece je stříbro a zlaté listí. Jdu sám a najednou si uvědomuji, že tu
60 nehoulkají auta, abych uhnul, a nedrčí tramvaje, abych couvnul. A to je vlastně ten hlavní důvod, proč jdu na štiky. Nevidím brášky tahající cejny, nevidím nikoho, spatřím jen bažanty, u lesa srnky a ve vzduchu ptáka, co tiše lítá. Hodnotím řeku, kde by mohl ležet tloušť, a kde by mohla číhat štika. Ale ani jednou nenahodím udici. Jdu celé hodiny Klo-pýtám únavou, když přicházím k Hamru. Hostinec je zavřený, cigarety, bráško, nebudou, žízeň neuhasím. A
65 tak jdu ještě k té tůni. Je to o dobré dva kilometry dál, když k ní dojdu, zdá se mi, že snad umírám. Sednu si u té tůně a jsem únavou tak vyčerpaný, že nemám sílu sestavit prut. A tak si odpočinu a vydám se na zpáteční cestu, která, jak známo, je o moc delší.

U cesty stojí krásná kaplička a v ní Panna Maria z porcelánu a pod ní studánka. Jeden sedlák mi řekl, že je tu nejlepší voda v kraji. Ale kdo prý moc lže, tomu ruka upadne, jak tu vodu
70 nabírá. Já občas lžu, nechtěl bych být bez ruky. Pro jistotu nabírám levou, tu miň potřebuju. Ruka se mi chvěje. Nestalo se nic, zřejmě ještě nelžu tak moc. Házím do sebe skleničku za skleničkou, voda mi kape po svetru a košili. Je to voda báječná, až závratná, nejlepší v kraji. Vypiju rovných deset skleniček, podě-kuju aspoň pohledem porcelánové panence, že mi tu ruku ponechala, a vydávám se zpět. Prozpěvuju si vodácké a rybářské písničky a navečer
75 docházím k mlýnu. Bráškové sedí pořád jako cvoci na mlýnském pobřeží, mají plné sáčky cejnů a ptají se sebevědomě:

„Co jsi chytil?”

„Nic. Štiky nebraly.”

Zase tedy lžu, neřeknu, že jsem vůbec nechytal. A večer myslím na to, jaký to byl zvláštní
80 a krásný den.

Už pojedeme domů. Houbařím v háječku nad mlýnem, sbírám žluté lištičky, když slyším křik. Sbíhám k mlýnu a přiběhnu pozdě. Na mlýnském nábřeží leží kapr velký jak malé prase. Bublínky nelhaly. Chytil ho Jirka. Vždycky když táhne velkou rybu, křičí o pomoc. Tentokrát mu vyplul pomáhat s loďkou mlynář se synem Emanem. Zmáčeli se, málem se utopili,
85 nechali světlici otevřenou, kozy tam vběhly, sežraly prasatům šrot, mlynářka řádí a Jirka běhá po mlýně, aby kapra zvážil. Když nesežene váhu, nabízí všem slivovici. Velice silně sexuálně založený obecní kozel utekl z chlívka. Jirka nás celý šťastný líbá, my se trpce usmíváme, ale

jeho radost nesdílíme, někde ve skrytu podvědomí mu závidíme, že chytil takového kapra. Dává ho živého do haltýře, a aby se mu tam vešel, musí pustit cejny.

90 Je jasné, že ho chce dovézt do Prahy živého.

Všechno má promyšleno. Přiveze kapra do Prahy a rozvrhne u něho návštěvní hodiny tak jako u doktora, aby se všichni přátelé a hlavně nepřátelé mohli přijít podívat. Nejdřív přijdou na řadu rybáři, pak nerybáři, bude to program aspoň na tři dny. Vezme si na těch pár dní dovolenou. Hugo musí zajistit, aby byl kapr dopraven do Prahy živý. Je to přes sto kilometrů.

95 Jirka slíbil Hugovi sto korun, když kapr nelekne.

Příští ráno je všechno připraveno.

Mlynář, mlynářka a Eman stojí ve špalíru. Mlynářka už zapomněla na šrot, který sežraly mlsné kozy. Při fotografování musí být kapr co nejbliž objektivu, aby byl větší než ve skutečnosti, což se nezdařilo, a Jirka nám později vynadal.

100 Už máme naloženo, poslední nastoupí kapr. Hugo s ním kvůli té slíbené stovce dělá zvláštní proceduru, dává mu do tlamičky cukr namočený ve slivovici. Kapr pomlaskává, slivovice je pravá vizovická. Je to prý výborné, aby kapr vydržel bez vody. Když se nekoukáme, Hugo ho zdvihne do náručí jak nemluvně a leje do něho z flašky rum. A konejší ho před cestou slovy:

105 „Ty náš drobečku."

Kapr je zabalen do mokrého hadru a obtočen povijánem, který nám půjčila selka. Mně se zdá, že je už úplně ožralý a že by nejraději tancoval po mlýnském dvoře po ocase a zpíval:

„Já jsem ten kapr ze řeky Nežárky."

110 Zatím nic takového. Je položen vedle mě na zadní sedadlo. Jsem pověřen, abych ho hlídal a občas ho polil říční vodou. Všechno je promyšleno do nejmenších detailů. Podle jízdního řádu vlaků jsou propočteny časy, aby nikde nebyly staženy závory. Jíst a pít budeme za cesty. Cúrat budeme také za jízdy do plechovky od okurek. Jirka jako řidič to bude muset vydržet až do Prahy bez čůrání.

Vyřážíme.

115 Je to veliké slovo a není to vlastně jízda, ale závod Grand Prix. Jirka nemluví, hledí upřeně vpřed, nasadil si bílé kožené rukavice závodníků. Vedle něho sedí Hugo, na jednom z nejsilnějších rybářských prutů má uvázaný bílý šátek a občas s ním mává pootevřeným oknem. Já občas kápnu na kapra vodu, ale mám dojem, že by měl raději alkohol. Jirka troubí, zatím jede skvěle, předháníme vůz za vozem.

120 Míjíme i vozy zahraničních značek.

Když jsme škrtili o nákladní vůz a trefili se do silného telegrafního sloupu, byli jsme na maděru. Během několika desítek vteřin jsme zahynuli.

125 Když k nám přijelo modré vozidlo, spatřili příslušníci jenom změt' karosérie, drátů a rybářských prutů. Nad tím vším vlála bílá vlajka poražených. Potom přijeli ti s autogeny na plynové bomby a vyndali nás z kombíka. Byla to marná práce. Když už se tak mordovali asi půl hodiny, naklonil se praporčík k sedadlu a radostně zvolal:

„Pojďte sem. Přece jen to nebylo zbytečný. Tady jeden dejchá."

Zvedl pokrývku a uviděl tam drobečka. Vzal ho do náručí a málem padnul do mdlob.

Povídal:

130 „Vždyť ten kapr je namazanej. Když byl takhle zlinkovanej kapr, jak museli vypadat tihleti."

A pak se zeptal přítomných pánů od auto-genů:

„Chce ho někdo?"

135 Ožralýho kapra nikdo nechtěl. Připomínal by jim tuhle katastrofu, která se udála poblíže řeky Lužnice, do které vtéká Nežárka. A tak ho praporčík vzal, nesl ho k řece a položil ho do vody. Kapr chvilku otálel a pak plul. Ještě se motal po chlastu a pak se vydal proti proudu k tomu krásnému mlýnu Krkavci, kde měl domov. Protože to byla cesta dlouhá, prozpěvoval si:

„Já jsem ten kapr ze řeky Nežárky."

140 Když tam doplul, vyprávěl ostatním kaprům, že byl v prima pojízdné hospodě, kde se čepovala zadarmo slivovice a taky rum.

Ota Pavel: Jak jsem potkal ryby

Nakl. HAK

Prag 2002

S. 19ff, S. 123ff

Bohumil Hrabal - * 28. März 1914 in Brünn; † 3. Februar 1997 in Prag
Aus: „*Obsluhoval jsem anglického krále*“ (1980)

Kterak jsem se stal Milionářem

DÁVEJTE POZOR, CO VÁM TEĎKA ŘEKNU. Ten kufříček se vzácnými poštovními známkami mi přinesl štěstí. Ne hned, ale až pak, protože po skončení války jsem dostal malý dekret, i když jsem dal adresu toho velitele gestapa, toho, který byl vrahem tolika lidí, a utekl a schoval se někde v Tyrolích, a já jsem v Chebu od svého tchána vyzvěděl místo jeho pobytu, a Zdeněk dostal povolení od amerických úřadů a autem s dvěma vojáky si vyjel pro něj, zastihli jej, jak sekal louku přestrojen v tyrolské kalhoty a košili a nechal si narůst plnovous. I kdybych jej zatkl já, přesto mne Sokolové z Prahy dostali do kriminálu, ne za to, že jsem si vzal Němku, ale za to, že jsem v době, kdy popravovali tisíce českých vlastenců, že jsem stál před nacistickým úřadem krve a ochrany německé cti a dával jsem se prohlížet, já, přispívající člen Sokola jsem se nechal dobrovolně prohlídnout, zda jsem schopen pohlavně obcovat s germánskou árijskou ženou, tak za to jsem dostal půl roku, podle malého dekretu... ale potom jsem prodával ty známky a dostával jsem za ně takové částky, že jsem jimi pokryl deset podlah mého bytu, a když jsem dosáhl částky pokrývající čtyřicet podlah, koupil jsem si hotel na periférii Prahy, hotel se čtyřiceti pokoji... Ale hned první noc jsem měl dojem, že v nejvyšším mansardovém pokoji kdosi každou minutu děsnou šupou tesařské širočiny zabíjí do podlahy hřebíky a pak každý den nejen v tom prvním pokoji, ale ve druhém, ve třetím, v desátém, až nakonec ve čtyřicátém pokoji, všechno současně, a všude, že po každé té podlaze po čtyřech leze můj synáček, čtyřicet synáčků, a každý mocnými hypami vbíjí do podlahy hřebíky, jednu podlahu po druhé, tak denně až do čísla čtyřicet... a když jsem se čtyřicátý den ohlušen ranami, vyptával, zda nikdo neslyší nějaké rány kladivem, neslyšel to nikdo, jen já, a tak jsem ten hotel vyměnil za druhý, schválně jsem si vzal hotel pouze se třiceti pokoji, ale začalo to přesně tak jako v hotelu prvním, a tak jsem usoudil, že peníze za ty známky nebyly požehnané, že to byly peníze násilím někomu vzaté, někomu, kdo byl přitom zabit, možná, že to byly známky nějakého zázračného rabína, protože ty rány a hřebíky vbíjené do podlahy vlastně byly hřebíky vbité do mé hlavy, každým úderem jsem pociťoval, jak mi hřeb pronikal lebku, druhým úderem pak vjel do ní na polovic a pak celý, a nakonec jsem nemohl ani polykat, protože ty dlouhé krováky se mi koneckonců dostaly až do krku... a já jsem se ale nezbláznil, můj vytčený cíl bylo mít hotel a vyrovnat se všem hoteliérům a nechtěl jsem a nemohl jsem ustoupit, protože jsem žil jen tou představou, že třeba jednou to dotáhnu tak, jako to dotáhl hoteliér pan Brandejs, ne že budu mít zlaté příbory pro čtyři sta hostů, tak jako to měl on, ale pouze sto zlatých příborů, a že budou u mne ubytovaní samí slavní cizinci... a tak jsem začal stavět hotel, docela jinačí, než byly všechny hotely, u Prahy jsem koupil opuštěný velkolom, a tady jsem začal doplňovat a zvelebovat všechno, co tady bylo, jako to měl hotel Tichota, základem hotelu byla ohromná kovárna s hliněnou podlahou a dvěma komíny, nechal jsem i čtyři kovadlinky tak, jak byly, všechna kladiva a všechny kleště visící na černých zdích, nakoupil jsem kožené klubovky a stoly, všechno podle rady architekta, blázna, který to, o čem sníval, prováděl pro mne, a byl tak nadšený, tak jako já, protože jsem hned ten den, kdy byla adaptována ta kovárna, hned jsem tam spal, totiž tady v těch komínech a kovářských pecích, tady se na rožních před samými hosty měly péct šašliky a živáňské pečené, tak tady jsem první noc slyšel úder, ale ty byly tak slabounké, do hliněné podlahy ty hřebíky šly rychle jako do másla, že nastal útlum i v mé hlavě a já jsem ještě s větší chutí se dal do stavby hostinských pokojů, takových malých kójí, které vznikly z dlouhého baráku podobného koncentráku, tady dřív byly dělnické šatny a ubikace, ale já jsem je nechal proměnit v pokojíky, ve třicet pokojů a na zkoušku jsem nechal udělat podlahu z hrubých drsných kachlíčků, takových jako jsou v Itálii a ve Španělsku a vůbec tam, kde je horko, a první den jsem naslouchal na zkoušku, a slyšel jsem jen, jak po mé hlavě se smekly hřebíky,

vydávaly jiskry, tak tvrdý byl ten porcelán, a pak ty údery tichly po marném pokusu docela, a já jsem se uzdravil a začal jsem spát tak, jako jsem spával... a stavba pokračovala tak rychle, že za dva měsíce byl hotel otevřen, nazval jsem jej hotel V lomu, protože se ve mně cosi
50 zlomilo a odešlo ode mne. Byl to skutečné prvotřídní hotel a tady se spalo jen na objednávku, byl v lese, a ty pokoje byly do půlkruhu kolem modrého jezírka na dně toho lomu, ze skály, která se tyčila čtyřicet metrů vzhůru a byla žulová, jsem alpinisty nechal zasázet alpinky a ozdobné keře, které rostou v podobných podmínkách, a navíc tam viselo ocelové lano napříč přes ten rybník, jeden konec byl upoután na kopci, takže lano se svažovalo až dolů, každý
55 večer jsem měl atrakci, najmul jsem artistu, který použil rolny, takového kolečka ocelového, pod kterým byla prostrčena krátká tyč, vyčíhal si okamžik, odrazil se a sjížděl dolů z té výšky a nad jezerem, osvětlený fosforovým šatem se pustil a rolna sjela až dolů, on se chvíli zastavil, protipo-hybem udělal pak sklopku, narovnal se a s nataženými rukama se zasunul do hlubokého jezera, aby zvolna a pomalu v těsných fosforových šatech plul ke břehu, na kterém
60 byly stolky a židličky. Všechno bylo bílé, a já jsem všechno nechal natřít na bílo, ta bílá barva byla teď barvou mojí, takový to byl Barrandov, jenže byl originální, já jsem mohl soutěžit teď s každým, ale abych řekl... tak to s tou rolnou vynašel pikolík, který jedno odpoledne vystoupil na kopec a tam se zachytil té rolny a sjel dolů a pustil se uprostřed, kdy všichni hosté vykřikli zděšením a vstali nebo se zvrátili nazpátek do křesílek, všechna křesla byla v
65 lud-víkovském stylu, pikolík se narovnal, pak ve vzduchu vzal převahu a po hlavě ve fraku se zasunul do hladiny, jako by jej jezero pozřelo... a já jsem v tu chvíli věděl, že tohle tu musí být každý den, a že večer to musí být se světélkujícími šaty, nemohl jsem na tom prodělat, a i kdyby, protože tohleto neměl nikdo nejen v Praze, ale i v celých Čechách a snad i ve střední Evropě... a jak jsem se dověděl, tak i na celém světě, protože jednou mi hlásili, že přijel a
70 ubytoval se tady spisovatel, který se jmenoval Steinbeck... vypadal jako námořní kapitán nebo lupič, a tomu se tady tak líbilo, ta kovárna proměněná na restaurační síň a ty ohně a ti kuchaři, pracující přímo před hosty, takže jak se dokončovaly šašliky nebo živán, tak hosté byli zcela tím díváním vyhladovělí a tak nabití chutí k jídlu, že se podobali dětem... ale tenhle spisovatel si nejvíc oblíbil všechny ty stroje na drcení žuly, takové zaprášené mlýny s obnaženou
75 metodou struktury lešení, do všeho bylo vidět jako na nějaké výstavě mlýnů, nebo na výstavě, kde jsou rozříznutá auta, aby bylo vidět motor, tak ten spisovatel byl okouzlen těmi stroji stojícími na rovině před lomem, odkud bylo vidět do kraje, jako desítky soch tam stály ty stroje, takové frézy nebo soustruhy na kámen, teď opuštěné, jakoby vynalezené bláznivými sochaři, a taky ten spisovatel, Steinbeck se jmenoval, ten si nechal sem dát ten bílý stolek s
80 bílými průhlednými křesly a židlemi a tady pil každý den odpoledne jednu a večer další láhev francouzského koňaku... a uprostřed těch strojů, dole s mlýnem, se díval do krajiny, takové fádni krajiny u Velkých Popovic, ale tím spisovatelem byla najednou ta krajina tak krásná, a tak ty stroje byly tak výtvarné, že ten spisovatel mi řekl, že tohle ještě neviděl, v takovém hotelu že se ještě neubytoval, že tohle může mít v Americe jedině nějaký slavný herec, takový
85 Garry Cooper nebo Spencer Tracy, a ze spisovatelů by si tohle mohl koupit jedině Hemingway, a kolik bych za to chtěl a já řekl, dva miliony... a on pak počítal něco na stole a pak mne poprosil, abych přišel, vytáhl šekovou knížku a řekl, že to koupí a že mi vystaví šek na padesát tisíc dolarů... a já jsem se optal několikrát, a on vždycky přidal na šedesát, na sedmdesát, osmdesát tisíc dolarů... a já jsem viděl a věděl, že tohle všechno, že tenhle hotel
90 nemohu prodat ani za milion dolarů, protože ten hotel V lomu byl vrchol mých sil, mého snažení, a já jsem teď prvním hoteliérem mezi hoteliéry, protože takových hotelů, jako má pan Brandejs, jako má pan Šroubek, tak takových hotelů jsou na světě stovky a tisíce, ale jako mám já, nemá žádný... A tak se jednou stalo, že přijeli autem největší pražští hoteliéři, včetně pana Brandejse a pana Šroubka, objednali si večeři, vrchní a pinglové upravili jejich stůl s tou největší pečlivostí a vkusem, jen kvůli nim jsem udělal spodní osvětlení skály deseti reflektory, ukrytými pod rododendrony a rozhozenými tak, aby celá skála byla ozářená a dala
95 vyniknout ostrým hranám a fantastickým stínům a květinám a keříčkům, a umínil jsem si, že

kdyby ti hoteliéři byli náchylní ke smíření a k tomu, že mne vezmou mezi sebe, že mi nabídnou členství v grémiu hoteliérů, zapomenou na všechno zrovna tak, jako by zapomenuli i oni. Avšak oni nejen že dělali, jako by mne nikdy neviděli, ale sedli si tak, že byli zády ke všem těm krásám mého podniku, a já jsem se choval zrovna tak, mohl jsem se, a cítil jsem se vítězem, protože jsem viděl, že se otočili zády k jedinečnostem mého podniku jen proto, že věděli a poznali, že jsem se dostal teď nad ně, že u mne se ubytoval nejen Steinbeck, ale i Maurice Chevalier, za kterým přijelo tolik ženských a zůstaly v okolí Lomu, že Chevalier je přijímal ráno v pyžamu a ony se na něj vrhly, ty ctitelky, a vysvlékly zpěváka a roztrhaly pyžamo na kousíčky, aby si každá odnášela na památku útržek toho pyžama, kdyby mohly, roztrhaly by i Chevaliera a odnesly si z něj kousíčky masa, každá podle svého gusta, ač podle povahy by skoro všechny si ze slavného zpěváka vytrhaly nejdříve srdce a pak jeho pohlaví... a tenhle Chevalier přitáhl s sebou tolik novinářů, že fotografie mého Lomu byla nejen ve všech našich, ale i v cizích časopisech, dostal jsem zprávy z Frankfurter Allgemeine a Züricher Zeitung a Die Zeit, a i v samotných Herald Tribune byl můj hotel s bláznivými ženskými kolem Chevaliera, uprostřed plato, tam, kde byly ty sochy ze strojů, stroje obklopené bílými stolkami a židlemi, které v opěradlech měly stylizované úponky révy, vyrobené uměleckými kováři ze železných plátů... a proto vlastně přijeli ti hoteliéři, aby se se mnou nesmířili, přijeli jen proto, že to, co viděli, bylo daleko silnější a krásnější toho, co si představovali a hlavně taky proto, že teď, když to viděli, viděli, že ten lom jsem koupil za pakatel se vším, co v něm stálo a bylo, a žárlili na mne asi taky proto, že jsem všechno nechal tak, jak jsem to koupil, a hotel jsem vestavěl dovnitř, takže ten, kdo něčemu rozuměl, uznal a uznával mne, jako bych byl nějaký umělec... a to byl můj vrchol, to, co ze mne udělalo člověka, který nežil nadarmo. A tak já sám jsem se začal dívat na ten můj hotel jako na umělecké dílo, jako na můj výtvar jen proto, že to viděli jiní... otevřeli mi oči a já jsem sice až pak, sice až pozdě, ale přece jen pochopil, že i ty stroje jsou vlastně sochy, krásné sochy, které bych nedal za nic, dokonce jsem jednou viděl, že ten můj objekt v Lomu, že se podobá tomu, co shromáždil cestovatel Holub, co shromáždil Náprstek, a že přijde jistě čas, kdy tady na každém stroji, na každém tom kameni a na všem bude nálepka, historicky cenné...

Bohumil Hrabal: Obsluhoval jsem anglického krále
Praha: Pražská imaginace 1993,
S. 138-143 (= Sebrané spisy 7)

Jan Otčenášek - * 19. November 1924 in Prag; † 24. Februar 1979 in Prag
Aus: „*Pokoušení Katarina*“ (1984)

Třetí den má abstraktní, ale mnou konkrétně prociťo-vaná krize úspěšně kulminovala. Už od rána jsem se potloukal po nábřeží a nevěděl si rady s městem, s mořem, s bezmračnou oblohou, s lidmi, kteří mě míjeli jakoby sobecky zabráni do svých rekreantských povinností; byl jsem stránka vytržená ze souvislosti jakési jen povědomé knihy bez srozumitelného syžetu.

5 Sužoval mě pocit vlastní neskutečnosti, připadal jsem si tu vymyšlený právě tak jako ty do kýče přebarvené kulisy světa, v němž jsem uvízl a k němuž — což už mi bylo zcela jasné — nedokážu navázat osobnější vztah; byl jsem neexistující. To jsem četl i v pohledech kolemjdoucích: klouzaly po mně, aniž mě zřejmě vnímaly, žádný se na mně nezastavil, v žádném jsem neobjevil špetku zájmu nebo náznak pokusu o kontakt; byl jsem průhledný jako slída a
10 ohromovalo mě vědomí, že je totálně lhostejné, jestli jdu tam nebo onam, jestli sedím, stojím, nebo jestli z ničeho nic skočím do za-sviněné vody u mola. Vzpomínka mi zákeřně přišplíchla můj třídní pobyt s Kamou v zářijových Benátkách, není tomu ani tak dávno, ale tam s ní byl kdosi jiný, někdejší, s nímž mám společné jen tělo a cestovní pas, — zděšeně jsem to odehnal jako dotěrnou mouchu a plahočil se dál.

15 Sluneční paprsky mi přímo ohryzávaly nechráněnou kůži, ale přesto jsem si odříkal stín, bůhví proč, rozumu v tom masochistickém počínání nemohlo být za nehet; možná že mi v mé situaci připadalo únosnější pociťovat aspoň fyzickou trýzeň, která člověka ubezpečuje o jeho jsoucnosti, než vůbec nic: Buddha sice konstatoval, že utrpení je pravou chutí života, ale i tak to bylo sebemučení zcela hovadné a mozek mi při něm utkvěle nabízel pochybnou variantu
20 citátu z gymnaziálních lavic: Trpím, tudíž jsem! Už mě začínala pálit pokožka na předloktí a zátylku, kynula mi líbezná vyhlídka, že v noci budu mnohonásobně, až k pominutí.

Náhle jsem si uvědomil, že trčím v tlačenici rozpaře-ných lidí na přístavním molu a bez-myšlenkovitě civím na kadeřavou hmotu

ostrova: přísahal bych, že jsem v následující chvíli nebyl veden ani zvědavostí, ani představou úlevného stínu, prostě — stalo se! Zakoupil jsem si u dřevěné pokladny lístek a vecpal se do lodě, jejíž motor vy-čkávavě pobublával. Nejdřív jsem zaznamenal pocit pohupování v celém těle, nebylo to nepříjemné. Vítr z rozvlněné hladiny mě osvěžil, předklonil jsem se přes bok loďky a zíral do zelenavých propastí pod sebou, dokud mě nevyruši-lo lehýnké drcnutí lodě o pneumatiky, které fungovaly jako nárazníky mola. Katarina! vychraplal neuvěřitelně
30 osmahlý lodník a první se vyhoupl s lanem v ruce na pevninu. Nepohyboval jsem se vlastní vůlí, bylo mnou pohybováno: hlouček netrpělivců mě vytlačil vzhůru po schůdcích na maličké molo, které vybíhalo do moře. Katarina! Nic jsem v té chvíli netušil. Prostě jsem jen převezl svou neexistujícínost z pevniny na jakýsi ostrov, jehož jméno mi zhola nic neříkalo.

Vypravil jsem se se stejnou bezcílností po oblázkové cestě, o níž jsem měl záhy zjistit, že v blízkosti moře obkružuje celý ostrov: za dvacet minut volné chůze jsem se ocitl na temže místě oné mikro-pevniny a jen z prostého nedostatku důvodů kamkoli nejít jsem pokračoval v chůzi podoben oslu dobrovolně zapraženému do neviditelného žernovu. Tentokrát jsem šel už zvolna a obhlíživě jsem vybíral exteriérové záběry pro film, který nebudu točit. Nejdřív se cesta prodírala mezi přehýřivě rozkvetlými keři — tady by bylo možno natáčet scény z biblického ráje —, pak stoupala mezi mořem a okrajem řídkého jehličnatého lesa, který pokrýval prakticky celou plochu ostrova; k západu se svíjela kolem rozeklaných skalisek, pod nimiž šuměla a duněla útočná a marnivě plýtvavá energie moře; riskantnost přístupu k vodě zřejmě odsuzovala tuto část k liduprázdnosti. Znovu jsem zahlédl hotel, doběla rozsvícený v zeleni vegetace, a když jsem míjel kamenité pláže na jihu, mimoděk jsem přidal do kroku: bujarý pokřik naháčů mě odháněl, vůbec mě popouzela hysterie, která tu panovala, ta mastná mokrota stehů a hýždí, obluzení živly, podmalovávané vřes-ky tranzistorů, selanky na nafukovacích matracích a barevné kiosky, celý ten rekreační průmysl; připadal jsem si tu jako nezasvěcený vetřelec na rituálním obřadu vzývání slunce, jako cizinec, a to nejen proto, že

jsem tu nezaslechl jediné slůvko ve své mateřštině: to mi naopak vyhovovalo. I když bylo
50 prostě vyloučeno, aby se tu živému člověku nelíbilo, cítil jsem, že je mi půvab ostrova
lhostejný; že se týká jen mých očí. Setřel jsem pot z čela a pokračoval v umíněné pouti: do-
datečně jsem zjistil, že se Katarina nepodobá lodi, jak se zdálo z nábřeží, spíš slze. Tak ať! A
pak mě s jakýmsi groteskním zadostiučiněním napadlo, že možná není můj příjezd sem tak
55 docela náhodný, že vlastnětepr-ve tady, pár stovek metrů od pevniny, nabývá moje eskapáda
na dokonalosti: teprve tady se mi podařilo uniknout nejen městu a zemi, ale navíc i celému
kontinentu, na čemž nic nemění okolnost, že geograficky ostrov k Evropě nepochybně přiná-
leží. Směšná představa!

Dusno. Dusno, až mrtvo. Teprve po čtvrtém obejití ostrova mě přemohla nesmyslnost ono-
ho směšného stříhání nohama, jímž uskutečňujeme pohyb vpřed: v blízkosti pobřežních ska-
60 lisek jsem odbočil z cesty do rozvoněného lesíku a ztrmáceně se svalil na ubohou trávu do
roztřepeného stínu korun, přesně na místě, kde sedím teď, o pár dnů později. Zavřel jsem
víčka. Země mě tlačila hrbolky a drobnými kaménky do zad, ale nevšímal jsem si toho. Ne-
vím, jak dlouho jsem tak ležel s roztaženými rukama a vyrabovaným mozkiem: bylo příjemné
nemyslet na nic, jen tak tkvít v prostoru a času jako neživá, pohozená věc. Když jsem se pře-
65 valil na břicho a otevřel oči, všiml jsem si, že mě mezi stébly trávy, sotva metr od mé hlavy,
pozoruje lesklé a nehybné očko podobné broku do vzduchovky: byla to docela malá ještěrka,
ničím se nelišila od těch, které jsem vídal na prosluněných návrších podél Sázavy. Ze zkuše-
nosti jsem věděl, že se nepohne, dokud se nepohnu já; v její strnulosti se napínala pružinka
bdělého strachu, a kdyby jí pod žlutozelenou kůži viditelně netepalo srdce, mohl bych si mys-
70 let, že není živá. Byli jsme tu sami, dva tvorové vprostřed horkého ticha, užaslí jeden druhým,
a vzájemně jsme se upřeně pozorovali. Co ode mě chceš? Cos mi přišla říct? Nakonec jsem to
byl já, kdo rozrušil to křehké společenství: stačil nepatrný pohyb hlavy, aby bleskem zmizela
ve štěrbině pod kamenem. Škoda. Jsem zase sám.

Posadil jsem se s otlačeným tělem a pouští na patře a v té chvíli se ve mně vylouplo přímo
75 oslnivé rozhodnutí: naráz a jakoby umocněně jsem pochopil, že to všechno, co jsem tu dosud
podnikl, je idiotský nesmysl, čiročiré třeštění ve vzduchoprázdnu; že se tu ničeho nezachytím,
nic nepochopím, že tu budu jen zoufale cepenět a kuckat se pocitem vlastní přebytečnosti, že
tu neuniknu čemuśi, co v sobě vláčím jako zavazadlo, které se obávám otevřít..., a proto pryč,
zpátky! — nechci-li riskovat ztrátu zbytku rozumu! Nic mi přece nebrání, jediná jakžtakž
80 ucházející alternativa je sebrat pár svých švestek a vyrazit odtud se stejnou překotností, s ja-
kou jsem se sem přihnal, — dokud je čas! Pryč odtud!

Konečně jasno: cítil jsem, jak se mě zmocňuje dávno nechutnaná aktivita. Ano, večer
nenápadně sbalím kufr a časně ráno ještě za chládku vyrazím na sever. Předtím se ovšem po-
kusím zavraždit tu jedinou mouchu v mém pokoji, tu bzučící erinyi mých rán, v čemž bude
85 asi jediný konkrétní smysl mého zájezdu sem: projel jsem téměř tisíc kilometrů kontinentem,
abych jej zbavil mouchy! V mírném rozjaření mě narušila jen představa úžasu na ušlechtilé
tváři mého bytného a pohotově jsem začal vymýšlet co nej-Pravděpodobnější vysvětlení: od-
volám se na fingoovaný telefonický rozhovor s Prahou, nečekaná komplikace v práci mě nutí,
abych tak náhle přerušil pobyt ve vašem kouzelném městě, pane inženýre, ne, ujišťuji vás, že
90 se mi tu nesmírně líbilo, a když dovolíte, doporučím vás známým, ano, budu od vás pozdra-
vovat Nebozízek, jakož i sochu Brunclíka na Kampě, nevíte, jak mě to mrzí! Obstojným
náčinkem na jeho zklamání by mohla být i gargantuovská žranice s příslušnou pijatky, v
případě předčasného odjezdu si dovolím pořádně se praštit přes kapsu. Vůbec nepochybuji, že
bych své bleskové a tolik existující rozhodnutí proměnil i v čin, — kdybych už v příštím
95 okamžiku a právě na tomto místě nespáčil Inge.

6. (Filmová povídka)

Do cely padá úzký svazek slunečních paprsků. Od té doby, co mu přiklepli věšák, přešouppli ho do lepší cely. Dokonce, když si Robert stoupne na špičky, může obhlédnout vršky jakýchsi kopců. Jenže k němu posadili Gaba — připitomělého vraha holčiček, který vyje hrůzou, když pomyslí na to, co ho čeká. A ještě ke všemu mu ksichtem připomíná toho blbce Mílu, který ho do všeho dostal, pak si klidně zdechl a jeho nechal v tom. Když člověku přišijou špagát, dávají mu pokoj; nemusí ani ohýbat plechy, ani na šatony, ale nemá taky, čím by zaháněl nudu a myšlenky, které dotírají.

Vyfasoval stejně jako Gabo jednu knihu, několik časopisů s obrázky a šachy. Šachy si můžou leda strčit někam, ani jeden z nich je neumí hrát. Gabovi se sice mukl, s nímž předtím seděl, pokoušel vysvětlit aspoň pravidla, podle nichž se tahá jednotlivými figurkami, ale do Gabovy tmavé bedny se nic takového nevešlo. Číst Gabo taky nedovede. Tady, jakmile si ustele lůžko a umyje sebe i podlahu, nemá ani to nejmenší na práci. Štráduje si to tedy od budíčku do večerky sem a tam po cele, ke dveřím a zpátky. Jen občas se zastaví, buď aby do sebe hodil pár soust žrádla, upravil si bačkory anebo aby zavejral na své

obrovské flekaté pracky, co jima škrtil ty chudinky. Občas řekne několik vět o tom, jak to prováděl, bez lítosti, bez zaujetí, jako by mluvil o někom jiném anebo o něčem, co vlastně ani nemá velký význam. Ale nejčastěji se rozeřve, nařiká vysokým hlasem, jako když vyje pes, jako když houká siréna.

Je to k zešilení, ale kupodivu si Robert po čase zvykne a už ho nevnímá. Zkouší si číst. I jemu naštěstí kniha vydrží celý týden. To, co jim muklovská knihovna nabízí, je přísně nezávadné, knihovník většinou posílá historické romány, a Robert se tedy prvně v životě dovídá o něčem, co naprosto nesouvisí s jeho životem. Divoké krajiny, dávné mravy, hostiny, turnaje, mučírny, popravy a romantické lásky, podivná cizí jména jako Robespierre, Gándhí anebo Anna Boleynová. Na jejím příběhu ho zaujme, že král, chce-li se zbavit nepohodlné ženy, nemusí ji škrtit, dá ji prostě popravit. Pokusí se sdílet tohle poznání Gabovi, ale ten nic nepochopí. Kdyby mu aspoň nepřipomínal Mílu a tím všechno, co se zběhlo, co tak beznadějně zvrtili. Přiměje Gaba, že si to všechno ještě jednou poslechne, protože i ten pitomec chápe, že jejich plán neměl chybu, jen Míla všechno zvrtil. Vyhlídli si plný autobus fakanů, na ten by si nikdo netroufal vystřelit, a bez obtíží vlezli dovnitř se svými loveckými puškami, on zařval na šoféra větu, kterou si už tolikrát opakoval v duchu, kterou se živil, když naposledy seděl: „Jedeme na čáru, startuj tu svou káru!“

Za nimi začaly ječet holky, ale on se na ně ani neotočil, jen hlídal směr.

Za půl hodiny byli u šraňků, a když otevřeli okýnko, několikrát si bouchli do špačkárný, aby lampasáci pochopili, že to nebude žádná sranda. Pochopili to rychle a začali se rojit kolem, podělaný hrůzou, škemrali o chvíli strpení, než se přihlásí jejich papaláši.

Pak se objevil nějaký generál v civilu a začal se lísat. Měli ho odbouchnout: generála, vytříti si s ním prdel, to Míla se s ním začal vybavovat, přeskočilo mu anebo mu dělalo dobře, že generál se před ním, ubohým uchem, svíjí a slibuje mu všechno, oč požádá, jen když propustí ty děti. A přibyli další papaláši a všichni slíbili na svoji čest, že můžou přes čáru, šoféra jim nechají, jeden rukojmí jim přece musí stačit, a Míla opravdu zmagořil, zmagořili oba, když jim uvěřili, těm držkám prolhaným, co nikdy neměly ani ponětí o nějaký cti a za celý život nepromluvily pravdu ani omylem. A on zmagořil nejvíc, protože to připustil, zapomněl, že když si zlomil nohu, když ho pobodali při rvačce nožem, když mu v děcáku nedali dva dni nažrat, když seděl v bunkru, nikdo pro něj nehnul prstem, nikdo ho nepovažoval za člověka, ačkoliv nebyl o nic starší, o nic horší než fakaní, co se vezli v tom autobuse. Ale i jemu dělalo dobře, že se s ním baví, že slibují, že jim říkají „pane“. A tak řekli: Dobře! A nechali je všechny vylézt z autobusu. Pak se opravdu zvedla závora, a oni

řvali radostí, jenže ti podrazníci o kus dál cestu zatarasili samohybkou. A než si stačili uvědomit, že jim skočili na špek, ze všech stran začaly šlehat plameny.

50 Nikdy to neviděl ve skutečnosti, leda v bijáku, z hlavní skutečně vycházel nepřetržitý proud ohně, ale na ten čuměl jen zlomeček vteřiny, pak sebou praštil na podlahu, uvědomil si ještě pád Mílová těla vedle sebe, Míla řval jako pominutý, a on hleděl víc s úžasem než s hrůzou, jak na předním skle naskakují kulaté otvory, z nichž se rozbíhají praskliny do všech stran, jak se sklo vysypává, a viděl, jak se řidičovo tělo za volantem vzepjalo a náhle se oblilo
55 krví a řidič se sesul vedle Míly.

Teprve pak k němu dostoupila hrůza, a on, aniž myslel na to, co dělá, se sunul ke dveřím, skulil se na nej nižší schod, teprve později ho napadlo, že to byl dobrý nápad jít co nejniž, protože ty kurvy pálily nahoru, do oken a na sedadla. Skulil se tedy dolů a tam zůstal ležet vedle zavřených dveří: „Vy kurvy, vy kurvy,“ ječel, i když svůj hlas ani nezaslechl v tom
60 rachotu. Když konečně udeřilo ticho, neměl odvalu pohnout se, dokonce ani ohlédnout se, ani ohledat sám sebe. Pak zaslechl blížící se kroky, jedna z těch kurev rozrazila dveře, ze všeho nejdřív zahlédl hlaveň samopalů. Někdo řval, aby dal ruce vzhůru. Ale on místo toho vypadl na zem, do kaluže nafty, která vytekla z rozstřílené nádrže.

Míla to už měl za sebou, řidič dosud sténal, a jemu nasadili klepeta a odvedli ho na celnici.

65 Seděl už dvakrát, vždycky v lapáku, který se dal přežít, teď ho hodili do díry, kde byl úplně sám, odkud ho vyváděli jen k výslechům. Snažili se ho přesvědčit, že ho kdosi vyslal a řídil, anebo aspoň, že je terorista a vrah, co zastřelil ubohého řidiče, otce dvou dětí. Většinou mlčel, protože by stejně nepochopili, že jen chtěl vzít roha z tyhle zasrané země, kde všichni měli jedinou starost, aby ho viděli nepřetržitě makat a pak manifestovat, jak je z toho šťastnej.
70 Tak mu přiklepli věšák.

Robert už neví, co by dodal. Kdyby se s tím pitomcem dalo mluvit, třeba by vymysleli, jak odtud zdrhnout, i když si nedovede představit, jak by vůbec vypadli z téhle díry, natož z chodby, jak by překonali pětimetrovou zeď, jak by se provlíkli-li podél špačkáren s kulometry, co stojí v každém rohu nádvoří. Ale aspoň by zkoušeli něco vymyslet, ne jenom čekat, až se
75 otevrou dveře, bachař vyvolá jejich jména: Seberte si věci, anebo je tu můžete nechat, stejně už je nebudete potřebovat!

Zašramotí zámek, pak i petlice a dveře se otevrou. Ustrne, vyděsí se, jako vždy, když se bachař objeví mimo denní rozvrh. Postaví se do pozoru, hledí do lhostejných bachařových očí a hlásí se podle předpisu. Ne, to ještě nemůže být ono. Ještě si podal žádost o milost, přece ji
80 nemohli tak rychle zamítnout, a kdyby ji zamítl, jistě by mu to oznámili předem.

Bachař mu nasadí pouta, pak ho nechá vystoupit z cely. Na chodbě čekají jiní dva a ti mu pokynou, aby kráčel s nimi. To byla jediná chvíle, kdy by snad mohl zdrhnout: s pouty na rukou, se dvěma eskortáky za patama, na uzamčené chodbě.

Teď však nemá sílu uvažovat o čemkoliv jiném, než kam ho vedou a proč právě jeho. Že
85 by přece zamítl jeho žádost, zatímco se slitovali nad Gabem, protože chtít se dostat za čáru je pro ně horší než škrtit holčičky? Teď ho vyvedou na dvůr anebo kde vlastně smontujou ten svůj zasraný věšák.

Nastoupí do výtahu a sjedou do přízemku. V hovorně na něho čeká jeho advokát. Advokáta mu přidělili, je to ještě mladý chlapík s vysokým narudlým čelem; když mluví,
90 nabíhají mu na něm žíly. Robert samozřejmě neví, jestli je to dobrý advokát, anebo taky kurva, nejspíš to druhé, ale trochu ho vzalo, když se toho podrazníka v taláru snažil přesvědčit, že on, Robert, neměl v úmyslu nikoho zabít, což dokázal tím, že připustil, aby všechny děti mohly vystoupit.

Advokát povstane, když ho uvidí — dlouhý habán — vstává pomalu a nehlučně, pokročí k němu. „Mám jen několik maličkostí,“ a osloví ho: „Pane Bartoš.“ To oslovení zní neobvykle,
95 téměř výsměšně v těchhle prostorách. „Žádost jsme odeslali, do čtyř týdnů se můžeme nadít odpovědi.“

„Jaký?“

100 „Musíme doufat. Ale mám pro vás dvě dobré zprávy," řekne advokát. Vzhledne k němu s očekáváním.

„Jak jsem se posledně ptal na přesné datum vašeho narození, bylo to proto, že jeden můj známý, který se zabývá astrologií, se pokusil sestavit váš horoskop."

105 „Já nevím, nerozumím, co tím myslíte."

„Vy nevíte, co je to horoskop?"

Zavrtí hlavou.

„Je to pokus vyložit osud člověka z postavení planet v okamžiku jeho narození," vysvětlí mu advokát. „Bohužel neznáme přesnou hodinu vašeho narození," dodá lítostivě.

„Máma o tom se mnou nikdy nemluvila. Zašili ji, když jsem byl malej, a tam ji voddělali. Vrátila se jenom umřít."

110 „Já vím," řekne kvapně advokát, „ale i tak můj známý sestavil váš přibližný horoskop a našel v něm přesně tu událost. Loňský rok byl pro vás celý velmi kritický, zvláště květen a září, ale letos se vám tam objevuje několik nadějných konjunkcí." Advokát se k němu náhle nakloní a téměř šeptá: „Podařilo se nám najít spojení na muže, který rozhoduje o vaší milosti. To je velmi důležité. Víte, jak to jinak chodí."

115 „Děkuju," řekne. Advokát se nikdy nevyjadřuje přímo. Dá se těžko pochopit, co má vlastně na mysli.

„Musíme doufat. Udělali jsme všechno, co bylo v našich silách, všechno ostatní poručme boží moci. Věříte v ni, pane Bartoš?"

„Nevím." Advokát je dnes divný. Připadá mu slavnostní a příliš laskavý. To ho leká.

120 „Měl byste věřit. Určitě by vám to usnadnilo vaše — čekání."

„Nevím o tom nic," snaží se mu odpovídat zdvořile. „Ano, to jsem si myslel. Víc jsem vlastně nechtěl. Stížnosti žádné?"

Zavrtí hlavou.

„Dobře," přikývne advokát, „musíme tedy věřit. Musíte věřit, pane Bartoš. Ten horoskop,"

125 advokát znovu ztiší hlas, „a to spojení s mužem, který vám může udělit milost. Vidím vaši věc docela nadějně," zahlolí. „A zkuste přemýšlet o boží milosti, i když vám o ní nikdy nic neřekli. Člověk se může sám dopátrat, když je v takové situaci. Někdo přece musí být nad tím vším. Nad světem, nad spravedlností, nad dějinami — rozumíte mi?"

130 Mlčí. Dívá se na stolní desku před sebou. Kdosi do ní vyryl několik kosočtverců a pod ně zřejmě ještě jakýsi nápis. Nápis se pokusili vyškrábat, ale kosočtverce nechali.

Obhájce se k němu nakloní a zeptá se šeptem: „Teď, když už je po všem, myslím, když už máme za sebou i odvolám, chtěl jsem se vás zeptat, pane Bartoš, proč jste to udělali, co vás to napadlo?"

Nejspíš je to přece jen bonzák, dali mu za úkol, aby z něho ještě na poslední chvíli vytáhl nějaké přiznání. „Už jsem vám to povídal, chtěli jsme pryč!"

135 „Ano," přikývne obhájce, „to jste povídal. Ale proč? Copak si myslíte, že tam na vás čekali? Myslíte, že tam byste nemusel dělat?"

„To jsem si nemyslel!" Obličej mu zkříví náhlý příval zloby. „A už vodprejskni, ty čuráku!"

Ivan Klíma: Čekání na tmu, čekání na světlo
 Academia 1993
 S. 43 - 48

Vrátil jsem se domů. Předpokládám, že jsem přivítal psa a políbil dceru na dobrou noc (chodívala spát právě v tom čase, kdy jsem se vracíval od Králových, takže je to dost pravděpodobné). Potom jsme si nejspíš se ženou uvařili čaj a prohlíželi si katalogy různých cestovních kanceláří — díky Královým penězům jsme se v oněch dnech rozhodovali, kam pojedeme na dovolenou. Potud mé dohady — vybavuji si však naprosto přesně, že jsem chtěl strávit co možná klidný rodinný večer, což by se mi možná bývalo i zdařilo, kdyby mě má zjitřená paměť ustavičně nebombardovala velice plastickými obrazy laskajících se dívek.

Úderem půlnoci kdosi krátce zazvonil.

Žena už spala. Zpoza záclony jsem obhlédl ulici: Královo nablýskané audi stálo přímo pod našimi okny. U zvonků stál Petřík, rukou jsem mu naznačil, ať jde nahoru.

Jakmile vstoupil, postrčil jsem ho obličejem ke zdi a beze slova jsem ho symbolicky prohlédl (váhal jsem chvíli, jestli mu mám opravdu odebrat pistoli, ale bál jsem se s ní jakkoli manipulovat).

„Oblíkej se,“ smál se přidušeně. „Jedeš s náma.“

„Kam?“

Tvářil se tajnůstkářsky.

„Jestli nemáš zatykač, nikam nejdu,“ řekl jsem.

Ale už jsem se oblékal. Vůbec jsem netušil, kam mám jet a proč, ale věděl jsem naprosto určitě, že jet chci.

Můj ještě donedávna usedlý učitelský život se měnil v podivuhodné dobrodružství.

„Budu jí číst pohádku na dobrou noc?“

Petřík se jenom usmíval:

„Džíny ne,“ řekl. „Musíš si vzít kvádro.“

Dveře jsem zaklapl co nejtišeji.

Noc byla teplá. Král přecházel kolem auta.

„Dlužím vám ten rozhovor,“ řekl.

Podíval jsem se na hodinky.

„Tolik to zase nespěchalo...“

Zdvihl ironicky obočí:

„Takže už nechcete odhalit to strašný tajemství!“

Limuzína téměř bezhlučně klouzala temnými ulicemi. Reflektory se zmocňovaly stromů v okolních zahradách. Za zatačkou se objevil černý masív vltavského údolí. Prostrčil jsem ruku okénkem a položil ji na střechu: byla chladná, ale nikoli nepříjemně.

„Svatojánská noc,“ poznamenal jsem. „Máte to dobře zrežírovaný.“

„Dneska?“ podivil se Král upřímně — řekl bych, že to skutečně nevěděl.

Petřík vyhodil rychlost: sjížděli jsme k náměstí. Položil jsem si hlavu do měkké opěrky. Král vytáhl z náprsní kapsy saka pozlacenou placatku: lokl si a podal mi ji. Napil jsem se — byla to jeho oblíbená skotská — a láhev zase vrátil.

„Dívky skáčou přes oheň,“ pravil jsem. „Jeskyně plné pokladů se otvírají a hluboko v temných lesích rozkvétá zlaté kapradí.“

„Kecy,“ řekl Petřík pochybovačně.

Očekával jsem, že odbočí doleva do Prahy, ale zahnul nazpět ke Zbraslavi.

Jeli jsme do Záběhlic.

„Dal bych si ještě panáka,“ řekl jsem.

Smáli se.

Hotel Vltava vyhlížel ze silnice poněkud opuštěně, ale k mému překvapení bylo parkoviště před vchodem takřka plné — převažovaly vozy německých poznávacích značek. Nad

50 dvojkrídlymi vstupními dveřmi, přesně v tom místě, kde na domečku mých dobrých, pracovitých rodičů visí rezavá koňská podkova, zde byla zavěšena nepřehlédnutelná červená lucernička.

Král zazvonil a představil se do mluvítko.

Kdosi uvnitř ihned odemkl.

Byl jsem v pasti.

55 Přítomní členové personálu Krále přátelsky zdravili. Petřík se odpojil, aby se přivítal s jakýmsi olivrejovaným vyhazovačem.

„Neblázněte," řekl jsem Královi polekaně, „já jsem humanisticky orientovaný spisovatel. Měl bych domy lásky pranýřovat, ne je navštěvovat."

60 Vůbec mě neposlouchal, neboť právě za chůze cosi vytýkal staršímu muži obsluhujícímu šatnu, takže jsem ho chtěl nechtěl musel následovat. Marně jsem si přitom pokoušel uvědomit, zda slipy, které mám na sobě, nepatří náhodou do oné strašlivé růžové série, již má žena vytvořila při posledním praní.

65 V salónu bylo na rozdíl od nasvícené vstupní haly diskrétní přítmí; zaznamenal jsem malý, ale živý orchestr, stoly s růžovými lampičkami, obsazené sotva z poloviny, a jedinou dvojici na svítícím skleněném tanečním parketu. Dívky byly překvapivě mladé a vypadaly nad očekávání dobře.

70 Král se mne znovu ujal. Posadili jsme se na baru — z vysokých stoliček byl dobrý výhled na veškeré dění. „Pánové si budou přát?" řekl zdvořile barman. Král mne mlčky vybídl, abych si objednal první. „Smažený sýr," řekl jsem. „Dvojitě hranolky." Barman pohlédl na Krále. „Pán je humorista," řekl Král. Poručil šampaňské.

„Ráno první hodinu učím," upozornil jsem ho. „V sedmé bé. Nemůžu tu být nijak dlouho." „Bez obav."

Pohlédl na jednu z holek.

„Bude to šup šup...", zažertoval.

75 Chlapácky jsem se zasmál, ale mé chlapecké srdéčko se nad takovou otevřeností rozběhlo jako poplašené ptáče.

„Kde jsou pokoje?" zajímal jsem se. Měl jsem původně pocit, že v daném kontextu bude má otázka znít odhodlané, ne-li dokonce svěťácky, ale z Králova obličej je jsem pochopil, že se ptám víceméně hloupě.

80 „Kde by byly?" Máchl rukou k širokému schodišti, po kterém zrovna scházela jedna z dvojic. „Nahore."

Teprve nyní na mne dolehla hrůza celé té situace. Rovněž jsem si všiml, že žena na tanečním parketu je zhruba o třicet let starší než její pohledný mladý partner.

Král s úsměvem pozdvihl skleničku - musel jsem si s ním připít na úspěch kursu.

85 Pozoroval mě. „Co se děje?" řekl po chvíli.

„Co by se dělo? Vůbec nic," řekl jsem. „Jeden zbraslavský učitel jednoduše sedí o půlnoci u baru v jednom zbraslavském nevěstinci. Normálka."

Trakařová by ze mě měla radost, pomyslí si.

„Přilíš si to svý povolání berete."

90 Nesouhlasně jsem pokrčil rameny.

„Učitelé nesouloží?" řekl Král.

Provokovalo mě, jak si naprosto nepřipouští žádnou odpovědnost za to, že mě sem zavlkl.

„To není dobrá otázka," řekl jsem. „Míjí jádro problému."

„A jak teda zní ta správná?" řekl maličko dotčeně. Nemělo smysl se s ním hádat.

95 „Ta správná? Co třeba Z které politické strany je ministr školství?" řekl jsem. „Není možná úplně správná, ale určitě je přesnější."

Napětí povolilo. Ona samozřejmě, trpělivá věcnost, s níž rusovláska u protějšího stolu vyndala německému společníkovi z výstřihu své ňadro, mě ovšem znovu vyděsila.

Nějakou dobu jsme mlčky pili.

- 100 Mladý tanečník na parketu se nepřestával usmívat.
 „Nejde jenom o to učitelství," řekl jsem po chvíli. „Já sem nepatřím vůbec. Já jsem zdvořilý, dobře vychovaný hošík. Nesbírám věci ze země, protože jsou ee. Nestrkám nůž do pusy. Když žena nevypustí vodu po nádobí, půl hodiny losujeme, kdo do té studené mastné špíny sáhne."
- 105 Dívka už měla ňadro zase zpátky. Němec spal s hlavou na stole. Vrchní rusovlásce znovu vysypal popelník.
 „Nevěstinec je taky ee," řekl jsem. Má artikulace už nebyla bez chyb (když se opiju, mívám problémy s bezděčným vkládáním protetického h).
 „Já asi budu ten plachý námořník, co vždycky vystojí frontu, a pak nejde," přemítal jsem nahlas.
- 110 „V pořádku," řekl Král. „Do ničeho se nenut'."
 Uvědomil si, že přešel do tykání, a nařídil mi, abych mu říkal Denisi.
 „Dobře, Denisi."
 Šampaňské bylo skvělé. Ta nesourodá dvojice už opět kroužila po parketu.
- 115 „Denisi," řekl jsem opatrně, „to tak truchlí po tom magorovi?"
 „Ale ne." Zavrtěl hlavou. „To je uzavřená kapitola." Čekal jsem, ale nedodal už nic. „A co teda to tajemství?" zeptal jsem se rovnou. Vyslovil jsem sice tajemství, ale rozuměl mi.
 „Není to žádný velký tajemství. Budeš zklamanej."
 Vyslovoval podstatně lip.
- 120 „Nebhodu."
 „Co chceš slyšet? Normální nešťastná láska. Jako po-každý, když se holka zamiluje do nějakýho grázla. Do obyčejnýho hajzla."
 Můj pohled měl vyjadřovat solidaritu otce, který ví, co je to mít dceru, ale v jednom z mnoha zrcadel baru jsem zjistil, že bohužel vyjadřuje toliko opilost.
- 125 „Do hajzla, kterej dělal, že ji miluje, ale přitom šel jenom po penězích."
 Zřejmě se mu vracel jakýsi dávný vztek, protože zvýšil hlas.
 „Tak jsme mu dali šanci — aby si teda vydělal! Aby moh zaplatit všechny ty škody \ " Znělo to podivně nemilosrdně. Najednou jsem měl pocit, že svá slova adresuje komusi v sále.
- 130 Natočil jsem se stranou a sledoval jsem dráhu jeho pohledu: končila na parketu. Král si mne všiml.
 „Jo," řekl kysele. „Tamten krásnej gigolo. Tvrdil mi, že je zahradník."

Michal Viewegh: Výchova dívek v Čechách
 nakladatelství Petrov
 Brno 1997
 S. 72 - 78

Podzemní laboratoře vypadaly jako stroj, který udržuje město v chodu. Hned vedle pásů, ze kterých na dopravníky sjížděly úplně nové a čistotou zářící strojky, si otec zařídil dílnu. Pracoval na vynálezu, který, jak zdůrazňoval, byl před dokončením. Jednou Ondrovi svou místnost ukázal. Je to strohé, vid', až spartánské. Nic jiného ovšem muž, který se chce věnovat své práci, nepotřebuje. To mi věř.

U dveří stály boty, červené střevíčky. Takovým máma říkala lodičky. Tatínek je nohou, jedním obratným pohybem, zašoupl pod postel.

Samozřejmě, práce jde rychleji od ruky, když tu se mnou může být i má nejschopnější sekretářka.

Táta se zasmál. Šťouchnul Ondru do boku.

Jsem rád, že spolu můžeme vést i takovéhle mužské rozhovory, chlapče. Dospíváš, pomalu pravda. Snad to jednou také zažiješ. Zplodíš syna. To já už budu asi nebožtík. To nevadí.

Ted' byly dlouhé chodby Patentového úřadu plné otcových spolupracovníků, vybíhali z kanceláří, v podpaží lejstra, tlačili před sebou vozíky se spisy. Stál s tatínkem u okna v jednom z nejvyšších pater.

Tohle si pamatuj. Tohle je historický okamžik, to co vidíš, je skartace. Ondra koukal z okna. Na dvoře Patentového úřadu hořel oheň. Úředníci polévali štosy papírů a rozhořívající se oheň chmatal po tekutině z kanystrů, hnal vzhůru kousky popela a malé ohořelé papírky v letu se měnící v popel.

Náhle otce obklopil houf jeho spolupracovníků. Překřikovali se a drmolili s takovou naléhavostí, že jim Ondra nerozuměl ani slovo. Vmáčkli je do otcovy pracovny. A pak šlo všechno ráz na ráz, otec jako by se uklonil před ohromným kovovým sejfem, který stál ve středu pracovny, a zády zakrýváje složitou kombinatoriku úderníku sejfu několika pohyby bříšek prstů po chladném kovu sejf otevřel. Vyňal černé desky převázané růžovou stuhou, vložil je do aktovky, popadl Ondru za ruku, pokývl směrem ke svým spolupracovníkům a řekl: Konejte svou povinnost.

Vyročil, před zavřenými dveřmi pracovny zaváhal, v jedné ruce svíral aktovku, druhou rukou držel ruku Ondrovi, jeden z pracovníků úřadu přiskočil

a dveře otevřel. Šli ven, spěchali chodbou k výtahu, a když sjížděli poslední patro, otec uvolnil ruku z Ondrova sevření, strhl z klopky saka trikoloru, zamumlal: To by opravdu nebylo rozumné, a hodil trikoloru na podlahu výtahu, který se skřípěním zastavil.

Už ve vrátnici slyšel Ondra hřmění, na ulici se změnilo v rachot, v kovový lomoz, uviděli tank. Tank najel na chodník a pásem z něj rval dlažební kostky. Z útroby tanku letěl plamínek, pak slyšeli rachot, kulky o/ibávaly průčelí Patentového úřadu, rozbíjely zdi, třískaly do oken.

Otec ho vlekl do jedné z postranních ulic, kudy se ted' valil dav, všichni šli jedním směrem, křičeli, Ondra viděl dva muže nést nosítka, blížili se k nim, tatínek ho vlekl proti davu, snažili se těmi lidmi nějak proklíčekovat, co chvíli je křičící lidé přimáčkli ke stěně domu, stáli u nosítek, Ondra pod zakrvácenou dekou zahlédl bosé nohy, muži, kteří nesli nosítka, měli přes prsa šerpy s červeným křížem, jeden se Ondrova tatínka zeptal: Jste doktor? Ne, ale potřebuji taxíka... už byli v další ulici, tatínek skočil přímo před rozjíždějící se auto, zastavil ho, strčil Ondru na zadní sedadlo, sedl si k němu, prudkým pohybem zabouchl dveře a s aktovkou pevně stisknutou koleny řekl: Mám pro tebe bojový úkol.

Ondra nevěděl, kam jedou. Představoval si, že pojedou za Prahu, někam na travnatý kopec, a tam budou hovořit o učení. Pak možná půjdou někam na oběd. Kousal si nehty, vykusoval z nich špinu. Nechtěl tátovi udělat ostudu, to určitě ne.

Nikdy neviděl otcovu rodnou vesnici jinak než v létě. Znal ten kostel, domy i hospodu, když do zdí bilo slunce. Psi ve vedru vyplazovali jazyky, váleli se uvázaní u bud, chňapali po

mouchách. Teď jednoho zahlédl, tuláka, běžel podél příkopu u silnice, kožich slepený bahnem. V létě řeku někdy vídal závojem hmyzu. Teď tu moc much nebylo.

50 Jedli v hospodě. Pořád pokukoval k pultu. Nechali je najíst a pak přicházeli. Přišli se pozdravit s otcem. Každý věděl, že přijeli. Ondra taky zdravil. Sotva je poznával. Byli navlečení do bund, do vatovaných kabátů. Sel k pultu pro kofolu. Podal mu ji Zuzin táta. Pořád čekal, že ji uvidí. Každou chvíli čekal, že uvidí Zuzu. No, běž se projít, řekl mu táta. Čerstvý vzduch ti udělá dobře. Proskoč se na hodinku, no šup! Táta seděl u stolu s panem
55 Berkou, s Límanem. Neposlouchal je. Když byli v hospodě poprvé, nedosáhl nohama ze židle na zem, teď seděl pohodlně, opřel se. Až za chvíli mu došlo, že táta mluví na něj. Dívali se na něj. Všichni, co přišli ke stolu. Jo, řekl a sešoupl se ze židle.

Kopal do drnů, skopával je do vody. Vítr svištěl po poli, hučel mezi větvema stromů. Na hladině dělal vlnky. Vítr roztrh mraky, slunce hnalo po zemi stíny. Střídaly se se světelnými
60 pruhy, mizely v poli. Napadlo ho, že se půjde podívat na loďku. Ale nešel ke kostelu, viděli by ho. Chodil po břehu sem a tam. Přijeli jen na chvíli.

Pak uslyšel Milana. Za sebou. Ani se nelekl. I když bylo šero nebo třeba mlha, většinou věděli, kde je. Možná věděli i o loďce. Ale nikoho z kluků řeka nezajímala.

Hned se otočil, málem vyprsk. Milan měl na nohou černé polobotky, měl sako. Byl
65 učesaný. Hned za ním stál Pavel. A ostatní. Pepa se na něj smál. Měli košile. Měli saka, rukávy jim plouhaly. Vypadali divně. A byla s nima ta holka. Taky se culila.

Dem na pout', deš taky? řekl Milan. Přijels na dyl? Dem s Květou, řekl Pepa. Zas se zasmál. Ten dneska v poli sedět nebude, napadlo Ondru.

Věděl, žejdou ke stromu. Už s nima takhle jednou šel. Do ohybu řeky ke kukuřičnému
70 poli. Tam stál jenom jeden strom. Tomu místu se říkalo Chlapův břeh. Šli s Malým, s těma nejmenšíma klukama, úplně vzadu. Květa čekala u stromu.

S tátou je to jako s kapitánem Nemurou, vykládal Malému Ondra. V temném ohbí jeho mozku vznikl nápad na změnu života na zemi. Táta pracuje na obrovském vynálezu. Byl sem
v laboratořích, viděl sem to. Až to dodělá, tak dem. Odlítáme! S mámou? optal se Malej.

75 Na stříbřitém boku vesmírný lodi kapitána Nemu-ry se skví nápis: No kids, no pets, žádný haranti a ženský na palubě.

He, vyjek Malej.

No jo, řekl Ondra. Už jo. Hele, jaký to je? Co?

No, není ti to divný, blbý? Co?

80 Když tě tak strojí!

Já nevím, ošíval se ve tmě vedle něj Malej. Tak bys do školy přijít nemoh, to uznej! Já
nevím!

Jak nevíš? Všichni by pukli smíchy! Ale dyž sem tak jen doma!

Ondra přišel ze školy, máma byla zavřená v koupelně. Slyšel sprchu a taky Malýho, jak se
85 chichotá. Byl s mámou uvnitř.

Ahoj! Co děláte? vykřikl Ondra a zat'ukal na ně.

Otevřel dveře koupelny a viděl mámu sedět na vaně, sprcha byla puštěná, jako vždycky, když se tam máma zavřela. Seděla na vaně. Měla černý rolák, ten teď nosila často, taky nosila
tátovy košile. Vedle ní stála holka. Měla všude po puse rtěnku. Ve vlasech měla sponky. Měla
90 sukýnku. Když holka promluvila, byl to Malej. Ahoj, řekl Malej.

Ondra prásk dveřma a šel do kuchyně.

Za chvíli za ním přišla máma.

No takhle se chodí domů? Co blázníš, prosim tě!

Ondra kolem ní proběh a šel do pokoje, lehl si na gauč, otevřel nějakou knížku a dělал, že
95 čte.

Za chvíli se přiloudal Malej. Měl na sobě svoje věci.

Ty se maškaříš na maškarní, jo?

Je to sranda, řekl Malej. Vona mi zpívá a tak.

100 Dyt' už nejsi žádný malý dítě.
Já vim, že ne, řekl Malej. Ale vona je taková klidná, no.
Vona je klidná, dyž seš v holčičích hadrech? Sou holčičí! Počkej, zejtra to řeknu klukům!
Neřekneš! To ne! Nesmíš!
A Malej ho prosil a nadával mu, slíbil by mu cokoli.
Jenže Ondra by to stejně nikomu neřekl. Že má bráchu, co doma nosí holčičí hadry.

Jáchym Topol: Noční práce
torst/hynek 2001
S. 10ff, S. 17f, S.38f

ŘEZNÍK

Jmenuju se Fleischman. I dřív jsem se jmenoval Fleischman. A i v budoucnu se budu jmenovat jenom Fleischman, ať si lidi říkají, co chtějí, ať mají jmen a titulů, kolik chtějí, a ať nějaká budoucnost přijde, nebo nepřijde.

5 Narodil jsem se 21. září 1973. Ten den má svátek Matouš. Říkám to proto, abyste to nemuseli hledat v kalendáři, protože vím, že lidi rádi hledají v kalendáři podobné věci jako jména, vtipy, pranostiky, a proto teď do kalendářů dávají i moudra slavných lidí, fotografie chalup v Krkonoších nebo kuchařské recepty. Vážně, Jégr si v nich po nocích někdy čte a hladí si u toho břicho. Jégr jo, já ne. Ale k Jégrovi se ještě dostanu.

10 A ty kalendáře mám jinak rád, jestli vám jde o tohle. Mám totiž rád čísla, protože čísla nelžou. Čísla, grafy a mraky.

Své narozeniny jsem nikdy neslavil. Myslím od té doby, co jsem sám. Ani svůj svátek. Jméno Fleischman totiž v kalendáři není. A já se jmenuju Fleischman.

15 Das Fleisch znamená německy maso. Lidské i zvířecí. Nebo také dužnina v ovoci. Der Mann znamená muž. Nebo také choť. Manžel. Vazal. Leník. Takže radši muž, jestli si můžu vybrat. Když se to spojí, může to být Dužnatý muž. Dužninář. Když zapnete fantazii, tak taky Muž z masa (a kostí). Muž milující maso. Masař. Řezník. Takže snad přece jen řezník. Říkám to proto, zejména nejsou náhoda. Nelžou. Hodně o nás prozrazují. Alespoň to tvrdí moje doktorka.

20 Jak šly nad naším městem mraky, jedno „n“ ze slova Mann se v dějinách naší rodiny ztratilo. Rovnou říkám, že to „n“ je to nejmenší, co se v naší rodině mohlo ztratit, a co se také ztratilo.

Možná se ptáte, jak se jmenuju dál. Tedy vlastně, jak se jmenuju před. Lidi obvykle mívají dvě jména. Lidi mívají, ale já mám jen jedno. To před jsem zapomněl. Musel jsem.

25 Jmenuju se Fleischman. Měřím sto sedmdesát devět centimetrů. Vážím sedmdesát tři kilo. Říkám to proto, kdyby vás taky zajímala čísla, jako zajímají mě.

Jmenuju se Fleischman. Jsem řezník, který nejí maso, protože nemá rád krev. Řezník, který si na talíři krájí mraky a počasí, protože na světě není nic důležitějšího. A taky sám sebe. Ale k tomu se ještě dostanu. Ke všemu se ještě dostanu.

30 Všechno musí jít pěkně popořádku. Jako když si stavíte model letadélka. Nebo hledáte písmenka v polévce a vytváříte z nich slova, která pak sníte. Mrak se po nebi přece taky nevalí z ničeho nic. Nejdřív potřebuje nějaké smetlí. Prach. Až na něj se váže vlhkost. Z vlhkosti vzniknou malé kapky, pak větší a nakonec vznikne mrak.

Takže nejdřív vám na talíř nasypu nějaký prach. Trochu Fleischmanova životního bordelu. Jak nad tím ale přemýšlím, stejně budu radši přeskakovat.

35 Moje doktorka říká, že lidský život je jako mozaika. Že si ho nikdy nepamatujeme jako celek. Že za sebou vždycky vidíme jen okamžiky. Záblesky. Blesky.

TAK TADY ŽIJU A PRACUJU

Tak tady žiju a pracuju. V Grandhotelu na hoře Ještěd. Kopec se dřív jmenoval Jeschken. A předtím Jesch-kenberg. A předtím Jeschenberge. A předtím Jesstied. A předtím Jesstiedr. Jméno kopce prý má co dělat buď s nějakým ježkem, nebo s nějakou jeskyní. Ježci tu jsou. Jeskyně taky. Nebo něco jako jeskyně. Díry do země.

5 Tak tady žiju a pracuju. V kruhové raketě vysoké 90 metrů, co se nahoře zužuje. Postavili ji z hliníku, co se z něj dělají vidličky a nože na pionýrské tábory, a z laminátu, co se z něj dělají kánoe a pramice na skautské tábory. Já jsem skautem nikdy nebyl a z pionýra mě vyhodili. Ale k tomu se ještě dostanu.

10 Pracuju v hotelu, který nemá rohy, ale i tak si tu můžete rozbít hlavu a přijít o rozum. V hotelu, kde je vše kulaté a kde můžete zabloudit stejně snadno, jako můžete zabloudit v mlze, ve velkém městě nebo sami v sobě, a to se jednou za čas přihodí nejen mně, ale úplně každému, a tak by na to člověk měl být nachystaný. Tak to říká moje doktorka.

15 Vhotelu, nad kterým začíná nekonečno, v hotelu, který někdy na celé týdny, měsíce a možná roky zmizí v mracích anebo nad mraky, takže ho nikdo nehledá. V hotelu, kterým se prohání vítr a kymácí s naší věží tak lehce, jako by to byla zapomenutá loď v Indickém oceánu. A nám z políček padají hrníčky a talíře a bledé vyděšené paničky z pokojů chodí za Jégrem a ten jim rozdává prošlý kinedryl, aby všechno zase nepozvracely a já to pak nemusel uklízet.

20 Vhotelu, který je kormidlem mého života a který se zapichuje do nebe jako ostrá jehla. Někdy mám pocit, že právě tady přímo nad námi nebe krvácí. Ale možná to je jen západ slunce.

25 Tak tady žiju a pracuju. Ztracený na nejkrásnějším místě světa, kde končí země a začíná nebe. Nosím kufry, vysypávám popelníky, doplňuju prezervativy, stírám prach, uklízím, opravuju rozbité kohoutky i popraskané dlaždičky. Jsem Fleischman pro všechno. Piju žlutou limonádu, jím sušenky, každý den tři limonády a tři sušenky. Potkávám lidi, co už tu nejsou, a šmírů lidi, co tu jsou, lidi na pokojích, hlavně holky, a občas zachraňuju jiné holky, co se k nám přijdou zabít, protože nejkrásnější místa na světě mají takovou magickou moc přitažlivosti. Třeba jako Eiffelova věž. Nebo ruské kolo ve Vídni.

30 Tak tady žiju a pracuju, ale hlavně třikrát denně měřím počasí, píšu si deník a pozoruju mraky. Čekám, co přinesou nového a jestli odnesou to staré, protože počasí a mraky stojí na začátku všech věcí, všech lidských rozhovorů a všech příběhů a budou stát i na jejich konci. I na konci toho mého příběhu.

Říkám to všechno na rovinu, protože už nechci mít žádná tajemství.

RVAČKY

5 Kdy jsem přišel na to, že nemůžu opustit tohle město? V tom domě pokroucených lidí. A možná ještě o chvíli dřív. Možná to zní divně, ale dokud si naši nekoupili auto, nikde jinde jsme nebyli. Táta schůzoval, máma stříhala vlasy a já se díval, jak padají na zem. A z balkonu na mraky. A když si auto koupili, daleko jsme nedojeli. Jen k ceduli s přeškrtnutým Libercem.

Tenhle příběh - myslím ten, co jsem měl vždycky nachystaný pro doktorku - už znáte. Ale není úplně celý a možná je úplně jiný, jak to tak je s příběhy, co si vyprávějí lidi, když jsou nuceni mluvit o něčem, o čem mluvit nechtějí. Ale k tomu se ještě dostanu.

10 Jistě je, že v ten okamžik, kdy jsem zůstal sám, jsem se tady zaseknul. Jégrovi to bylo fuk. Na svých výletech do světa mě stejně nepotřeboval. Tam potřeboval hlavně to, aby mu stálo péro. Ale k tomu se taky ještě dostanu.

Jégr mi říká, že jsem neschopný Honimír. Franz říká, že jsem srab. A doktorka říká, že mám vážnej problém. Díky. Na to bych sám nepřišel.

15 Zkoušel jsem odejít. A ne jednou. Zkoušel jsem to pěšky. Tramvají. Autobusem. Vlakem. Osobním. Rychlíkem. A nakonec i nákladním se skleničkami na víno, co se z našeho města vyvázejí do celého světa. Do světa, který znám z map a z televize.

Nešlo to.

20 Zkoušel jsem to taxíkem. Několikrát. Ale pokaždé jsem vyměknul. A u cedule to otočil. Nebo za jízdy vyskočil. Jo, párkrát to bylo docela nebezpečný. Párkrát jsem si odřel hlavu, roztrhnul si bundu a tekla mi krev a náš štamgast Franz si myslel, že jsem se porval kvůli nějaké holce. Ale já se s nikým nerval. A když, tak jen sám se sebou. A možná že proto jsem se rval o to víc. To kdyby vás to zajímalo.

ZMIZET.CZ

Patka se jmenuje Luděk Beránek, ale nechce, aby mu tak někdo říkal. Nechce připomínat, co byl. Chce být Patka. A Patka není beránek. Beránek se německy řekne Lámmchen - pokud myslíte na zvíře. Schafpelz, pokud myslíte na kožich. A Scháfchen, pokud myslíte na beránky na nebi. Tak nevím, co si v jeho případě vybrat. Možná přece jen Patka. To se německy řekne Kanten. Nebo Scheitel. A Knast. Což znamená jinak taky kriminál. Basa.

Lapák. Nevím, jak na to Němci přišli, ale je to tak. A na Patku to pasuje. Ale k tomu se ještě dostanu.

Patka mi navrhnul, abych to zkusil taky. Abych se zapojil. Abych vyzkoušel šťastný život. Abych se udělal pro sebe. Pozval mě na oběd do restaurace na náměstí. Přesně do těch míst, kde dřív byla restaurace Zum Hirsch. A kam Franz chodil na koprovku, guláš nebo vepřovou se zelím a karlovarským knedlíkem. A kde potom stál bufet Hvězda. Kluci ze školy sem chodili krást cigarety. Jednou je chytili. Teda: chytili mě. Kluci stihli utéct. Dostal jsem od táty pár facek a ve škole dvojku z chování. A to jsem nekouřil, protože mi to nechutnalo.

Patka si dal karbanátek. A hranolky. A dvojitý kečup. A kolu. To samé objednal i pro mě. Ale já si dal jen svou sušenku. A z tašky jsem vytáhnul limonádu.

„Víš, na čem dneska stojí celej svět?“ zeptal se mě Patka a namočil hranolek do kečupu.

„Na počasí.“

„Co?“

„No, na počasí. Všechno na světě souvisí s počasím.“

Říkám mu, že to tak cítím. Že počasí je celý svět, protože počasí ovlivňuje svět každou vteřinu. I lidskou psychiku, jak říká moje doktorka. Díval se na mě divně, ale pak přikývnul.

„Správně. Kdo to řekl?“

„Nevím. Jako prostě si to myslím.“

„Já jen, že to zní jako od Johnsona, to je náš hyper-supermaster. Něco na světě souvisí s počasím, ale všechno ostatní souvisí s dýlováním. Celej svět dneska dýluje.“

Patka vytáhnul na stůl malou zelenou lahvičku. Otevřel ji a dal mi čichnout.

„Takhle voní duha!“ řekl.

„Duha asi nemůže vonět, duha je jen voda. A slunce, co se láme o kapky vody.“

„Tak takhle voní slunce. Spokojenej?“

Přikývnul jsem, ale spokojenej jsem nebyl. Nespoko-jenej taky. Bylo mi to jedno. Ale docela jsem se bavil. Ta zelená voda smrděla jako Jégrovy ponožky.

„Takhle vypadá šťastný život. Hepylajf. Je to dobrý na nádobí, na koberce, na nakládání okurek, na čištění bot, na bolest v krku i na bělení zubů. Celá Amerika dneska bělí. Kdo nemá bílý zuby, neexistuje,“ vycenil na mě Patka zuby. Jo, bílé byly.

„Já nechci bejt Američan.“

„Ale měl bys chtít. Člověk by měl chtít něčím být. To taky řekl Johnson. Jo, a studený z ledničky, to je dobrý i jako lubrikační gel, jestli víš, co tím myslím. A přidávají to i do těch hamburgerů, na chuť, rozumíš? Proč myslíš, že je tady tak plno? Jen kvůli tomuhle. Je to návykový. A zdravý. Vitaminy, cholesterol a tak. Tohle je všechno v jednom, rozumíš?“ vykládal Patka a trochu toho zeleného slizu si vylil na hranolky.

„Jo.“

„S tímhle vyčistíš nábytek i auto s tuninkem.“ „Já nemám auto.“ „S námi budeš mít.“

„Ani nábytek.“

„Ten můžeš mít už zítra. I tunink. To je dneska základ. Víš, na co letěj holky, ne? Nemáš tunink. Nemáš holku. S námi jde všechno. A to hned. Začneš tady. Do týdne máš pod sebou celý město, pak okres, kraj, republiku, a pak můžeš zvednout křídla a dívat se na ty svoje mraky někde v Africe na Havaji. Prostě zmizet.cz, jako každej normální člověk.“

„Havaj je u Ameriky.“

„Jasně. Patří k Americe. Stejně jako všechno. Jsem tam byl, ne?“

„A jaký tam bylo počasí?“

„Kde?“

„Na Havaji.“

„No jaký. Každý den jiný. Ale maj tam dvacetimetro-vý vlny.“

„Já myslím, že tohle pro mě není.“

55 „Já myslím, že to pro tebe je. Máš na to ksicht. Já ti vždycky věřil. Už ve škole. Pamatuješ, jak jsme si jako kluci hráli, ne?“

„Právě že se pamatuju...“

„Hele, co jsme si, to jsme si, ne?“

60 A pak to přišlo. Nevím, co to přesně způsobilo. Možná jsem se leknul toho, jak mě štípnul do tváře. Možná mi to vadilo. Možná jsem si všimnul tlusté holky s copem v pruhované uniformě, co zametala podlahu a drbala se u toho na zadku. Možná jsem jen kýchnul, což dělám často, protože mám nekonečnou rýmu.

65 Každopádně: cuknul jsem rukou a tác s jídlem se převrhnul Pátkovi do klína. Jasně, to se nemělo stát. Ale stalo. Patka zařval, vyskočil, ale hned si zase sednul a pak zrudnul. Možná kvůli té rozlité kole mezi nohama. Jasně. Asi by mě to taky vytočilo. Asi by mi taky vadilo, kdyby mě ta tlustá holka s copem začala otírat v rozkroku. Její cop mu pořád padal mezi nohy.

SKRZ NEBE

Nakonec jsem na to přišel sám. Pochopil jsem, že jediná cesta ven vede horem. Skrz mraky. Skrz nebe. A začal jsem si stavět balon. Horkovzdušný balon. Není na tom nic složitějšího, pokud máte peníze. Ale i když je nemáte, není to až takový problém. Jen musíte začít krást správné věci.

5 Jasně, krást se nemá. Ale na druhou stranu, když jde o správnou věc, člověk nemá špatný svědomí. A tohle byla správná věc. Alespoň pro mě.

Jégrovi ty krámy podle mě ani moc nechyběly. Myslím ty staré deky, dětská postýlka, tyče, propanbutanové lahve, staré vařiče z kuchyně a pláštěnky, co zbyly ve sklepě po civilní obraně a chystané atomové válce, co nás s ní strašili ve škole. Tohle všechno bylo Jégrovi 10 fuk.

Rozčiloval se ale kvůli fotbalovým dresům. Byla to totiž celá česká fotbalová liga. A taky polská. Východoněmecká. Maďarská. Rumunská. Bulharská. A jako zlatý hřeb kubánská. Ty dresy si kupoval k Vánocům a dal za to určitě spoustu peněz. A je mi jasné, že nešlo jen o peníze, ale taky o srdce. O jeho srdce. Ale když nad tím tak přemýšlím, mně za tu dobu nedal 15 ani korunu. Myslím za tu dobu, co jsem mu dělal dálkové ovládání. Poskoka. Otroka. Takže jsem si vlastně vzal jen to, na co jsem měl nárok.

Jégr z toho byl špatný. Taky bych byl, kdyby mi někdo ukradl mraky, což je ale blbost. Spíš graf, kam si zapisu-ju počasí. Ze bych se z toho asi taky ocitnul v kruhu nejistoty. Tak podobným stavům říká doktorka.

20 Jégr dokonce zavolal policajty. Přijeli ti dva, co se nás kdysi ptali na šušťákovce. Ani teď ale na nic nepřišli. Jenže když tentokrát odešli, Jégrovi se neulevilo. Naopak. Byl smutný a mně ho bylo trochu líto, ale pak jsem si řekl, že mu přece ještě zbylo to jeho muzeum. Na to bych mu nikdy nesáhnul. Přisahám. Akorát jsem si půjčil námořnický kompas, co dostal od 25 jedné východoněmecké paničky na Rujáně. Říkám půjčil. Slíbil jsem si, že mu ho jednou vrátím. Když ne osobně, tak mu ho pošlu poštou.

Začal jsem si stavět balon a o tajné dílně ve sklepě Grandhotelu nikdo nevěděl. Neřekl jsem to ani doktorce. Ani Franzovi. Ale nakonec se o mém plánu pár lidí stejně dozvědělo. K tomu se ještě dostanu.

30 Balon jsem stavěl tak, jak jsem to viděl v televizi, kde jednou dávali příběh českého doktora, který přeletěl železnou oponu a jeho balon nakonec skončil v jednom berlínském muzeu a on na univerzitě v Curychu, kde léčil lidská srdce. Myslel jsem na to, že kolem

našeho města stojí také něco jako železná opona. Moje železná opona, která mě nechce pustit dál, a já nad ní teď vyzraju.

5 Stavěl jsem balon podle televize a podle plánu, který jsem vytrhnul z jedné knížky v knihkupectví v Pražské ulici. To je ta, co vede z náměstí prudce dolů, a když víc zaprší, změní se v řeku, a tak tomu podle Franze bylo i dřív a bude tomu furt. Pražská ulice se předtím jmenovala Schůckerova třída. A předtím Prager Gasse. A předtím Lange Lauben. A předtím Lange Gasse. A předtím Mulgasse. To kdyby vás to zajímalo.

10 Když jsem plánek z knížky vyškubnul, všimnul si mě prodavač. Běžel za mnou, ale já stihnul utéct. A zmizet mezi lidmi. Na ulici jsem se těsně vyhnul kočárku s dítětem, které řvalo. A taky mojí doktorce. Pozdravil jsem ji a běžel dál. Usmála se na mě.

Jak říkám, začal jsem stavět balon. A sledovat pečlivě počasí. Myslím sledovat ještě víc než dřív. A čekat na vítr a na mraky, co mě odnesou pryč, co se nezaseknou mezi kopci, co mě vynesou nad deštivý nočník Evropy. Kam? Prostě někam. Někam hodně daleko. Nebo vysoko.

TICHO

Stoupáme nad město, které bylo mým městem. Nad město, které jsem nikdy v životě neopustil a které nikdy nepustilo mě. Až teď.

Stoupáme výš a výš.

Vytahuju lahvičky od šťastného života.

5 „Co to je, kurva?“ ptá se Jégr.

Neříkám nic a otevírám je.

Franz pomalu padá na město.

Vítr bere jeho popel a mně se zdá, že ve vzduchu je cítit heřmánek. Koukám, jak se Franz pomalu stává svým městem. Jak s ním srůstá. Jak se vrací na svůj začátek.

10 Je ticho. Absolutní ticho.

Jaroslav Rudiš - Grandhotel: Román nad mraky

Labyrint, 2006

S. 13f, S. 19ff, S. 57ff, S.58f, S. 129ff, S.173